

Huoltotoiminnasta perinneaikaan

Selvitys Suomen 1939–1945 sotien veteraanijärjestöjen toiminnasta ja tulevaisuudesta

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:57

Huoltotoiminnasta perinneaikaan

Selvitys Suomen 1939–1945 sotien veteraanijärjestöjen toiminnasta ja tulevaisuudesta

Sosiaali- ja terveysministeriö

ISBN PDF: 978-952-00-4106-9

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Sosiaali- ja terveysministeriö	22.8.2019	
Tekijät	Markus Anttila ja Atso Juote		
Julkaisun nimi	Huoltotoiminnasta perinneaikaan Selvitys Suomen 1939-1945 sotien veteraanijärjestöjen toiminnasta ja tulevaisuudesta		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:57		
Diaari/hankenumero		Teema	
ISBN PDF	978-952-00-4106-9	ISSN PDF	2242-0037
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4106-9		
Sivumäärä	94	Kieli	suomi
Asiasanat	sosiaali- ja terveysministeriö, veikkausvoittovarot, sotaveteraanit, yhdistykset		
Tiivistelmä	<p>Tässä raportissa selvitystyön kohteena on neljän järjestön, Rintamaveteraaniliiton, Sotainvalidien Veljesliiton, Suomen Sotaveteraaniliiton ja Tammenlehvän Perinneliiton tehtävät, toiminta, talous ja tulevaisuuden suunnitelmat 2010-luvun lopulla, kun sotaveteraanien määrä on vähentynyt jo merkittävästi. Järjestöjen toimintaa on rahoitettu raha-automaattivastuksilla (2016) sekä STEA-avustuksilla (2017–2018) vuosien 2016–2018 aikana yhteensä noin 3,8 miljoonalla eurolla. Tulevina vuosina on väistämättä edessä aika, jolloin toiminta ei enää luonteeltaan vastaa sosiaali- ja terveysjärjestöjen tehtävää; työn kohderyhmä on poistunut keskuudestamme.</p> <p>Vuonna 2019 järjestöjen toiminta on edelleen aktiivista, mutta monin paikoin se on hiipumassa ja esimerkiksi paikallisyhdistyksiä purkautuu kiihtyvää tahtia. Toiminta on 2020-luvulla väistämättä siirtymässä ns. perinneaikaan, jolloin veteraanien edunvalvonta ja huoltotyö ensin vähenee ja lopulta jää pois toiminnasta. Muutos tapahtuu vaiheittain vuosien kuluessa ja jo nyt esimerkiksi veteraanien puolisojen ja leskien asema ja tukeminen korostuu järjestöjen toiminnassa. Raportissa osoitetaan, että järjestöjen taloudellisen tuen päättämisen ajankohta ei ole kovin yksiselitteisesti määriteltävissä. Arviointiin vaikuttavat monet näkökulmat ja raportin johtopäätöksenä onkin, että tämä päättämisprosessi tulisi tehdä suhteellisen pitkäjänteisellä ja suunnitelmallisella tavalla yhteistyössä ja dialogissa rahoittajan ja järjestöjen johdon kanssa.</p>		
Kustantaja	Sosiaali- ja terveysministeriö		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Social- och hälsovårdsministeriet	22.8.2019	
Författare	Markus Anttila ja Atso Juote		
Publikationens titel	Från vård av veteraner till vård av traditioner Utredning om verksamheten hos och framtiden för organisationer för veteraner från Finlands krig 1939–1945		
Publikationsseriens namn och nummer	Social- och hälsovårdsministeriets Rapporter och promemorior 2019:57		
Diarie- /projektnummer		Tema	
ISBN PDF	978-952-00-4106-9	ISSN PDF	2242-0037
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4106-9		
Sidantal	94	Språk	finska
Nyckelord	social- och hälsovårdsministeriet, tipsmedel, krigsveteraner, föreningar		
<p>Referat</p> <p>I denna utredningsrapport undersöks uppgifterna, verksamheten, ekonomin och framtidsplanerna hos de fyra organisationerna Frontveteranernas förbund, Krigsinvalidernas Brödraförbund, Finlands Krigsveteranförbund och Traditionsförbundet Eklövet i slutet av 2010-talet, när antalet krigsveteraner redan har minskat i betydande grad. Organisationernas verksamhet finansierades under 2016–2018 med penningautomatunderstöd (2016) och understöd från social- och hälsoorganisationernas understödscentral (2017–2018) till ett sammanlagt belopp av cirka 3,8 miljoner euro. Under de kommande åren blir det ofrånkomligen så att verksamheten i fråga inte längre motsvarar social- och hälsoorganisationernas uppgift, eftersom verksamhetens målgrupp inte längre existerar.</p> <p>Under 2019 bedriver organisationerna fortfarande aktiv verksamhet, men på många ställen är verksamheten utdöende, och till exempel lokalföreningar läggs ned i accelererande takt. Verksamheten kommer under 2020-talet oundvikligen att bli mer och mer traditionsvårdande, i och med att den del av organisationernas verksamhet som omfattar krigsveteranernas intressebevakning och vård och omsorg riktad till krigsveteraner först krymper och slutligen helt slopas. Förändringen sker stegvis under årens gång, och redan nu har veteranernas makors och änkors ställning och stödet till dem en framträdande roll i verksamheten. I rapporten visas att det inte helt entydigt går att avgöra vid vilken tidpunkt det ekonomiska stödet till organisationerna bör upphöra. På bedömningen inverkar många aspekter, och slutsatsen i rapporten är att denna avslutningsprocess bör genomföras på ett relativt långsiktigt och planmässigt sätt och genom samarbete och dialog mellan finansjären och organisationernas ledning.</p>			
Förläggare	Social- och hälsovårdsministeriet		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Social Affairs and Health		22.8.2019
Authors	Markus Anttila ja Atso Juote		
Title of publication	From providing care to cherishing the legacy Report on the activities and future of veteran organisations of the Finnish wars 1939–1945		
Series and publication number	Reports and Memorandums of the Ministry of Social Affairs and Health 2019:57		
Register number		Subject	
ISBN PDF	978-952-00-4106-9	ISSN PDF	2242-0037
Website address URN	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4106-9		
Pages	94	Language	Finnish
Keywords	Ministry of Social Affairs and Health, lottery revenues, war veterans, organisations, associations, societies		
<p>Abstract</p> <p>This report surveys the tasks, activities, financial position and future plans of four Finnish war veteran organisations as the 2010s draw to a close, given that the number of veterans has fallen significantly. The organisations are the Union of Front Veteran Soldiers (Rintamaveteraaniliitto), the Disabled War Veterans Association of Finland (Sotainvalidien veljesliitto), Finland's War Veteran Association (Suomen Sotaveteraaniliitto) and the heritage association Tammenlehvän Perinneliitto. The Finland's Slot Machine Association granted financial aid to the organisations in 2016 and the Funding Centre for Social Welfare and Health Organisations (STEA) from 2017 to 2018. The grants totalled about EUR 3.8 million for the period 2016–2018. Very soon, there will come a time when the activities no longer correspond to the duties of social welfare and health organisations as the target group for the work will have passed away.</p> <p>The organisations are still active in 2019, but in many places the activities are lessening and the number of local associations is decreasing at an accelerating pace. In the 2020s, the activities will inevitably move towards cherishing the legacy of veterans, while representing the interests of veterans and providing care for them will gradually come to an end. The change will happen in stages and take several years. The organisations' activities are already focusing more on the situation of veteran's spouses and widows and on providing support to them. The report demonstrates that the timeframe for discontinuing financial aid to these organisations cannot be determined in a clear-cut and simplistic manner. Determining the appropriate timeframe will involve assessing many factors. The report concludes that the process of discontinuing aid should be conducted in a relatively long-term and systematic manner, through cooperation and dialogue between the financier and the leaders of the four organisations.</p>			
Publisher	Ministry of Social Affairs and Health		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1	Johdanto	9
2	Selvityksen tehtävä ja toteutus	10
3	Yhteenveto	12
3.1	Sotaveteraanit ja -invalidit Suomessa 2019	12
3.2	Sotaveteraanijärjestöjen toiminta 2010-luvun lopulla	13
3.2.1	Järjestöjen perustehtävät	13
3.2.2	Toiminta ja sen vaikuttavuus valtakunnan tasolla	15
3.2.3	Toiminta ja sen vaikuttavuus alueellisella ja paikallisella tasolla	22
3.3	Sotaveteraanijärjestöjen talous ja varallisuus	24
3.3.1	Järjestöjen varallisuus	24
3.3.2	Järjestöjä lähellä olevien säätiöiden varallisuus	26
3.3.3	Toiminnallinen tulos.....	26
3.4	Sotaveteraanijärjestöjen tulevaisuus 2020-luvulla	27
3.4.1	Järjestöjen purkautuminen	28
3.5	Arvio sotaveteraanijärjestöjen toiminnasta, avustusten kohdentumisesta, taloudesta ja vaikuttavuudesta vuonna 2019	31
3.6	Johtopäätökset: STEA-avustukset ja sotaveteraanijärjestöjen toiminta tulevaisuudessa	35
4	Tarkastelu järjestöittäin	40
4.1	Rintamaveteraaniliitto ry.....	40
4.1.1	Järjestön perustehtävä ja organisaatio	40
4.1.2	Toiminta 2010-luvun lopulla.....	41
4.1.3	Toiminta piiri- ja paikallistasolla	44
4.1.4	Järjestön taloudellinen tilanne ja riippuvuus avustuksista	47

4.1.5	Avustusten mahdollinen siirtyminen paikallisille tai muille tahoille ja perusteet tälle.....	50
4.1.6	Toiminnan vaikuttavuuteen liittyvän seurantatiedon laatu ja hyödyntäminen	51
4.1.7	Järjestön toiminnan tulevaisuuden suunnitelmat	53
4.2	Sotainvalidien Veljesliitto ry.....	55
4.2.1	Järjestön perustehtävä ja organisaatio	55
4.2.2	Toiminta 2010-luvun lopulla.....	56
4.2.3	Toiminta piiri- ja paikallistasolla	60
4.2.4	Järjestön taloudellinen tilanne ja riippuvuus avustuksista	63
4.2.5	Avustusten mahdollinen siirtyminen paikallisille tai muille tahoille ja perusteet tälle.....	66
4.2.6	Toiminnan vaikuttavuuteen liittyvän seurantatiedon laatu ja hyödyntäminen	67
4.2.7	Järjestön toiminnan tulevaisuuden suunnitelmat	68
4.3	Suomen Sotaveteraaniliitto ry	70
4.3.1	Järjestön perustehtävä ja organisaatio	70
4.3.2	Toiminta 2010-luvun lopulla.....	71
4.3.3	Toiminta piiri- ja paikallistasolla	75
4.3.4	Järjestön taloudellinen tilanne ja riippuvuus avustuksista	78
4.3.5	Avustusten mahdollinen siirtyminen paikallisille tai muille tahoille ja perusteet tälle.....	81
4.3.6	Toiminnan vaikuttavuuteen liittyvän seurantatiedon laatu ja hyödyntäminen	82
4.3.7	Järjestön toiminnan tulevaisuuden suunnitelmat	84
4.4	Tammenlehvän Perinneliitto ry.....	87
4.4.1	Järjestön perustehtävä ja organisaatio	87
4.4.2	Toiminta 2010-luvun lopulla.....	87
4.4.3	Järjestön taloudellinen tilanne ja riippuvuus avustuksista	89
4.4.4	Avustusten mahdollinen siirtyminen paikallisille tai muille tahoille ja perusteet tälle.....	90
4.4.5	Toiminnan vaikuttavuuteen liittyvän seurantatiedon laatu ja hyödyntäminen	90
4.4.6	Järjestön toiminnan tulevaisuuden suunnitelmat	91

LUKIJALLE

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) hallinnoi sosiaali- ja terveysjärjestöjen yleishyödylliseen, terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia edistävään toimintaan kohdistuvia avustuksia. Sosiaali- ja terveysministeriö tekee päätöksen jaettavista avustuksista. Vuonna 2019 avustusta sai noin 900 järjestöä yli 2000 kohteeseen.

STEA vastaa siitä, että Veikkauksen tuottoja käytetään tulokselliseen kansalaisjärjestöjen toimintaan. STEA-avustukset ovat valtionavustuksia. STEA seuraa valtionavustusten käytön tuloksellisuutta ja arvioi määräajoin avustusten tarpeellisuutta ja kehittämistarpeita.

Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) avustuksilla ja vuodesta 2017 alkaen STEA-avustuksilla Veikkauksen tuotoista on rahoitettu sotiemme veteraanijärjestöjen toimintaa. Järjestöt ovat ansioituneesti toimineet sotiemme veteraanien hyväksi, tarjonneet tukea ja tietoa sekä vahvistaneet heidän jaksamistaan. STEA-avustusten lisäksi Veikkauksen tuottoja osoitettiin Valtiokonttorin kautta sotiemme veteraanien hoitoon ja kuntoutukseen vuonna 2019 yhteensä 110 miljoonaa euroa.

Tämä selvitys valottaa nykyistä sotiemme veteraanijärjestöjen toimintaa ja antaa pohjaa sille yhteiselle keskustelulle mikä on veteraanijärjestöjen tilanne ja rooli tulevaisuudessa. Selvityksen tekijänä on Werka kehitys Oy.

Kristiina Hannula
johtaja, STEA

Elokuu 2019

1 Johdanto

Valtionapuviranomaisena Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA seuraa valtionavustusten käytön tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä arvioi määrajain valtionavustusten tarpeellisuutta ja kehittämistarpeita.

Tässä raportissa selvitystyön kohteena on neljä järjestöä; Rintamaveteraaniliitto, Sotainvalidien Veljesliitto, Suomen Sotaveteraaniliitto ja Tammenlehvän Perinneliitto. Rintamaveteraaniliitto ja Suomen Sotaveteraaniliitto edustavat vuosien 1939-45 sotien sotaveteraaneja ja heidän puolisoitaan ja leskiään sekä Sotainvalidien Veljesliitto sodissa vammautuneita ja vastaavasti heidän puolisoitaan ja leskiään. Tammenlehvän Perinneliitto eroaa muista järjestöistä sen tehtävien painottuessa sotaveteraanien ja myös koko ns. sotasukupolven perinteiden ja arvojen vaalimiseen.

Raportissa käydään läpi näiden järjestöjen tehtävät, toiminta, talous ja tulevaisuuden suunnitelmat 2010-luvun lopulla, kun sotaveteraanien määrä on vähentynyt jo merkittävästi. Avustuksilla tuetaan sotaveteraanijärjestön työtä sotaveteraanien hyväksi. Järjestöjen toimintaa on rahoitettu raha-automaattivastuksilla (2016) sekä STEA-avustuksilla (2017-2018) vuosien 2016-2018 aikana yhteensä noin 3,8 miljoonalla eurolla. Tulevina vuosina on väistämättä edessä aika, jolloin toiminta ei enää luonteeltaan vastaa sosiaali- ja terveysjärjestöjen tehtävää; työn kohderyhmä on poistunut keskuudestamme. Viimeinen sodan aikana asepalvelukseen kokonaan kutsuttu ikäluokka oli vuonna 1925 syntyneet ja he täyttävät tänä vuonna 94 vuotta.

Raportissa osoitetaan, että tuen päättämisen ajankohta ei ole kovin yksiselitteisesti määriteltävissä. Arviointiin vaikuttavat monet näkökulmat ja raportin johtopäätöksenä onkin, että tämä päättämisprosessi tulisi tehdä suhteellisen pitkäjänteisellä ja suunnitelmallisella tavalla yhteistyössä ja dialogissa rahoittajan (tai rahoittajien) sekä järjestöjen johdon kanssa.

2 Selvityksen tehtävä ja toteutus

Selvityksen tehtävänä on toimeksiannon mukaisesti ollut saada tietoa seuraavista Suomen sotaveteraanijärjestöjen toimintaa koskevista asioista:

1. Mille kohderyhmälle ja mitä toimintaa tehdään STEA-avustuksilla? Siirretäänkö saatua avustusta jäsenyhdistyksille, piireille tai muille tahoille ja millä perusteilla?
2. Onko järjestöjen nykyisen toiminnan (STEA-avustuksilla toteutettu) kohteena myös muita kuin sotaveteraaneja, sotainvalideja tai rintamaveteraaneja? Jos on, millä perusteella nämä henkilöt ovat veteraanitoiminnan kohteena ja minkä verran näitä muita osallistujia on?
3. Ovatko järjestöt ja niiden piiri- ja paikallisyhdistykset jo päättäneet tai suunnitelleet oman toimintansa lopettamista ja milloin mahdollisia toimenpiteitä on tarkoitus toteuttaa? Ovatko järjestöt tehneet virallisen kirjauksen tai päätöksen asiasta?
4. Mitä toimintaa, miten ja millä resursseilla järjestöt suunnittelevat toteuttavansa tulevaisuudessa? Onko toiminnan jatkosta tehty sopimuksia tai päätöksiä? Millainen järjestöjen taloudellinen tilanne on tällä hetkellä? Kuinka riippuvaisia järjestöt ovat tulevina vuosina STEA-avustuksista?
5. Mitä muuta rahoitusta nykyiseen toimintaan tulee ja mistä rahoituslähteistä? Onko muulla rahoituksella tehtävä toiminta eroteltavissa STEA-avustuksilla rahoitetusta toiminnasta?
6. Millaista seurantatietoa kerätään STEA-avustuksilla rahoitetun toiminnan merkityksestä ja/tai vaikutuksista toimintaan osallistuville henkilöille? Miten saatua tietoa hyödynnetään toiminnan kehittämisessä?

Selvitys on STEAn tilaama, joten yhtenä rajauksena kysymyksissä on sen myöntämien avustusten kohdentuminen. Avustusten käyttötarkoitus yleisavustuksina on pääosin hallinnollinen ja niillä rahoitetaan liittojen yleishallintoa, esimerkiksi toimihenkilöiden palkkoja tai toimistokuluja. Näin STEA-avustuksilla rahoitetun toiminnan erottaminen liittojen kokonaistoiminnasta on vaikeaa. Rintamaveteraaniliiton osalta kohdennettu toiminta-avustus (Ak) on määritelty jäsenjärjestöjen tukeen ja sen osalta arviointi on helpompaa. Myös Tammenlehvän Perinneliiton saama avustus, joka on kohdennettu Veteraanitalon vuokravastikkeisiin, on arvioinnin näkökulmasta selkeää.

Tässä selvityksessä pyritään antamaan kokonaiskuva järjestöjen toiminnasta ja tilanteesta ja tätä kautta arvioimaan STEA-avustuksen roolia ja merkitystä toiminnan rahoituksessa tällä hetkellä ja tulevaisuudessa.

Selvityksen tiedonkeruu toteutettiin järjestöjen toimintaa kuvaavien dokumenttien aineistoanalyysillä, sähköisellä kyselyllä ja yksilö- ja ryhmähaastatteluilla seuraavasti:

- Toiminnanjohtajien haastattelut a) alustava haastattelu n=4 b) yhteinen ryhmähaastattelu ja c) haastattelu alustavan raporttiluonnoksen pohjalta n=4.
- Piirien toiminnanjohtajien / vastuuhenkilöiden haastatteluja. N=10 eli 3 kpl jokaisesta kolmesta järjestöstä jolla piirejä sekä yksi Ruotsin piirin haastattelu.
- Sähköinen kysely piireille / paikallistoimijoille n=55.
- Aineistoanalyysit (toimintakertomukset, tilinpäätökset, avustushakemukset ja -raportit, tuloksellisuus- ja vaikuttavuusselvitykset, hallitusten, valtuustojen, vuosikokousten materiaalit, strategiat ja muut erikseen määriteltävät dokumentit).

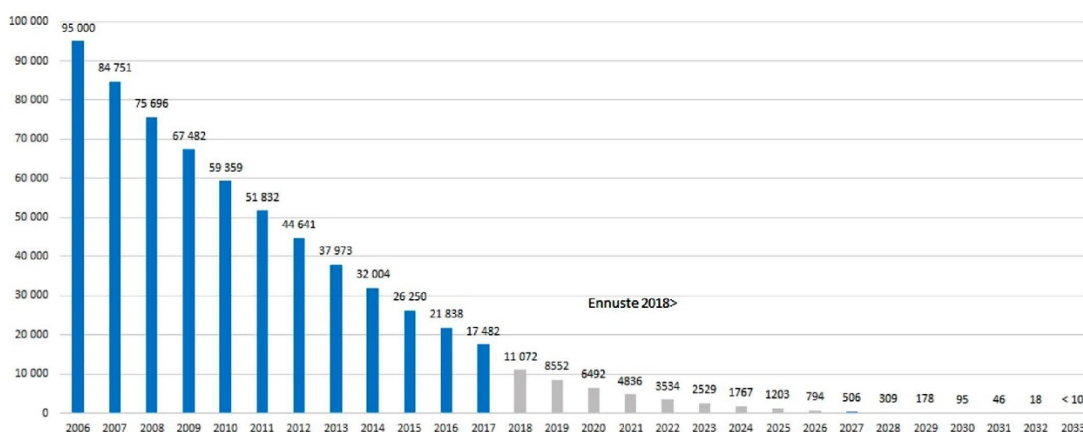
3 Yhteenveto

3.1 Sotaveteraanit ja -invalidit Suomessa 2019

Suomessa sotaveteraanilla tarkoitetaan talvisotaan (30.11.1939–13.3.1940), jatkosotaan (25.6.1941–18.9.1944) tai Lapin sotaan (15.9.1944–27.4.1945) osallistuneita henkilöitä. Sotiin osallistui yhteensä noin 600 000 miestä ja noin 100 000 naista. Sodissa kaatui yli 90 000 ja vammautui yli 200 000 (pysyvästi noin 96 000) suomalaista. Viimeinen sodan aikana asepalvelukseen kutsuttu kokonainen ikäluokka oli vuonna 1925 syntyneet. He täyttävät tänä vuonna 94 vuotta.

Viranomaiset, esim. Kansaneläkelaitos ja sosiaali- ja terveysministeriö, käyttävät nimityksiä veteraani tai rintamaveteraani miehistä ja naisista, joilla on rintamasotilastunnus, naisille myönnetty rintamapalvelustunnus, rintamatunnus tai veteraanitunnus. Nämä tunnukset oikeuttavat moniin alennuksiin ja ilmaispalveluihin.

Kelan tilasto rintamalisän saajista osoittaa, että vuoden 2019 alussa veteraaneja oli elossa 10 582, joista 5524 oli miehiä ja 5058 oli naisia. Vuonna 2019 suhde tulee muuttumaan ensimmäistä kertaa niin, että naispuolisia veteraaneja on miehiä enemmän. Yli 10 Suomen kunnassa veteraaneja ei ole jäljellä enää yhtään ja 11 kunnassa on elossa enää yksi veteraani. Kelan arvion mukaan sotaveteraanien määrä vähenee vuosittain noin 17-19%.

Tilasto ja ennuste veteraanien määrästä (Veteraanit.fi 8.4.2019)

3.2 Sotaveteraanijärjestöjen toiminta 2010-luvun lopulla

Suomessa on kolme perinteisesti sotaveteraanijärjestöksi (tai kuten järjestöt itse kutsuvat, sotiemme veteraanijärjestöksi) luokiteltavaa järjestöä; Rintamaveteraaniliitto ja Suomen Sotaveteraaniliitto edustavat vuosien 1939-45 sotien sotaveteraaneja ja heidän puolisoitaan ja leskiään ja Sotainvalidien Veljesliitto edustaa sodissa vammautuneita ja vastaavasti heidän puolisoitaan ja leskiään. Jokaisessa järjestössä on lisäksi nuorempia tuki- tai kannatusjäseniä, jotka toimivat vapaaehtoisina avustaen ikääntyviä veteraaneja sekä erilaisessa tukityössä että yhdistysten hallinnollisissa tehtävissä. Neljäs selvitystyön kohteena ollut järjestö, Tammenlehvän Perinneliitto, on luonteeltaan erilainen. Kolme edellä mainittua järjestöä perusti sen vuonna 2003 vaalimaan sotaveteraanien ja myös koko ns. sotasukupolven perinnettä ja arvoja. Tällä hetkellä Tammenlehvän Perinneliitolla on 23 veteraani-, maanpuolustus- ja perinnetyötä tekevää jäsenyhteisöä.

3.2.1 Järjestöjen perustehtävät

Sotainvalidien Veljesliitto on sotainvalidien vuonna 1940 perustama sotavammaisten huolto-, etu- ja veljesjärjestö. Vuosien 1939–1945 sodissa vammautui yli 200 000 suomalaista, joista pysyvästi noin 96 000. Siviileinä vammautuneita heistä oli neljä prosenttia. Vuoden 2019 alussa liiton sotainvalidijäseniä on elossa noin 1 500 ja heidän keski-ikänsä lähestyy 95 vuotta. Liiton sääntöjen 2 §:n mukaan ”liiton tarkoituksena on ylläpitää sotainvalidien keskuudessa isänmaallista yhteishenkeä ja luottamusta tulevaisuuteen sekä luoda edellytykset heidän menetyksensä oikeudenmukaiselle korvaamiselle ja heidän sekä heidän puolisoitensa ja leskiensä tarkoituksenmukaiselle huollolle, erityisesti huomioon ottaen sotainvalidien sekä heidän puolisoitensa ja leskiensä vanhuudenhuollon lisääntyvät tarpeet.”

Suomen Sotaveteraaniliitto on suomalaisten sotaveteraanien valtakunnallinen etu-, tuki- ja aatteellinen järjestö. Se on Suomen suurin veteraanijärjestö, jossa on enemmän jäseniä kuin muissa veteraanijärjestöissä yhteensä. Sen edeltäjä oli Suomen Aseveljien Liitto, joka perustettiin talvisodan jälkeen elokuussa 1940. Se kuitenkin lakkautettiin vuoden 1944 välirauhansopimuksen perusteella tammikuussa 1945. Tämän jälkeen suomalaiset sotaveteraanit olivat ilman omaa valtakunnallista yhdistystä vuoteen 1957 asti, jolloin perustettiin Rintamamiesten Asuntoliitto. Vuonna 1964 liitto sai nykyisen nimensä Suomen Sotaveteraaniliitto. Liiton sääntöjen mukaan sen tarkoituksena on tehdä valtakunnallista ja paikallista edunvalvontaa, kehittää veteraanien toimeentuloturvaa, asumisoloja ja kuntoutusta sekä edistää veteraaniperinteen säilymistä.

Rintamaveteraaniliitto (aiemmin nimiltään Rintamamiesveteraanien Asunto- ja Tuki-liitto sekä Rintamamiesveteraanien Liitto) perustettiin vuonna 1964. Liitto on vuosien 1939-1945 sotiin osallistuneiden rintamaveteraanien ja heidän perheenjäsentensä etujärjestö, jonka tarkoituksena on veteraanien edunvalvonta. Liitto pyrkii parantamaan veteraanien kuntoutusta, eläketurvaa sekä erilaisia palveluita, joilla tuetaan veteraanien itsenäistä selviytymistä omassa kodissa. Liitto tukee toiminnallaan myös rintamaveteraanien perinnetyötä. Rintamaveteraaniliitto edusti rajatun nimenomaan sotarintamalla taistelleita ns. "monttumiehiä". Nykyisin Suomen Sotaveteraaniliitto ja Rintamaveteraaniliitto tekevät hyvin tiivistä yhteistyötä.

Tammenlehvän Perinneliiton tarkoituksena on hoitaa ja vaalia Suomen vuosina 1939-1945 käymien sotien veteraanien perinteitä ja arvoja ja tavoitteena on aikaansaada resursseiltaan kattava toimintakokonaisuus ohjaamaan, kokoamaan ja kannustamaan perinnetyötä valtakunnallisesti. Liiton toiminta-ajatuksena on koota yhteen yhteisöjä, jotka ovat kiinnostuneita, halukkaita ja kykeneviä osallistumaan liiton tarkoitusta edistävään perinnetyöhön. Liiton toiminnan painopiste on valtakunnallisesti merkittävän perinneaineiston ja veteraanisukupolven arvojen vaalimisessa. Kentällä liitto toimii jäsenjärjestöjen ja yhteistyökumppanien alueorganisaatioiden kautta.

Kolme veteraaniliittoa ovat organisoituneet niin, että liittojen jäseniä ovat niiden piiri- ja paikallisyhdistykset. Varsinaiset veteraanijäsenet, puoliset, lesket sekä erilaiset tukija kannatusjäsenet ovat näiden yhdistysten jäseniä. Veteraanien määrän vähentyessä järjestöjen paikallisyhdistyksiä ja piirijärjestöjä purkautuu koko ajan. Järjestöissä oli vuoden 2018 lopussa aavistuksen enemmän veteraanijäseniä (10.977) kuin Kelan tilastoissa on rintamalisän saajia (10.582). Järjestöissä on jonkin verran päällekkäisiä jäseniä (mm. monet sotainvalidit ovat myös veteraanijärjestön jäseniä). Veteraanien järjestäytymisasteesta ei ole tarkkaa tietoa.

	Varsinaisia jäseniä	Puoliso-, leski-, kannatus ja tukijäsenet	Piirit	Paikallisyhdistykset /Osastot
Sotainvalidien Veljesliitto	1515	6278 puoliso- ja leskijäsentä 3216 tukijäsentä	18 + Ruotsin piiri	120
Suomen Sotaveteraaniliitto	7618	9 074 puoliso- ja leskijäsentä 27 466 kannattajajäsentä	20 + Ruotsin ja Kanadan piirit	327
Rintamaveteraaniliitto	1844	3743 kannatusjäsentä (joista suuri osa puolisoita ja leskiä)	14	110
Tammenlehvän Perinneliitto	23 veteraani-, maanpuolustus- ja perinnetyötä tekevää jäsenyhteisöä	-	-	-

Liittojen jäsenmäärät ja piirien sekä paikallisyhdistysten lukumäärät 31.12.2018

3.2.2 Toiminta ja sen vaikuttavuus valtakunnan tasolla

Veteraanijärjestöjen toiminta on niiden perustamisesta alkaen muovautunut pitkälti niiden jäsenten tarpeiden, eräänlaisen elinkaariajattelun, mukaisesti. Sodan jälkeen oli tärkeää mm. kehittää vähävaraisempien veteraanien asuinoloja ja tukea heitä taloudellisesti. Vaikeammin vammautuneiden kuntoutus ja huolto korostui sotainvalidien toiminnassa. Veteraanijärjestöjen kansalaistoiminnassa painottui perheiden yhdessä-olo ja veteraanien keskinäinen vertaistuki. Veteraanien eläköityessä ja ikääntyessä korostuivat ensin esim. eläke-etuuksiin liittyvä edunvalvonta ja myöhemmin mm. erilaiset kuntoutus-, koti- ja muut sosiaalipalvelut. Viime vuosina, veteraanien määrän vähentyessä, toiminnan painopiste on siirtymässä veteraanien puolisojen ja leskien tukeen.

Werka kehitys Oy:n tämän selvityksen taustalle tekemässä sotaveteraanijärjestöjen piirikyselyssä pyydettiin aluetoimijoita määrittelemään järjestöjen varsinaisen jäsenkunnan keskeisiä tarpeita vuonna 2019. Näitä olivat:

1. Veteraanien kotona asumisen tukeminen (31/55 mainintaa)
2. Yksinäisyyden ehkäisy (10/55 mainintaa)
3. Virkistystoiminta (8/55 mainintaa)
4. Kuntoutus (7/55 mainintaa)

Veteraanien kotiin kohdistuvassa huoltotoiminnassa yhdistyvät taloudellinen, fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen apu. Käsite kuvaa hyvin järjestöjen käsitystä veteraanien tarvitsemasta tuesta. Kun tuki kattaa kaiken esimerkiksi siivoamisesta ulkoiluun ja virkistykseen, on vaikea sanoa, millä tuen yksittäisellä muodolla on suurin tarve. Kokonaisuutena kotiin annettavalla tuella on kuitenkin veteraaneille iso merkitys.

Veteraanien ja erityisesti heidän puolisoitensa ja leskiensä näkökulmasta yksinäisyyden torjunta ja virkistystoiminta ovat nousevia tarpeita kuntoutustoiminnan suhteellisen merkityksen laskiessa veteraanien määrän vähentyessä.

Edunvalvonta

Veteraanijärjestöjen toiminnassa edunvalvonta on ollut eri vaiheissa erilaisessa roolissa. Suomessa sotaveteraanit olivat vielä 1970-luvulla merkittävä poliittinen voima. Esimerkiksi 1974 eduskunnassa oli 74 sotaveteraania ja sen ajan poliittinen johto muodostui pääosin veteraaneista. Veteraanit olivat itse osa suomalaista päätöksentekijäjärjestelmää ja edunvalvonnan fokus oli eniten tukea tarvitsevilla, esimerkiksi vaikeammin vammautuneilla sotaveteraaneilla.

Edunvalvontaa toteutetaan nykypäivänä eri foorumeilla pitkälti veteraanijärjestöjen yhteistyönä. Järjestöt ovat perustaneet Suomen veteraaniliittojen valtuuskunnan (VEVA) keskinäiseksi yhteistyöfoorumiksi, jossa valmistellaan mm. yhteisiä kannanottoja. Liitot ovat edustettuina myös Valtioneuvoston asettamassa Rintamaveteraaniasiain neuvottelukunnassa. Neuvottelukunnan tehtävänä on mm. tehdä esityksiä ja aloitteita so-
tainvalidien ja tunnuksen omaavien rintamaveteraanien elinolosuhteiden ja yleisen toimeentuloturvan, erityisesti sosiaaliturvan, terveydenhuollon ja kuntoutuksen sekä asunto-olojen kehittämiseksi.

Viime vuosina edunvalvonnan tavoitteissa on korostunut veteraanien erilaisten, kuntoutusta ja itsenäistä kotona asumista tukevien palvelujen varmistaminen. Tämä on edellyttänyt kahdensuuntaista vaikuttamistoimintaa; ensinnäkin valtioon vaikuttamista sekä lainsäädäntötyön että valtion budjettimäärärahojen kautta sekä toiseksi kuntiin ja kuntayhtymiin vaikuttamista siten, että ne hakisivat ja käyttäisivät veteraaneille kohdennetut tuet mahdollisimman täysimääräisinä. Viime vuosina edunvalvonnan painopiste on siirtynyt veteraanien puolisojen ja leskien tukeen.

Aivan viime vuosina, 2010-luvun loppupuolella järjestöt ovat saavuttaneet merkittäviä edunvalvonnallisia tavoitteitaan. Veteraanien määrän huetessa uudistuksiin tarvittavat määrärahat ovat pienentyneet ja tämä on osaltaan helpottanut uudistusten läpime-
noa. Lisäksi järjestöjen johdon arvion mukaan poliittinen ilmapiiri on ollut myönteinen tukemaan viimeisten sotaveteraanien tarvitsemia palveluja.

Sotainvalidien Veljesliiton pitkäaikainen tavoite kaikkien vähintään 10 %:n sotainvali-
dien saamiseksi sotilasvammalain nojalla korvattavien avo- ja kotipalvelujen piiriin to-
teutui vuosina 2015 ja 2017 ensin 15 %:n ja sitten 10 %:n sotainvalidien osalta. Vuo-
den 2018 lopussa sotainvalidien laitoshoitoon oikeuttavaa prosenttirajaa laskettiin 20
%:sta 10 %:iin (laki astui voimaan 1.1.2019) ja sen tuloksena n. 600 sotainvalidia sai
mahdollisuuden päästä jaksottaiseen tai pitkäaikaiseen laitoshoitoon.

Eduskunta hyväksyi loppuvuodesta 2018 lain päivityksestä ”Laki rintamaveteraanien
kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta (54/18.1.2019, Veteraanietuudet)”. Laki
astuu voimaan 1.11.2019, ja laskennallisesti se kuusinkertaistaa kotiin vietävien pal-
veluiden tuen veteraania kohti. Vuodelle 2019 valtion budjetissa varattiin vammautu-
mattomien veteraanien palveluihin enemmän varoja kuin koskaan aiemmin, yhteensä
77,9 miljoonaa euroa. Kevään 2019 aikana Rintamaveteraaniliitto ja Sotaveteraani-
liitto kouluttavat Valtiokonttorin kanssa kuntien ja kuntayhtymien työntekijöitä uuden
lain toimeenpanoon. Tavoitteena on kouluttaa yli 1000 ihmistä 21 tilaisuudessa eri
puolilla Suomea.

Viime vuosina järjestöt ovat vaikuttaneet kuntiin ja kuntayhtymiin, jotta ne hakisivat Valtiokonttorilta tarjottua lisärahoitusta veteraanien kuntoutukseen ja kotipalveluihin. Järjestöt kirjelmöivät asiasta 190 kunnan ja kuntayhtymän päättäjille ja vuonna 2018 Valtiokonttorille tuli noin 20 miljoonan euron (12 Meur v. 2017) lisähakemukset.

Liitot toimivat edelleen aktiivisesti sotaveteraanien edunvalvojina ja tulevina vuosina korostuvat kotiin saatavien palvelujen turvaaminen, kuntoutusmäärärahat, veteraanien aseman turvaaminen sote-uudistuksessa sekä erityisesti veteraanien puolisojen ja leskien tilanne.

Sotaveteraanien huolto ja arjen tuki

Vaikka ensisijainen vastuu ikääntyneiden veteraanien ja sotainvalidien palvelutoiminnasta on kunnilla ja valtiolla, veteraanijärjestöt ovat historiallisesti tehneet järjestötoiminnan mittakaavassa melko merkittävää huoltotoimintaa. Liitot ja niiden piirit ja paikallisyhdistykset ovat tukeneet alueidensa sotaveteraaneja ja -invalidia sekä heidän puolisoitaan ja leskiään sekä taloudellisesti että pyrkien paikkaamaan ja täydentämään mahdollisia kunnallisten palvelujen puutteita. Taloudelliset avustukset on suunnattu taloudellisesti heikoimmassa asemassa oleville perheille muun muassa sairaus- ja lääkekulujen sekä kotiavun kustannuksiin.

Esimerkiksi varakkain veteraanijärjestö, Sotainvalidien Veljesliitto, on käyttänyt omaisuuttaan jo vuosia etupainotteisesti tukeen jäsenkunnalle. Tukea on voitu käyttää mm. puolisojen ja leskien kuntoutukseen, apuun jäsenten arjessa selviytymiseen, yksinäisyyden ehkäisyyn, viriketoimintaan ja muuhun henkiseen huoltoon sekä kuljetuspalveluihin. Liitto käytti vuosina 2016-2018 jäsenten huoltotoimintaan yhteensä noin 6,5 miljoonaa euroa.

Suomen Sotaveteraaniliitto tukee veteraanien, heidän puolisojensa ja leskiensä kotona selviytymistä joko taloudellisena tukena tai järjestämällä heille kodinhoidollisia sekä kuntoutus- tai virkistyspalveluja. Liiton oman myyntitoiminnan, varainhankinnan sekä sijoitus- ja rahoitustoiminnan nettotuotoilla rahoitettiin avustuksia jäsenille esimerkiksi vuonna 2018 yhteensä n. 700 000 euroa. Myös Rintamaveteraaniliitto jakaa tukea liiton jäsenille muutamilta säätiöiltä saaduilla lahjoitusvaroilla. Eileen Starckjohann ja Thelma Starckjohann-Bruun säätiön lahjoittamaa avustusta (v. 2018 yht. 20 000 euroa) sai 42 veteraania, puolisoa tai leskeä ja Sotavahinkosäätiön 10 000 euron tukea jaettiin 19 avustettavalle vuonna 2018. Viimeisimpänä uutena tukena on tullut Me-säätiön veteraaneille suunnattu 200 000 euron tuki, joka jaettiin liittojen kautta näiden jäsenille painopisteenä puoliset ja lesket.

Sotiemme veteraanit -keräyksen alueellisten keräysten tuotto menee suoraan järjestöjen piireille ja paikallisyhdistyksille edelleen veteraanien käytettäväksi lupaehtojen mukaisesti (osa keräystuotoista menee Kaatuneiden Omaisten Liitolle). Keräystuottoa on viime vuosina jaettu avustuksiin noin 2-2,5 miljoonaa euroa vuosittain. Näiden rahojen käytöstä raportoidaan poliisihallinnolle.

Sotaveteraanien ja heidän puolisojen ja leskien kotona asumista tuetaan lisäksi muun muassa avustajatoiminnalla ja asuntojen korjausneuvonnalla. Sotainvalidien Veljesliiton avustajatoimintaa on toteutettu työvoimapolitiisena hankkeena vuodesta 1998 lähtien. Työ- ja elinkeinoministeriön projektituen loputtua valtakunnalliselta tukihankkeelta vuonna 2013 toimintaa jatkettiin Sotainvalidien Veljesliiton omalla rahoituksella. Osa aluehankkeista on joutunut lopettamaan TE-toimistojen myöntämän tuen päättyttyä ja joillakin paikkakunnilla myös asiakaskunnan vähentyminen on vienyt taloudelliset edellytykset toiminnalta. Kunnallisia palveluja täydentävään avustajatoimintaan kuuluu päivittäiseen kodinhoitoon liittyviä tehtäviä, piha- ja ulkotöitä sekä asiointia. Kii-reetön, sosiaalinen vuorovaikutus on oleellinen osa toimintaa.

Avustajatoimintaa järjestettiin vuonna 2018 ympäri Suomea 10 aluehankkeen kautta. Apua sai kaikkiaan 3037 (4077 v. 2017) asiakastaloutta, joista 102 (196 v. 2017) oli sotainvaliditaloutta ja 1103 (1 427 v. 2017) sotainvalidien lesken tai puolison taloutta. Sota- ja rintamaveteraanien tai heidän puolisoitensa asiakastalouksia oli 1736 ja muiksi asiakastalouksiksi kirjattiin 96. Kaiken kaikkiaan avustajatoimintaa tehtiin asiakastalouksissa vuonna 2018 yhteensä noin 107 000 tuntia. Avustajiksi palkataan alasta kiinnostuneita pitkäaikaistyöttömiä, joilla on mahdollisuus työn ohessa koulutautua alalle ja siirtyä vapaille työmarkkinoille. Vuonna 2019 toimivia aluehankkeita tuetaan Veteraanivastuu ry:n keräysvaroilla ja muualta saatavilla avustuksilla.

Sotainveteraanien kotona asumista tuetaan asuntojen korjausneuvonnalla. Korjausneuvonta käynnistyi 1990-luvun alkupuolella Sotainvalidien Veljesliiton hankkeena, jota Raha-automaattiyhdistys rahoitti. Vuonna 2000 toiminta siirtyi Vanhustyön keskusliitolle. Sotainvalidit ja -veteraanit sekä heidän puolisonsa ja leskensä voivat korvauksetta käyttää 15 alueellisen korjausneuvojan palveluita. Korjausneuvojat auttavat korjausten suunnittelussa ja asuntojen korjaustoimintaan tarkoitettujen yhteiskunnan eri tukimuotojen hakemisessa sekä rakennusalan ammattilaisten löytämisessä.

Jokaisella kolmella järjestöllä hengellinen työ on ollut vuosien varrella tärkeässä roolissa. Nykyisin hengellistä työtä toteutetaan yhteistyössä Veteraanivastuu ry:n kautta (hengellinen toimikunta), jonka kautta esimerkiksi seutukunnallisia kirkkopäiviä järjestettiin vuonna 2018 24 paikkakunnalla ja niihin osallistui 5 012 henkilöä. Sotainvalidien Veljesliitolla on edelleen myös aktiivista omaa alueellista hengellistä toimintaa, jonka perustana ovat piireittäin nimetyt luottamuspapit.

Sotainvalidien hoito, kuntoutus ja muut palvelut hoitolaitoksissa

Sotainvalidien Veljesliitolla on ollut tärkeä rooli sotainvalidien hoidon ja kuntoutuksen tuottamisessa sodan jälkeen. Liitto perusti useampia omia kuntoutuslaitoksia Kaunialan sotavammassairaalan ollessa eräänlainen järjestön lippulaiva. Liiton laitostantaa täydennettiin vielä 1970-luvulla, jolloin perustettiin Kyyhkylän kuntoutussairaala.

Viime vuosina liiton tavoitteena on ollut varmistaa entisten omien kuntoutuslaitosten asema tulevaisuudessa. Tavoitteena on, että sotainvalidit ja muut veteraanit ovat niissä edelleen ensisijaisia potilaita ja asiakkaita niin kauan kuin he näiden laitosten palveluja tarvitsevat. Kaunialan sotavammassairaala jatkaa toimintaansa edelleen yhteistyössä Vantaan kaupungin kanssa. Sairaalan kiinteistö myytiin kaupungille jo vuonna 2005 ja vuodesta 2019 Vantaan kaupunki omistaa Kaunialan Sairaala Oy:n osake-enemmistön. Liitto omistaa yhtiöstä vielä tällä hetkellä 15% ja tarkoitus on, että Veljesliiton omistus yhtiössä pienenee edelleen vuoden 2019 aikana. Vuonna 2020 toiminnan on tarkoitus olla kokonaan osa Vantaan kaupungin terveydenhuoltoa. Kyyhkylän kuntoutussairaalan tulevalle toiminnalle etsitään ratkaisuja, joilla alueen sotainvalidien hoito turvataan. Veljesliiton ja Mikkelin kaupungin yhdessä perustama Kyyhkylä-säätiö jatkaa toimintaansa tukisäätiönä. Säätiö omistaa Kyyhkylä Oy:n, joka vastaa sairaalan toiminnasta.

Viestintä

Sotainvalidien Veljesliitolla, Suomen Sotaveteraaniliitolla ja Rintamaveteraaniliitolla kaikilla on perinteisesti ollut oma jäsenlehti. Sotainvalidi-lehti on liiton tiedotuskanava jäsenille, heidän omaisilleen sekä vapaaehtoisille ja muille sotainvalidien asioista kiinnostuneille sekä yhteistyötahoille. Vuonna 2019 lehti ilmestyy neljästi (aiemmin viisi kertaa vuodessa). Lehti ilmestyy myös näköisversiona liiton nettisivuilla. Lehti on profiiltaan ennen kaikkea järjestölehti, jossa mm. esitellään jäsenistön parissa tehtävää työtä. Lisäksi lehdessä käsitellään jäsenille kuuluvia korvauksia ja palveluita ja tuetaan heidän arjessa jaksamistaan mm. hyvinvointiin liittyvillä aiheilla. Lehdessä on pääsääntöisesti neljä ruotsinkielistä sivua ja jokaiselle piirille on varattu yksi sivu oman alueen ajankohtaisten asioiden uutisoimiseen.

Rintamaveteraaniliiton keskeinen viestintäkanava on ollut Veteraani-lehti, joka ilmestyi vuosittain neljä kertaa. Vastaavasti Sotaveteraaniliiton keskeinen viestintäkanava on ollut Sotaveteraani—Krigsveteranen -lehti, jota on julkaistu vuosittain kuusi numeroa (levikki 40 000). Lehdessä on käsitelty veteraanietuuksia, viime sotia, sotaveteraanien yhteisöjen toimintaa, sotakirjallisuutta, veteraaniperinteen vaalimista sekä yhdistysten järjestämiä tapahtumia. Lehti on ollut liitolle merkittävä varainhankinnan kanava. Vuoden 2019 alusta alkaen Sotaveteraani-lehti ja Rintamaveteraaniliiton Veteraani-lehti yhdistyivät yhteiseksi Kenttäpostia-lehdeksi. Lehti ilmestyy vuonna 2019 kuusi

kertaa ja sen levikki tulee olemaan 50 000. Lehteä kuvataan veteraaniasioiden ja sotahistorian ammattilehdeksi, jonka tehtävänä on välittää liittojen jäsenille kiinnostavaa tietoa ja suurelle yleisölle ja viranomaisille liittojen kannanottoja veteraaniasioista. Lehdessä käsitellään järjestötoiminnan lisäksi erilaisia kulttuuri-, historia-, matkailu- ja virkistysaiheisia teemoja sekä lisäksi välitetään tietoa eläke- ja kuntoutusasioista. Sotaveteraaniliitto toimii lehden kustantajana.

Lehtien lisäksi liitot viestivät aktiivisesti omalle kenttäorganisaatiolleen ja edunvalvonta-asioissa pidetään yhteyttä kuntiin ja kuntayhtymiin. Veteraanivastuu ry:n keräysten yhteydessä toteutuva viestintä näyttöä merkittävänä ulostulona julkisuu-teen. Sotainvalidien Veljesliiton ja Suomen Sotaveteraaniliiton viestintää hoidetaan ammattilaisen toimesta ja tämä näkyy näiden järjestöjen aktiivisuudessa sosiaalisessa mediassa. Esimerkiksi Sotaveteraaniliiton Facebook-sivulla oli vuonna 2018 22630 seuraajaa. Sivusto on noussut Facebookissa maanpuolustus-, sotahistoria- ja perinneasian järjestökentän seuratuimmaksi foorumiksi. Keskimäärin liitto tavoitti viikossa noin 60 000 ihmistä. Twitterissä liitto oli niin ikään alansa suurin toimija (vuoden 2018 lopussa n. 1850 seuraajaa). Twiittien näyttökerrat olivat vuonna 2018 246 750 näyttöä/kk. Jatko-twiittauksineen keskimääräinen kokonaistavoitavuus on viikoittain n. 250 000 käyttäjää. Kansalaistoiminnan ja järjestötyön kontekstissa lukuja voidaan pitää merkittävänä.

Tammenlehvän Perinneliiton viestinnän keskeisin tavoite on pitää suomalainen yhteiskunta tietoisena sotiemme veteraanien perinnöstä sekä maanpuolustustahdon tärkeydestä. Viestintää tehdään liiton kotisivujen, veteraaniperinteen portaalin, jäsenliittojen ja kumppanien lehtien, sosiaalisen median ja mediatiedotteiden kautta.

Järjestöyhteistyö

Järjestöt ovat jo vuosia tehneet yhteistyötä keskenään mm. edunvalvonnassa, varainkeruussa, huoltotoiminnassa, hengellisen työn organisoinnissa ja kansainvälisessä veteraanityössä. Yhteistyötä toteutetaan erilaisten neuvottelu- ja toimikuntien kautta ja yhteisesti perustettujen järjestöjen, Veteraanivastuu ry:n ja Tammenlehvän Perinneliitto ry:n kautta.

Viime vuosina veteraanien määrän vähentyessä liittojen keskinäinen yhteistyö on entistä tiivistynyt. Erityisesti samassa kohderyhmässä toimivat liitot, Rintamaveteraaniliitto ja Sotaveteraaniliitto toteuttavat monella toiminnan osa-alueella jo eräänlaista strategista kumppanuutta. 7.9.2018 laaditun yhteistyöpöytäkirjan mukaan keskeisinä tavoitteina on järjestöjen keskinäisen yhteistyön lisääminen seuraavasti:

- Edunvalvontaa tehdään yhteisillä tavoitteilla ja niitä yhteisesti edistäen.
- Liittojen piirien, paikallisosastojen ja yhdistysten purkaessa toimintansa näiden jäljelle jäävät veteraanijäsenet voivat liittyä sellaisen paikallisosaston tai yhdistyksen jäseniksi, joka parhaiten kykenee huolehtimaan heidän paikallisesta edunvalvonnastaan.
- Perustetaan yhteisiä asiantuntijatoimikuntia; hengellinen toimikunta, sosiaali- ja terveyspalvelutoimikunta, viestintätoimikunta ja perinnetyön toimikunta.
- Tiedotustoimintaa tehostetaan yhdistämällä liittojen jäsenlehdet yhteiseksi lehdeksi ja tekemällä yhteistyötä mm. sähköisessä viestinnässä ja sosiaalisessa mediassa.
- Siirryttäessä perinneaikaan yhteistyötä tehdään maankattavan alueorganisaation luomisessa ja Tammenlehvän Perinneliiton tavoitteiden edistämässä.

Rintamaveteraaniliiton toiminta loppuu todennäköisesti joitakin vuosia aikaisemmin ja todennäköistä on, että yhteistyö tulee muutaman vuoden kuluessa johtamaan siihen, että Sotaveteraaniliitto hoitaa koko Suomen sotaveteraanikenttää. Myöhemmin, tämänkin järjestön lopettaessa toimintansa, Tammenlehvän Perinneliiton aluejärjestöt ottavat vastuun loppuista elossa olevista sotaveteraaneista.

Perinnetyö

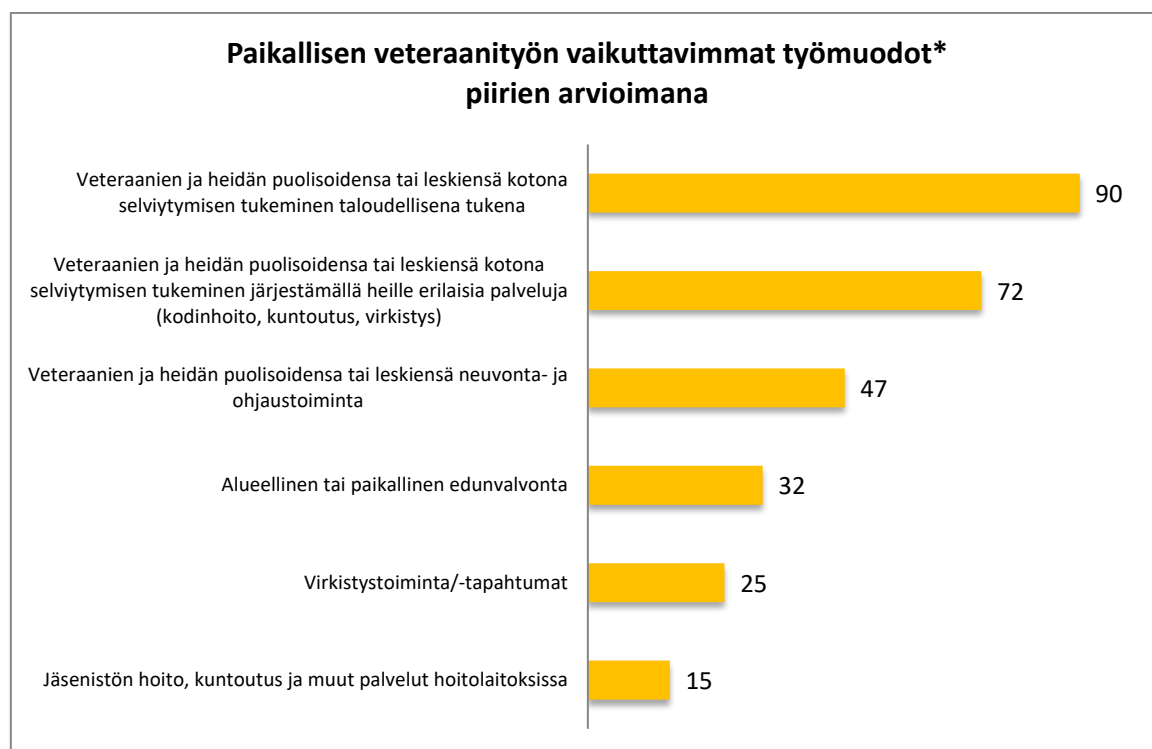
Sotaveteraanijärjestöt ovat jo vuosia valmistelleet toiminnan muuttumista vähitellen kohti perinneaikaa ja -toimintaa. Tällä hetkellä sotaveteraanijärjestöt toteuttavat perinnetyötä pääosin Tammenlehvän Perinneliiton kautta, mutta Sotainvalidien Veljesliitolla on myös oma perinnejärjestö eli Sotainvalidien Perinnejärjestö. Sillä on valtakunnallisen liiton lisäksi 18 alueellista Perinneyhdistystä. Suomen Sotaveteraaniliitto perustaa vastaavasti alueellisia perinneyhdistyksiä ja tavoitteena on, että ne toimivat maan kattavasti 2020-luvulla. Perinneyhdistykset toteuttavat Tammenlehvän Perinneliiton tavoitteita ja tarkoitus on, että Sotaveteraaniliiton perinneyhdistysten alueverkostosta tulisi jatkossa Tammenlehvän Perinneliiton alueorganisaatio.

Tammenlehvän Perinneliiton nykyinen toiminta ennustaa aineiston perusteella hyvin sitä, millaiseksi veteraanitoiminta on muuttumassa 2020-luvun loppupuolella. Perinneliiton toimintamuotoja ovat erilaisten veteraaniperinnettä ylläpitävien tilaisuuksien ja muistopäivien järjestäminen, veteraaneihin liittyvien symbolien esillä pitäminen sekä muistomerkkien vaaliminen. Liitto järjestää vuosittain mm. Veteraaniperinteen seminaarin, jonka teemana esim. vuonna 2018 oli ”Perinnetyö nuorten silmin: voimavara vai painolasti?”. Liitto jakaa myös Veteraaniperinteen vaalija -kilpeä, joka on tunnus ”veteraaniperinnettä arvokkaalla ja esimerkillisellä tavalla hoitaville kohteille” ja jonka

tavoitteena on olla eräänlainen perinneyön auktorisointi. Ensimmäiset kilvet luovutettiin vuonna 2010 Sotamuseolle ja Kansallisarkistolle ja vuoteen 2019 mennessä kilpiä on luovutettu 22. Liitolla on myös hanke, jonka tarkoituksena on kartoittaa viime sodista ja niiden veteraaneista kertovat muistomerkit ja muistolaatat kaikissa Suomen kunnissa. Hankkeen tavoitteena on kartoittaa muistomerkkien kunto, niihin liittyvät perinnetavat ja tiedon kokoaminen liiton perinneportaaliin. Tavoitteena on lisätä perinneyön tunnettuutta.

3.2.3 Toiminta ja sen vaikuttavuus alueellisella ja paikallisella tasolla

Alueellisessa toiminnassa kaikkein vaikuttavimpana piirien ja osastojen toimintamuotona pidettiin kotiin vietävien palveluiden taloudellista tukemista. Sotainvalidien osalta painotettiin suoraan kotiin vietäviä palveluita. Tuella mahdollistetaan hyvin monenlaisia toimintoja: kotiapua, kuten siivoamista, ulkoiluttamista, keskustelua, kodin muutostöiden suunnittelussa ja toteuttamisessa avustamista, taloudellista tukea silmälaseihin ja lääkkeisiin jne. Kotiin vietävissä palveluissa yhdistyvät fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen tuki.

*Vaikuttavuutta arvioitiin sähköisessä kyselyssä pyytämällä vastaajia laittamaan 5 tärkeintä toimintamuotoa tärkeysjärjestykseen ja pisteyttämällä vastaukset (1. Tärkein = 5 pistettä, 2. Tärkein = 4 pistettä jne.) Eniten pisteitä saanut vaihtoehto on koko kyselyn vaikuttavin vaihtoehto. Vastauksia 44/55 piiriä.

Alueellisessa ja paikallisessa toiminnassa etuisuuksien hakemiseen liittyvän neuvonnan ja edunvalvonnan merkitys on kasvanut ja kasvamassa. Itsenäisyyttä korostavana ja erilaisia sosiaalitukia vierastavana sukupolvena veteraanit ovat haluttomia hakeamaan avustuksia. Ikääntymisen myötä heidän toimintakykynsä - kyky käyttää sähköisiä palveluita, kognitiiviset kyvyt, muistisairaudet jne. - on alentunut. Jo nämä syyt johtavat siihen, että veteraaneille kuuluvia etuisuuksia jää käyttämättä. Sen lisäksi aineistossa on runsaasti esimerkkejä kunnista, joissa viranomaiset ovat jättäneet hake-matta veteraaneille tarkoitettuja avustuksia tai myönnettyjä määrärahoja ei ole pys-tytty käyttämään. Paikallisilta viranomaisilta veteraanien erityisasema joskus unohtuu ja veteraaneja kohdellaan osana muuta vanhusväestöä. Sosiaali- ja terveydenhuollon alueellinen organisoituminen on omalta osaltaan johtanut veteraanien ajautumiseen marginaaliin julkisia palveluita järjestettäessä. Pienenä kohderyhmänä veteraanien erityistarpeet saattavat jäädä huomiotta viranomaisten keskittyessä palveluiden järjes-tämisen peruskysymyksiin. Sotaveteraanipiirien mukaan Rintamaveteraanien kuntou-tuksesta annetun lain muutoksen 1.11.2019 tullessa voimaan etuisuuksista tiedottami-nen ja siihen liittyvä neuvonta korostuu entisestään.

Teoreettisesti tarkasteltuna veteraanijärjestöt tavoittavat jäsenyyden kautta suurin piir-tein kaikki veteraanitunnuksen omaavat. Järjestöissä oli vuoden 2018 lopussa aavis-tuksen enemmän veteraanijäseniä (10.977) kuin Kelan tilastoissa on rintamalisän saajia (10.582). Käytännössä piirit ja osastot tavoittavat paikallisen piirin toimintaan 20-30% veteraaneista. Esim. Lapissa 30 % veteraaneista on veteraanitoiminnan ta-voittamattomissa. Näyttää siltä, että veteraanipiirit ja paikalliset yhdistykset tavoittavat aktiivisia veteraaneja n. 3,5 kertaa vuodessa. Alueellisesti erot ovat suuria. Kaiken kaikkiaan kyselyn mukaan veteraanitoiminnan ympärillä tapahtui vuonna 2018 noin 47 000 kohtaamista.

	Sotaveteraani- liitto	Sotainvalidien Veljesliitto	Rintamavete- raaniliitto	Yhteensä
noin Veteraani-/rintamaveteraani/sotain- validi jäsenet / kohtaamiset lkm	5582	3002	1938	10.522
Puolisot tai lesket / kohtaamiset lkm	9089	8580	1949	19.618
Kannatus-/tukijäsenet tms. / kohtaamiset lkm	9154	3055	2717	14.926
Muut / kohtaamiset lkm	2340	905	684	3.929
Yhteensä / kohtaamiset lkm	23825	15542	7288	46.655

Sotaveteraanijärjestöjen kohtaamisten määrä 2018

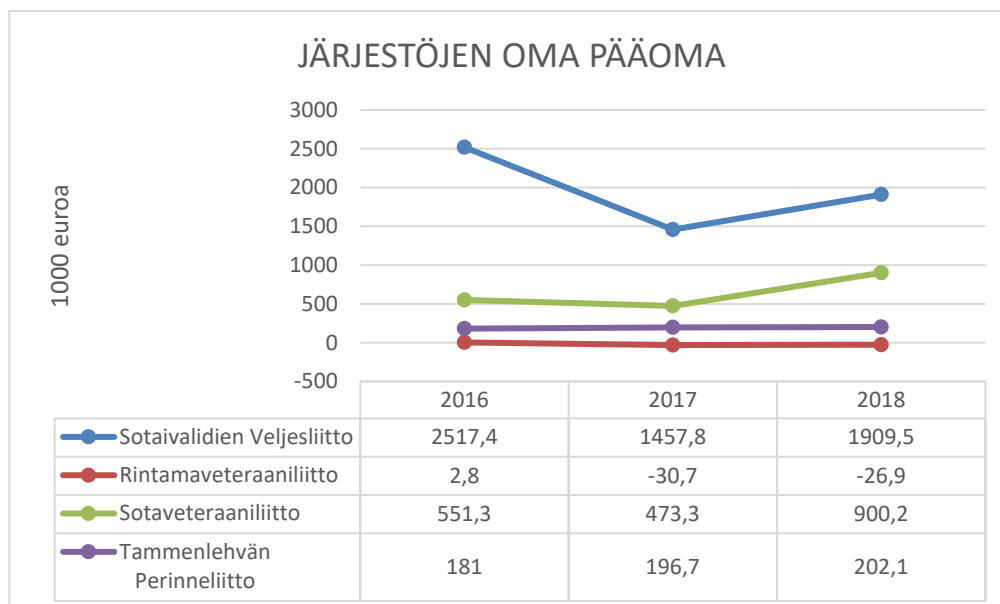
3.3 Sotaveteraanijärjestöjen talous ja varallisuus

Sotaveteraanijärjestöjen varallisuudesta liikkui erityisesti 2010-luvun alkupuolella julkisuudessa lukuisia uutisia, joiden mukaan niillä ja niiden perustamilla yksityisillä säätiöillä olisi noin 120 miljoonaa euroa (järjestöillä 40 Meur ja säätiöillä 80 Meur) varallisuutta ja jota ei enää saada käytettyä veteraanien hyväksi (esim. Yle MOT 31.5.2013, Viimeisen veteraanin jälkeen¹). Järjestöt ovat sinnikkäästi kumonnet näitä väitteitä, mutta aika-ajoin ne nousevat esille, nykyään erityisesti sosiaalisessa mediassa. Järjestöt ovat esittäneet, että lukuihin on laskettu virheellisesti sellaisia tahoja, kuten esim. hyvin varakas Lotta Svärd Säätiö, joiden varallisuus ei ole sotaveteraanijärjestöjen käytettävissä.

Tarkemmat järjestökohtaiset luvut on esitelty tämän raportin toisessa osassa. Seuraavassa esitellään järjestökohtaisesti toiminnan tulos ja oman pääoman arvo 2016-2018 sekä luodaan katsaus liittojen lähellä ja niiden vaikutuspiirissä olevien säätiöiden varallisuuteen.

3.3.1 Järjestöjen varallisuus

Järjestöjen yhteenlaskettu oma pääoma vuoden 2018 lopussa oli hieman vajaa kolme miljoonaa euroa.

Järjestöjen oma pääoma 2016-2018

¹ <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/05/31/viimeisen-veteraanin-jalkeen>

Sotainvalidien Veljesliitto on käyttänyt tietoisesti rahojaan etupainotteisesti sotainvalidien vielä eläessä ja tavoite on, että varallisuus olisi käytetty viimeistään 2020-luvun puolivälissä. Liiton omaa pääomaa on käytetty viime vuosina merkittävästi paitsi jäsenistön huoltotoimintaan, myös kattamaan liiton yhdistystoiminnan ja keskustustoimiston kulujäämää. Sotainvalidien Veljesliitto myi Kaunialan sotavammassairaalan kiinteistön vuonna 2005 Vantaan kaupungille 22 miljoonan euron hintaan. Liiton ja RAY:n tekemän sopimuksen mukaan liiton ei tarvinnut palauttaa RAY:n maksamaa investointiavustusta mikäli kiinteistöstä saadut varat jaetaan sotainvalideille huoltotukena. Tämän rahaston arvo oli 0,00 euroa vuoden 2017 tilinpäätöksessä, mutta sinne siirrettiin vuoden 2018 tilinpäätöksen yhteydessä 500 000 euroa ja samalla rahaston nimi muutettiin Huolto- ja tukirahasto 2005-2025:ksi (ennen Huolto- ja tukirahasto 2005-2020). Tämä vuoden 2018 pääoman kasvu 500 000 eurolla johtuu Kyyhkylä-säätiön joulukuun lopulla tekemästä lahjoituksesta. Liitolla ei ole pitkäaikaisia velkoja.

Myös Sotaveteraaniliiton talous on vakaalla pohjalla, mutta esimerkiksi laskevista keräystuotoista johtuva tulovirran heikkeneminen on johtanut liitossa tiukkaan kulukuriin ja sopeuttamistoiimiin. Toiminnan ja varainhankinnan tuotot sekä sijoitusomaisuuden tuotot yhdessä yleisavustuksen kanssa eivät ole riittäneet kattamaan kokonaan koko toiminnasta kertyvää alijäämää, minkä vuoksi omaisuutta on myyty. Sotaveteraaniliiton oman pääoman suhteellisen suuri kasvu vuonna 2018 selittyy Helsingissä Korkeavuorenkatu 41:ssä sijainneen liiton entisen toimistotilan myynnillä alkusyksystä 2018. Liitolla ei ole enää realisoitavaa kiinteää omaisuutta. Sen omistamien pörssiosakkeiden ja muiden rahoitusarvopapereiden markkina-arvo vuoden 2018 lopussa oli noin 300 000 euroa. Liitolla ei ole pitkäaikaisia velkoja.

Rintamaveteraaniliitolla ei ole perinteisesti ollut suurta varallisuutta. Viimeiset suuremmat varallisuuserät purettiin vuosina 2013 ja 2016. Vuonna 2013 suuremman testamenttiasunnon osakkeiden myynnistä saatiin tuottoa 527 500 €. Tästä siirrettiin 380 000 € Rintamaveteraaniliiton Kannatus- ja Perinnesäätiölle ja 100 000 € piireille ja osastoille. Toinen pienempi testamenttiasunto realisoitiin vuonna 2016 ja myös tästä tuotosta suurin osa siirrettiin Kannatussäätiölle. Liitolla ei ole muuta sijoitusomaisuutta eikä sillä ole pitkäaikaisia velkoja.

Tammenlehvän Perinneliiton talous on vakaalla pohjalla. Liitolla ei ole kiinteää omaisuutta eikä sijoitusvarallisuutta. Oma pääoma on kertynyt vuosien aikana pienistä voitollisista tuloksista.

Veteraanijärjestöjen piirien ja paikallisyhdistysten tilanne on pitkälti sama kuin liittojenkin. Omaisuuseriä on realisoitu ja varoja on pyritty käyttämään veteraanien ja sotainvalidien hyväksi. Tällä hetkellä piirien arvion mukaan varallisuutta on piirijärjestöjen ja yhdistysten taseissa karkeasti arvioiden noin 6 miljoonaa euroa. Varallisuus on tarkoitus käyttää veteraanien hyväksi käytännössä 2-5 vuoden kuluessa.

3.3.2 Järjestöjä lähellä olevien säätiöiden varallisuus

Järjestöjen lähellä toimii myös niiden perustamia tukisäätiöitä. Niiden tehtävä on ensisijassa tukea suoraan sotaveteraaneja ja näiden puolisoita ja leskiä. Näiden säätiöiden vuoden 2019 alussa yhteenlasketun varallisuuden arvon voidaan arvioida olevan noin 3,9 miljoonaa euroa. Tästä merkittävän osan (n. 3 Meur) muodostaa Sotainvalidien Veljesliiton Kyyhkylä-säätiön varallisuus, jota sitoo erilaiset sopimukset ja joka ei suoraan ole käytettävissä liiton määrittämään toimintaan.

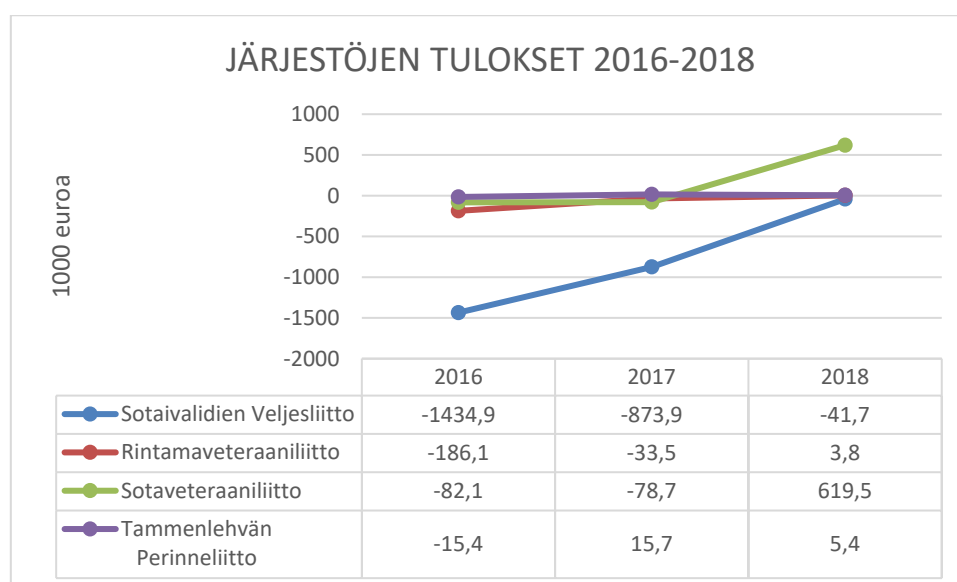
Rintamaveteraaniliitto ry:n Kannatus- ja Perinnesäätiö jakaa suunnitelmien mukaan vuonna 2019 noin 75 000 euroa, vuonna 2020 noin 60 000 euroa ja vuonna 2021 noin 40 000 euroa piireille edelleen jaettavaksi rintamaveteraanijäsenille ja heidän puolisoilleen ja leskille. Mikäli uusia lahjoituksia ei saada, tämän jälkeen säätiön varallisuus on käytetty. Sotaveteraanien tuki- ja perinnesäätiö on vastaavasti Sotaveteraaniliittoa lähellä oleva, mutta kuitenkin itsenäistä määräysvaltaa käyttävä säätiö. Sääntöjensä mukaisesti sen tuotto ohjataan veteraanien tukeen. Vuonna 2019 säätiön pääoma on noin 450 000 euroa ja sen tuotosta jaettiin liiton kautta esim. vuonna 2018 tukea veteraaneille yhteensä 23 000 euroa. Säätiötä ei näillä näkymin ole tarkoitus purkaa vaan sen tuottoja tultaneen käyttämään myös perinneaikaan siirryttyä. Sotainvalidien Veljesliiton Tuki- ja Perinnesäätiö on käyttänyt pääosan varallisuudestaan sotainvalidien avustajatoiminnan tukemiseen. Viime vuosina se on myöntänyt vuosittain 10 000 euron avustuksen Sotainvalidien Perinnejärjestölle. Säätiöllä ei ole ollut viime vuosina juurikaan tuloja pois lukien vuonna 2018 saatu 100 000 euron lahjoitus Kaunialan To-verikunnalta. Säätiön oma pääoma on noin 245 000 euroa.

Sotainvalidien Veljesliiton kokonaisuuden muodostaa eräänlainen konsernirakenne, johon kuuluu myös Kyyhkylä-säätiö, jolla on varallisuutta arvioiden mukaan vielä noin 3 miljoonan euron arvosta. Säätiön sääntöjä muutettiin jokin aika sitten niin, että säätiö on myös tukisäätiö. Liiton edustajilla on enemmistö säätiön hallituksessa ja liitto voi saada säätiöstä itselleen sen varallisuutta, mutta tätä on säädelty sopimuksilla. Sairaalan toimintaa pyörittävä, säätiön omistama Kyyhkylä Oy tuottaa tappiota (vuonna 2018 noin 400 000 euroa) ja mm. tämä pitää ottaa huomioon varallisuutta jaettaessa. Vuonna 2018 säätiö lahjoitti liitolle 500 000 euroa, joka siirrettiin liiton Huolto- ja tukirahastoon. Liiton pääsihteerin mukaan on mahdollista, että tulevina vuosina liitto voi saada säätiöltä vielä reilut miljoona euroa tai enemmänkin.

3.3.3 Toiminnallinen tulos

Järjestöt ovat jo pidemmän aikaa tiedostaneet toiminnan päättymisen 2020-luvulla ja varautuneet tähän käyttämällä varallisuuttaan etupainotteisesti. Näin liittojen varallisuus on pienentynyt merkittävästi.

Esimerkiksi varakkaimman liiton, Sotainvalidien Veljesliiton, toiminnallinen tulos on ainakin viimeisten kymmenen vuoden ajan ollut selvästi negatiivinen. Järjestöllä kertyi kumulatiivista toiminnan alijäämää vuosilta 2008-2018 yhteensä lähes 17 miljoonaa euroa. Vastaavasti Sotaveteraaniliiton kumulatiivista toiminnan alijäämää vuosilta 2008–2017 kertyi yhteensä -524 000 euroa. Vuosi 2018 oli 620 000 euroa positiivinen johtuen liiton vanhan toimitilan myynnistä Helsingin keskustassa loppuvuodesta. Rintamaveteraaniliiton vuotuinen toiminnallinen tulos on vaihdellut niin, että vuosina 2008-2013 toiminnan ylijäämää kertyi yhteensä 327,9 t€ ja vuosina 2014-2018 vastaavasti tappiota yhteensä -311,3 t€. Tammenlehvän Perinneliiton talous pyritään pitämään vakaana ja toiminnan tulos ei juurikaan vaihtelee vuosittain.

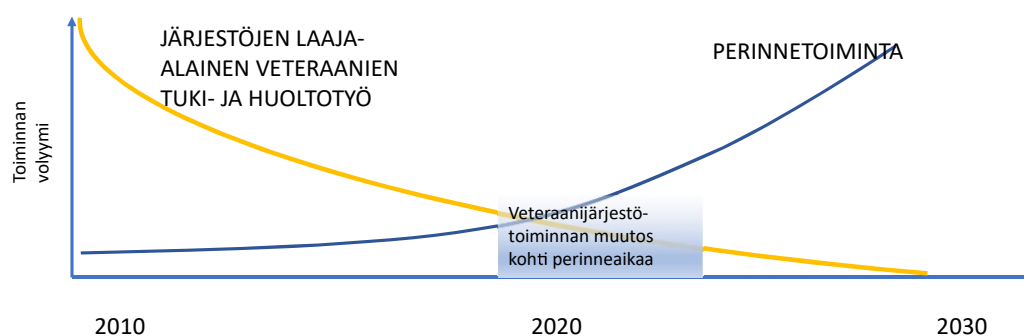

Järjestöjen tulokset 2016-2018

3.4 Sotaveteraanijärjestöjen tulevaisuus 2020-luvulla

Suomen sotaveteraanijärjestöjen tulevaisuuden voi tiivistää kuvaan, jossa järjestöjen toiminta veteraanien vähentyessä vähitellen hiipuu ja lopulta, ehkä noin 2025 lakkaa kokonaan. Samanaikaisesti toiminta on muuttumassa perinnetoiminnaksi, jonka puitteissa järjestökenttä organisoiutuu ja muotoutuu uudelleen. Tällä hetkellä, vuosina

2019-2025 eletään eräänlaisella ”vaihtumisvyöhykkeellä”². Keskeinen kysymys rahoittajan näkökulmasta on, missä vaiheessa toiminnan voidaan katsoa olevan muuttunut jo niin paljon, että perusteita järjestöjen taloudelliselle tuelle sosiaali- ja terveysnäkökulmasta ei enää ole. Arviointia mutkistaa edelleen se, että viimeiset elossa olevat veteraanit sekä heidän puolisonsa ja leskensä siirtyvät perinnejärjestöjen jäseniksi ja heidän ”huoltovelvoitteensa” siirtyy perinneyhdistyksille.

Sotaveteraanijärjestöjen toiminnan kehitys kohti perinneikää

3.4.1 Järjestöjen purkautuminen

Sotaveteraanijärjestöt ovat valmistautuneet toiminnan lopettamiseen jo lähes koko 2000-luvun ajan. Varoja on käytetty etupainotteisesti ja valmistelutyö ”perinneikään siirtymisestä” on käynnistetty. Yksikään järjestö ei ole vielä kuitenkaan tehnyt virallista päätöstä toiminnan purkautumisesta tai sen ajankohdasta. Eri aikoina annetut arviot toiminnan päättymisen ajankohdasta ovat tyypillisesti siirtyneet eteenpäin. Tällä hetkellä järjestöt itse arvioivat toimintansa päättymistä seuraavalla tavalla:

Rintamaveteraaniliiton oman arvion mukaan liitto jatkaa toimintaansa kattojärjestönä ehkä vuoteen 2023 tai 2024 asti. Asiasta ei ole tehty virallisia päätöksiä.

Suomen Sotaveteraaniliiton oman arvion mukaan liitto jatkaa toimintaansa nyky-muotoisena vuoteen 2025 asti. Arvion mukaan liitolla olisi tuolloin vielä noin 6000 varsinaista jäsentä ja noin 28 000 kannattajajäsentä. Liiton purkautumisesta ei ole tehty virallisia päätöksiä.

² Käsitettä käytetään mm. ekologiassa kahden biotoopin välisestä raja-alueesta, jossa yhden biotoopin lajisto vaiheittain korvaa toisen biotoopin lajiston (<http://tieteentermi-pankki.fi/wiki/Ympäristötieteet:vaihtumisvyöhyke>)

Sotainvalidien Veljesliiton oman arvion mukaan liitto jatkaa toimintaansa kattojärjestönä vuoteen 2025 asti. Tällöin liitolla olisi sotainvalidi- ja puolisojäseniä arviolta noin 3850. Asiasta ei ole tehty virallisia päätöksiä.

Järjestöjen piiri- ja paikallisyhdistysten toiminta päättynee muutamia vuosia aikaisemmin. Sotainvalidien Veljesliitossa kehitys on nopeinta ja Sotaveteraaniliitossa hitainta. Joka tapauksessa valtaosaltaan paikallisen toiminnan arvioidaan loppuvan vuoteen 2025 mennessä. Seuraavassa on esitetty kootusti liittojen piirien arviot paikallisen toiminnan purkautumisen ajankohdista.

Paikallisten yhdistysten ja osastojen toiminnan purkautuminen

”Milloin kaikki piirinne alueella olevat yhdistykset ja osastot ovat purkautuneet?”

	Kaikki piirit	Sotaveteraaniliitto	Sotainvalidien veljesliitto	Rintamaveteraaniliitto
2020	2,3 %	0,0 %	6,0 %	0,0 %
2021	15,9 %	0,0 %	28,0 %	18,0 %
2022	18,2 %	0,0 %	35,0 %	18,0 %
2023	11,4 %	12,0 %	12,0 %	9,0 %
2024	18,2 %	19,0 %	12,0 %	28,0 %
2025	27,3 %	56,0 %	6,0 %	18,0 %
2026	4,5 %	13,0 %	0,0 %	0,0 %
Myöhemmin	2,3 %	0,0 %	0,0 %	9,0 %

Piirien arvio niiden alueella olevien yhdistysten purkautumisesta, n= 44/55 piirien edustajaa

Erilaiset skenaariot järjestöjen tuki- ja huoltotyön jatkosta vaihtelevat melko paljon. Toimintaa voidaan tarkastella eri näkökulmista:

1. Jos tarkastellaan järjestöjen tulevaisuutta niiden **toiminnan** näkökulmasta, järkevä ja tarkoituksenmukainen valtakunnallinen veteraanitoiminta jatkunee vuoteen 2025 asti. Veteraanijärjestöjen paikallinen toiminta perustuu kannatus- ja tukijäsenten aktiivisuuteen. Mikäli tukijäsenet ovat veteraanien lapsia ja lähiomaisia, paikallinen toiminta päättyy nopeammin toimijoiden väsymisen myötä. Mikäli paikallinen toiminta perustuu vahvaan yhteistyöhön sotiemme muistoa ja perinnetyötä tekevien kanssa, esimerkiksi reserviläisjärjestöihin, toiminta voi jatkua useita vuosia vielä tästä eteenpäin.
2. Tarkastelu rintamatunnuksen omaavien **veteraanien määrän** näkökulmasta ulottaa toiminnan 2030-luvun alkupuolelle, jolloin viimeisetkin veteraanit ovat kuolleet. Tällöin päättyy varsinainen veteraanien tuki- ja huoltotoiminta.
3. Tarkasteltaessa asiaa järjestöjen **nykyisen jäsenistön** kautta, veteraanien puolisoitten ja leskien huolto- ja tukityö saattaa ulottua jopa 2060-

luvulle saakka (järjestöjen tiedossa oleva nuorin veteraanin puoliso on syntynyt 1960-luvun alkupuolella).

Tulevaisuuden suunnitelmat

Kaikkien sotaveteraanijärjestöjen toiminnan tulevaisuus tähtää ns. perinneaikaan siirtymiseen. Keskiössä näissä suunnitelmissa on Tammenlehvän Perinneliitto. Liiton toiminta tulevaisuudessa on tarkoitus olla laajemmin koko sotasukupolven elämäntyön vaalimista. Veteraanien arvoperinne 2020-luvulla on suunnitelmissa kiteytetty seuraavasti: ”Vastuu – velvollisuus – välittäminen”. Suunniteltu tulevaisuuden käytännön perinnetyö voisi olla esim. seuraavanlaista:

- Kansallisen veteraanipäivän tilaisuudet
- Muistomerkkien hoitaminen
- Perinnetilojen hoitaminen
- Kunniakäynnit eri kansallisiin merkkipäiviin liittyen
- Julkaisut ja tallenteet
- Tapahtumat (alueellisten ja paikallisten tilaisuuksien yhteydessä)
- Tilaisuudet kouluissa ja oppilaitoksissa
- Joukko- ja kotirintamaperinteen vaaliminen.

Alueellisen perinnetyön toimintamallia on kehitetty Suomen Sotaveteraaniliiton ja ihan viime aikoina myös Rintamaveteraaniliiton toimesta sekä valtakunnallisesti että eri puolilla maata pidetyissä alueellisen perinnetyön suunnittelukokouksissa. Suunnittelun ja yhteistyön pohjaksi on laadittu Tammenlehvän Perinneliiton perinnetyön visio 2020. Alueellisen työn suunnittelutyössä on kaksi toimintalinjaa:

1. Perinneliiton alueellisen toiminnan suunnittelu, jossa lähtökohtana on perinnetyön avoimuus, kaikki taustaryhmät kattava ”järjestöneutraalisuus” ja kaikkien perinnetyön tekijöiden mukaan saaminen sekä
2. Sotaveteraaniliiton sisäinen kenttäorganisaation muuntautuminen alueellisten toimijoiden verkostoksi.

Oleennaista on huomata, että perinneyhdistysten tehtäväksi tulee huolehtia viimeisistä elossa olevista sotaveteraaneista, kun varsinaiset sotaveteraanijärjestöt ja niiden paikalliset yhdistykset ovat purkautuneet. Aineistossa on esimerkkejä jäljellä olevien sotaveteraanien huoltotyön siirtymisestä alueellisten perinneyhdistysten harteille 2-3 vuoden sisällä. Sotaveteraaniliiton tekemien alueellisen perinneyhdistyksen mallisääntöjen mukaan yhdistys on Sotaveteraaniliiton (myöhemmin Tammenlehvän Perinneliiton) alueellinen jäsenyhdistys ja sen tarkoituksena on

1. edistää ja valvoa Suomen sotien 1939-1945 veteraanien, heidän puolisoitensa ja leskiensä yhteiskunnallisia etuja, toimia toimeentuloturvan ja asumisolojen parantamiseksi ja kotipalvelujen ja kuntoutuksen edistämiseksi,
2. hoitaa ja vaalia sotien 1939-1945 ja sotasukupolven perinteitä ja arvoja yhteistoiminnassa Tammenlehvän Perinneliiton kanssa, toimia alueellisen perinnetyön koordinoijana ja toteuttajana sekä ylläpitää yhteenkuvuutta ja isänmaallista henkeä.

Tämän prosessin kanssa rinnakkain on kulkenut Sotainvalidien Veljesliiton perinnetyötä kehittävä työ, jossa liiton lopettaessa toimintansa sen viimeisistä elossa olevista jäsenistä huolehtii vapaaehtoisuuteen perustuva Sotainvalidien Perinnejärjestö ry. Sen alueellisten yhdistysten tehtävänä on tulevaisuudessa vastata paitsi sotainvalidien perinnetyöstä, myös kantaa vastuu viimeisistä sotainvalidi- ja puolisojäsenistä. Tällä hetkellä Sotainvalidien Perinnejärjestö ry:llä on 18 alueellista Perinneyhdistystä. Se, miten tämä alueellinen yhdistysrakente toimii Tammenlehvän Perinneliiton ja Sotaveteraaniliiton suunnitelmien kanssa jatkossa rinnakkain, on vielä auki.

Haastattelujen mukaan edellä mainitut perinnejärjestöjen huoltovastuut edellyttävät konkreettista tukityötä perinneyhdistyksiltä vielä vuosia eteenpäin. Tämä edellyttää resursseja (esim. sosiaalisuhteerin työpanosta) ja siten STEAn tulee arvioida oma roolinsa tämän työn rahoittamisessa varsinaisten sotaveteraanijärjestöjen lakkaututtua.

3.5 Arvio sotaveteraanijärjestöjen toiminnasta, avustusten kohdentumisesta, taloudesta ja vaikuttavuudesta vuonna 2019

Seuraavassa luodaan tiivis katsaus selvitystyön keskeisiin kysymyksiin.

Mille kohderyhmälle ja mitä toimintaa tehdään STEA-avustuksilla? Onko järjestöjen nykyisen toiminnan (STEA-avustuksin rahoitettu) kohteena myös muita kuin sotaveteraaneja, sotainvalideja tai rintamaveteraaneja? Jos on, millä perusteella nämä henkilöt ovat veteraanitoiminnan kohteena ja minkä verran näitä muita osallistujia on?

Alueellisessa toiminnassa tärkeintä ja vaikuttavinta toimintaa on juuri nyt veteraanien kotona asumista tukeva toiminta. Tämä huoltotoiminta voi olla luonteeltaan taloudellista tukea kotiapuun (keräysvarat) tai kotiauvun varsinaista järjestämistä. Huoltotoiminnan käsite on laaja kattaen esimerkiksi taloudellisen tuen, siivousta, ruuan laittoa,

kaupassakäyntiä, kuljetuksia, seurustelua, virkistystoimintaa jne. Johtuen huoltotoiminnan käsitteestä ja sen sisäisten tekijöiden limittymisestä ja samanaikaisesta läsnäolosta, huoltotoiminnan vaikuttavuutta on yksityiskohtaisesti tai täsmällisesti vaikea arvioida.

Arviointiaineiston perusteella alueelliset ja taloudelliset resurssit kohdistuvat suurelta osin suoraan veteraanien hyväksi. Järjestöissä on selkeästi erotettu hallintoon käytettävä raha ja välittömästi veteraanien hyväksi käytettävä raha. Omista säätiöistä, keräyksistä ja muusta kuin STEA-avustuksista saatu rahoitus kanavoituu pääosin huoltotoimintaan. Piirien hallinto on kevyttä. Paikallisyhdistysten toiminta perustuu vapaaehtoisiin.

Käsillä olevan aineiston perusteella järjestöjen toiminta on luonteeltaan edelleen pääosin sosiaalista ja terveydellistä yhdenvertaisuutta edistävää, varsinaista kohderyhmää palvelevaa edunvalvontaa, viestintää ja erilaista tukityötä. Varsinaisen kohderyhmän määrän vähentyessä ja veteraanien ikääntyessä, toimintaan on tullut mukaan nuorempia henkilöitä tekemään erilaisia avustavia tehtäviä (saattajat, avustajat, yhdistysten hallintotehtävät jne.). Mikään ei kuitenkaan viittaa siihen, etteikö varsinainen veteraanitoiminta olisi edelleen toiminnan keskiössä eikä se ole muuttumassa työksi esimerkiksi muiden ikäihmisten parissa. Toiminnan painopiste on siirtymässä nyt ja erityisesti tulevina vuosina sotaveteraanien puolisoitten ja leskien tukeen. Perusteena tämän kohderyhmän kanssa työskentelyyn on, omien sääntöjen lisäksi, että ”nämä henkilöt ovat käyneet veteraanin rinnalla ja tukena sotaa kaikki nämä vuosikymmenet”.

Siirretäänkö saatua avustusta jäsenyhdistyksille, piireille tai muille tahoille ja millä perusteilla?

Avustusta ei siirry suorana rahana jäsenyhdistyksille, piireille tai muille tahoille. Sovitusti sekä Sotainvalidien Veljesliitto että Suomen Sotaveteraaniliitto siirtää osan yleisavustuksesta tukena Ruotsin piireilleen. Perusteena tälle on se, että varainkeruu suomalaisten sotaveteraanien toimintaan on Ruotsissa huomattavasti vaikeampaa kuin Suomessa. Rintamaveteraaniliiton kohdennettu avustus 40 000 euroa jäsenjärjestöjen tukeen siirtyy sellaisenaan tukiehtojen mukaisesti piireille ja edelleen paikallisyhdistyksille.

Ovatko järjestöt ja niiden piiri- ja paikallisyhdistykset jo päättäneet tai suunnitelleet oman toimintansa lopettamista ja milloin mahdollisia toimenpiteitä on tarkoitus toteuttaa? Ovatko järjestöt tehneet virallisen kirjauksen tai päätöksen asiasta?

Mikään järjestö ei ole vielä tehnyt virallista päätöstä toiminnan lopettamisesta. Suunnitelmat purkautumisajankohdasta valtakunnallisten liittojen osalta vaihtelevat vuosien 2023-2025 välillä. Tammenlehvän Perinneliitto jatkaa toimintaansa tämän jälkeen.

Merkittävä määrä liittojen paikallisyhdistyksiä on purkautunut viimeisen kymmenen vuoden aikana ja purkautuu koko ajan kiihtyvällä vauhdilla. Ne ovat itsenäisiä yhdistyksiä ja tilanne vaihtelee alueittain huomattavasti. Väistämättä purkautuminen on jokaisella yhdistyksellä edessä kun alueen veteraanien määrä on riittävän pieni.

Mitä toimintaa, miten ja millä resursseilla järjestöt suunnittelevat toteuttavansa tulevaisuudessa? Onko toiminnan jatkosta tehty sopimuksia tai päätöksiä?

Järjestöjen valtakunnallisen toiminnan on suunniteltu jatkuvan nykyisen kaltaisena 2020-luvun puoliväliin. Tämän jälkeen toiminta keskittyy perinnetyöhön, jota resursoidaan muista rahoituslähteistä (OKM, säätiöt, yksityiset lahjoittajat). Jäsenten tuki- ja huoltotoimintaa on tarkoitus jatkaa tarpeen mukaan 2030-luvun alkupuolelle perinnejärjestöjen puitteissa pitämällä huolta viimeisistäkin elossa olevista veteraaneista ja heidän puolisoistaan ja leskistään. Tähän työhön toivotaan jatkossakin tukea STEAlta.

Tulevaa järjestörakennetta suunnitellaan parhaillaan ja alueellinen perinnejärjestöverkko on jo lähes maankattava. Tammenlehvän Perinneliiton tulevaa aluerakennetta suunnitellaan Sotaveteraaniliiton aluerakenteen pohjalle. Rintamaveteraaniliitto on tässä suunnittelutyössä mukana. Sotainvalidien Veljesliitolla on oma valtakunnallinen ja alueellinen perinnejärjestöverkko, mutta myös se on aktiivisesti mukana yhteisessä tulevaisuussuunnittelussa.

Millainen järjestöjen taloudellinen tilanne on tällä hetkellä? Kuinka riippuvaisia järjestöt ovat tulevina vuosina STEA-avustuksista?

Järjestöt ovat koko 2000-luvun käyttäneet omaisuuttaan voimakkaasti etupainotteisesti tavoitteenaan käyttää varat jäsenten vielä eläessä. Millään järjestöllä ei ole enää suurta varallisuutta jäljellä.

Järjestöjen taloudellinen tilanne vaihtelee jonkin verran. Sotainvalidien Veljesliittoa, vaikka se onkin jo käyttänyt suurimman osan varallisuudestaan, voidaan edelleen pitää tässä järjestökentässä suhteellisen varakkaana. Sotaveteraaniliiton ja Tammenlehvän Perinneliiton taloudet ovat melko vakaalla pohjalla. Rintamaveteraaniliitolla sen sijaan ei ole lainkaan varallisuutta ja sen oma pääoma on negatiivinen.

Järjestöt ilmaisevat olevansa riippuvaisia STEA-avustuksista. Monien rahoituslähteiden, kuten tukisäätiöiden tai rahankeräysten säännöt estävät taloudellisen tuen käyttämisen hallintoon ja tyypillisesti nämä rahat ohjataan suoraan veteraanien tukeen. Pitääkseen valtakunnallisen järjestörakenteensa toiminnassa, järjestöt tarvitsevat edelleen STEAn tukea. Rintamaveteraaniliiton taloudellisen niukkuuden vuoksi myös sen paikallistoimintaan kohdennettu avustus puoltaa vielä toistaiseksi paikkaansa.

Tammenlehvän Perinneliiton kautta jaettava tuki Veteraanitalon vuokriin nähdään merkittävänä. Toiminnan supistuessa järjestöt ovat itse olleet aktiivisia arvioimaan tarvittavia resursseja ja vuonna 2020 on tarkoitus luopua lähes puolesta toimistotiloja. Tämä vähentänee vastaavasti STEAlta haettavaa avustusta.

Mitä muuta rahoitusta nykyiseen toimintaan tulee ja mistä rahoituslähteistä? Onko muulla rahoituksella tehtävä toiminta eroteltavissa STEA-avustuksilla rahoitetusta toiminnasta?

Suuri osa järjestöjen toiminnasta on viime vuosina rahoitettu järjestöjen omalla varallisuudella niiden tehdessä toiminnallista alijäämää. Järjestöt ovat edelleen aktiivisia varainhankkijoita. Niiden lehdet tuottavat myyntituottoja ja erilaisilla veteraanisymboleilla (merkit, viirit, adressit) tehdään vuosittain muutamien kymmenien tuhansien eurojen tuottoja. Suurin varainkeruu toteutetaan nykyisin yhteistyössä Veteraanivastuu ry:n kautta. Keräyksen tuotto on viime vuosina vaihdellut 2-2,5 miljoonan euron välillä. Tuotto jaetaan liittojen ja niiden alueyhdistyksien kautta suoraan veteraaneille. Lisäksi liitot saavat eri säätiöiden tukea joka pääsääntöisesti ohjataan suoraan jäsenistölle.

Muulla rahoituksella tehtävä toiminta on riittävällä tavalla eroteltavissa STEA-avustuksilla rahoitetusta toiminnasta.

Millaista seurantatietoa kerätään STEA-avustuksin rahoitetun toiminnan merkityksestä ja/tai vaikutuksista toimintaan osallistuville henkilöille? Miten saatua tietoa hyödynnetään toiminnan kehittämisessä?

Tämän osa-alueen voidaan katsoa olevan heikoimmin hoidettu järjestöjen työssä. Järjestöt eivät ole luoneet tiedonkeruuseen ja toiminnan arviointiin systemaattista seurantakäytäntöä. Toimintaa ei aktiivisesti enää kehitetä ja fokus on enemmän supistamisessa, vähentämisessä ja toiminnan lopettamisessa.

Liittojen, niiden piirien ja paikallisyhdistysten raportointi toimintansa vaikuttavuudesta tapahtuu lähinnä vuosittaisen virallisen toimintakertomuksen kautta. Jäsenistöltä, vapaaehtoisilta tai yhteistyökumppaneilta ei kerätä systemaattista vaikuttavuustietoa kyselyillä tai haastatteluilla. Laadullisen arviointitiedon kokoaminen tapahtuu ensi sijassa

vuorovaikutuksen kautta tapaamisissa sekä erilaisesta tiedotustoiminnasta saatavan palautteen kautta. Varsinaisia toiminnan tavoitteita, seurattavia indikaattoreita tai määriteltyjä mittareita ei ole systemaattisesti asetettu.

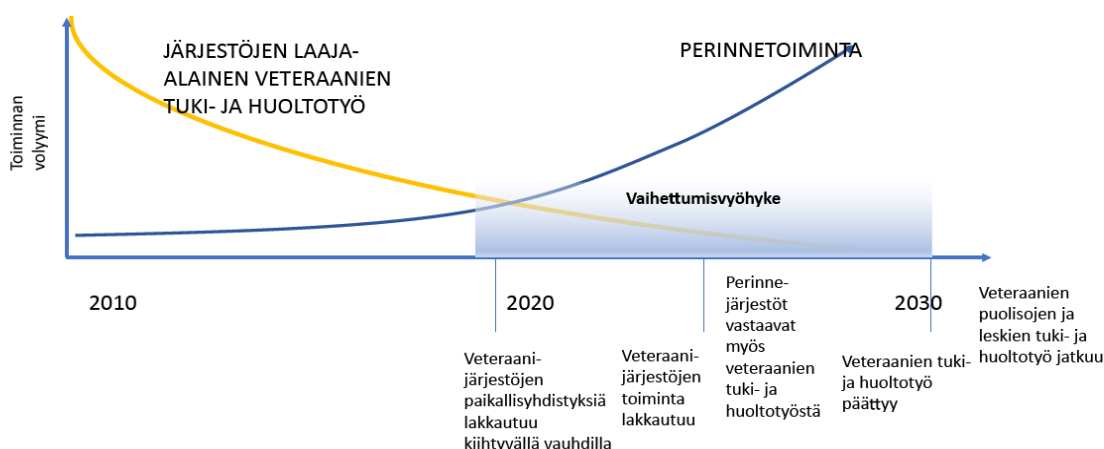
3.6 Johtopäätökset: STEA-avustukset ja sotaveteraanijärjestöjen toiminta tulevaisuudessa

STEA-avustuksilla rahoitetun toiminnan strategisina tavoitteina ovat³:

- vähentää eriarvoisuutta ja lisätä yhdenvertaisuutta sekä osallisuutta elämäntilanne ja tausta huomioiden
- vahvistaa yhteisöllisyyttä ja suvaitsevaisuutta sekä lisätä erilaisten ihmisten kohtaamista ja keskinäistä ymmärrystä
- vahvistaa ihmisten voimavaroja ja auttaa pitämään huolta itsestä, toisista ja ympäristöstä.

Milloin valtakunnallinen sotaveteraanitoiminta näiden tavoitteiden kautta tarkasteltuna Suomessa päättyy? Mikä on se hetki, jolloin toiminta on pääosin perinteen ja muiston vaalimista, ei enää aktiivista toimintaa varsinaisen kohderyhmän hyvinvoinnin edistämiseksi? Millä kriteereillä toiminnan voidaan katsoa edelleen olevan tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja siten vaikuttavaa? Asiaa voidaan tarkastella ainakin kohderyhmän määrän, toiminnan volyymin ja laadun tai eräänlaisen arvo- tai eettisen näkökulman kautta.

³ <https://www.stea.fi/stea-avustukset>

Veteraanitoiminnan tulevaisuuden vaihtumisvähäyhyys

Kohderyhmä ja sen määrä

Vuonna 2025, kun sotaveteraanijärjestöjen toiminta näillä näkymin päättyy, rintamantunnuksen omaavia veteraaneja on arviolta vielä noin 1200. Tavoitteena on, että nämä viimeiset veteraanit olisivat siirtyneet perinnejärjestöjen jäseniksi ja perinnejärjestöillä olisi sääntöjensä mukaisesti ns. huoltovelvoite näistä jäsenistä. Lisäksi tuoloin elossa on vielä tuhansia veteraanien puoliso- ja leskijäseniä. STEAn tulee tällöin ottaa kantaa ainakin seuraaviin asioihin:

1. Tuetaanko STEA-avustuksilla perinnejärjestöjen toimintaa veteraanien huoltotoiminnan osalta?
2. Mikä on se määrä elossa olevia sotaveteraaneja, että järjestötoiminnan tukeminen tällä perusteella on vielä perusteltavissa (tässä tapauksessa luku 0-1200 välillä)?
3. Katsooko STEA sotaveteraanien puoliset ja lesket sellaiseksi erityiskohderyhmäksi (erotuksena muusta vanhusväestöstä), että se olisi sotaveteraanityön näkökulmasta perusteltavissa? Jos katsoo, näiden tuki- ja huoltotyö jatkuu vielä pitkälle 2030-luvulle ja mahdollisesti pidempäänkin. Lopulta myös tässä näkökulmassa tulee arvioitavaksi kohderyhmän määrä.

Toiminnan volyymi ja laatu

Sotaveteraanijärjestöt ovat toimineet suomalaisessa yhteiskunnassa aktiivisina järjestötoimijoina vuosikymmeniä. Toiminta on ollut eri vaiheissa hyvin aktiivista kansalais-toimintaa, edunvalvontaa, viestintää jne. Järjestöjen historian kaarelta on luettavissa

koko suomalaisen yhteiskunnan kehitys. Tälläkin hetkellä rinnakkaisina todellisuuksina järjestöissä elävät saman aikaisesti käsin tai kirjoituskoneella kirjoitetut yhdistysten toimintaraportit ja twiittausten määrän seuranta sosiaalisessa mediassa.

Toimintaa, sen volyymia, laatua ja uskottavuutta ovat ylläpitäneet valtakunnallisten järjestöjen suureen volyymiin perustuva järjestötoiminta ja ammattimainen työ ja johtaminen. 2020-luvulle tultaessa järjestöjen paikallisyhdistys- ja piirijärjestöverkko on jo merkittävästi harventunut ja tulee edelleen harvenenemaan. Kaikkien järjestöjen osalta toiminta ei ole enää valtakunnallista. Ammattimaisen työn määrää on toimintaresurssien vähetessä jatkuvasti supistettu. Liittojen työntekijöiden määrä on pienentynyt merkittävästi ja piirien toiminnanjohtajien tehtävät ovat monin paikoin muuttuneet osa-aikaisiksi. Rintamaveteraaniliitossa piirien toimintaa johdetaan vapaaehtoisvoimin.

Järjestöt ovat ansiokkaasti ryhtyneet luomaan valtakunnallisia yhteistyörakenteita ja keskinäisiä kumppanuuksia monilla toiminnan osa-alueilla. Tässä on ylitetty monia historiallisia ja järjestöpoliittisia kynnyksiä, mutta haastattelujen perusteella on hyvin epätodennäköistä, että järjestöt toimintansa loppuvaiheissa esimerkiksi yhdistyisivät konkreettisella tasolla.

2020-luvulle tultaessa STEAn tulee ottaa kantaa ainakin seuraaviin asioihin:

- Missä määrin järjestöjen toiminta on volyymiltaan ja laadultaan tulkittavissa vielä valtakunnalliseksi toiminnaksi ja millaisilla indikaattoreilla tätä arvioidaan?
- Veteraanien vähetessä niin kohderyhmäviestinnän, tuki- ja huoltotyön kuin edunvalvonnankin tarve vähenee. Missä vaiheessa ja millä kriteereillä arvioituna toiminnan voidaan katsoa olevan niin pienimuotoista, että valtakunnallinen taloudellinen tuki ei ole enää perusteltavissa?

Arvonäkökulma – kunniavelka

Järjestöjen puhettavassa, diskurssissa, on vahva painotus työn erityislaatuisuudesta, jossa korostuu kunniavelan käsite.

*”Vuosi vuodelta meillä on yhä vähemmän kunniakansalaisia keskuudessamme, mutta veteraaniliittojen huolto- ja tukityötä riittää vielä vuosiksi eteenpäin, viimeiseen veteraaniin saakka, Sotaveteraaniliiton toiminnanjohtaja Sakari Martimo muistuttaa”.*⁴

Kunniavelka-puheessa suomalainen yhteiskunta on moraalisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti velkaa aikanaan niin paljon uhranneille kunniakansalaisille. Kunniavelan näkökulmasta kyse ei ole puutteesta elävien sosiaalietuuksista vaan uhrausten korvaamisesta. Puhetapa veteraanien asemasta ja roolista osana suomalaista yhteiskuntaa kulkee rinnakkain osana muuta yhteiskunnassa tapahtunutta kehitystä. Ensin sotien jälkeen veteraanit olivat osa koko yhteiskunnan normaalia arkea ja ensisijassa huolehdittiin sodassa vaikeammin vammautuneista. 1970-luvulla eli monin paikoin Neuvostoliitolle myötämielinen poliittinen ilmapiiri ja erityisesti nuoremman sukupolven keskuudessa vahva syyllistämisen henki, ”mitäs menitte sinne”. 2000-luvulle tultaessa veteraanien vähentyessä heidät on nostettu eräällä tavalla jalustalle (mm. presidentin itsenäisyyspäivän vastaanotolla veteraanit tulevat nykyään sisään omana ryhmänään) ja puheissa korostuvat ”uhrukset” ja ”kunniavelan” käsitteet. Kysymys tässä diskursuksessa asettuu siten, että huolehtiiko kansakunta kunniakkaasti velkansa tälle sukupolvelle ja huolehtii viimeisestäkin veteraanista. Tämä ”veteraanin viimeinen iltahuuto” kuultaneen jonain päivänä 2030-luvun alkupuolella.

Tätä ennen STEAn tulee arvioida

- STEAn toiminta perustuu julkilausutusti sosiaalisen ja terveydellisen yhdenvertaisuuden edistämiseen. Miten suomalaisen yhteiskunnan poliittinen ilmapiiri ja kunniavelkakeskustelu vaikuttaa STEAn arvioon sotaveteraanitoiminnan tukemisesta ja miten esimerkiksi tästä näkökulmasta suhtaudutaan veteraanien puolisoihin ja leskiin?
- Missä kohdassa yhtäältä järjestöjen toiminnan taloudellisen tuen lopettaminen ja toisaalta ”huolehtiminen viimeisestäkin veteraanista” on kunniavelan näkökulmasta eräänlaisessa tasapainossa?

Miten arviointi tuen jatkumisesta olisi hyvä tehdä?

Kuten edellä on todettu, järjestöjen taloudellisen tuen jatkoa voi tarkastella monesta näkökulmasta. Selkeiden rajojen tai mittareiden asettaminen toiminnan päättymiselle on vaikeaa ja päätös sisältää aina harkintaa. Järjestöt ovat valmistautuneet toiminnan päättymiseen jo vuosikausia ja prosessi on vielä kesken. Järjestöt itsekään, vaikka tuntevat toimintakentän parhaiten, eivät vielä osaa arvioida toiminnan päättymisen

⁴ <https://sotaveteraanit.fi/2019/02/28/sotaveteraaneja-keskuudessamme-viela-10-000-katso-mika-on-oman-kuntasi-tilanne/> 28.2.2019

hetkeä eikä siihen johtavaa tarkempaa prosessia. Asiat tapahtuvat aina sen hetkessä kontekstissa.

Viitteitä siitä, että toimintaa ylläpidettäisiin vain sen symboliarvon, työntekijöiden työpaikkojen tai jonkin vastaavan muun toissijaisen intressin näkökulmasta ei tämän selvitysprosessin aikana saatu. Asia näyttää olevan pikemminkin päinvastoin, huolehtiminen viimeisestäkin sotaveteraanista, hänen puolisostaan tai leskestään ohjaa kaikkea toimintaa. Aineistoissa on yksittäisiä esimerkkejä siitä, että viimeisistä veteraaneista huolehtimisella on sellaista symboliarvoa, joka saa yksittäisiä vapaaehtoisia käyttämään työpanostaan sekä joitakin taloudellisia tukijoita lahjoittamaan merkittävääkin varallisuutta toimintaan. Osittain veteraanityön symboliarvosta johtuu, että huolimatta tehdyistä laskelmista ja suunnitelmista esimerkiksi alueellinen työ saattaa jatkua paikoin vielä pitkälle tulevaisuuteen.

Tämän raportin haastattelujen pohjalta voisi arvioida, että paras lopputulos avustusten jatkon arvioinnissa saavutettaisiin suunnitelmallisella ja pitkäjänteisellä prosessilla, jossa järjestöt itse, STEA sekä mahdollisesti muut rahoittajat (esim. OKM) käyvät säännöllistä dialogia, muodostavat asiassa yhteisiä tavoitteita ja muodostavat näiden pohjalta riittävän ennakoitavan ja pitkäjänteisen suunnitelman.

4 Tarkastelu järjestöittäin

4.1 Rintamaveteraaniliitto ry

4.1.1 Järjestön perustehtävä ja organisaatio

Rintamamiesveteraanien Asunto- ja Tukiliitto (vuodesta 1965 Rintamamiesveteraanien Liitto ja 1999 Rintamaveteraaniliitto) perustettiin Helsingissä 5.4.1964. Liitto on vuosien 1939-1945 sotiin osallistuneiden rintamaveteraanien ja heidän perheenjäsentensä (naiset hyväksyttiin liiton jäseniksi vuoden 1999 sääntömuutoksen yhteydessä) etujärjestö, jonka tarkoituksena⁵ on veteraanien edunvalvonta. Liitto pyrkii parantamaan veteraanien kuntoutusta, eläketurvaa sekä erilaisia palveluita, joilla tuetaan veteraanien itsenäistä selviytymistä omassa kodissa. Liitto tukee toiminnallaan myös rintamaveteraanien perinnetyötä.

Liiton jäseneksi voidaan hyväksyä rekisteröity rintamaveteraaneja edustava paikallisyhdistys sekä paikallisyhdistysten muodostamat rekisteröidyt piiriyhdistykset. Näiden yhdistysten varsinaisina jäseninä voivat olla henkilöt, joilla on oikeus rintamalisään sekä ulkomaalaiset vapaaehtoiset, joilla on rintamasotilastunnus. Yhdistyksessä voi olla myös kannattajajäseniä, jotka tyypillisesti ovat rintamaveteraanien puolisoita ja leskiä. Valtakunnallisen liiton kannattajajäseneksi voidaan hyväksyä oikeustoimikelpoinen yhteisö.

Liiton perustehtävä on Suomen Sotaveteraaniliiton kanssa osittain päällekkäinen. Molemmilla on toiminnan kohderyhmänä vammautumattomat veteraanit ja mm. edunvalvontatavoitteet ovat nykyään hyvin yhteneväiset. 1960-luvulla rintamalla olleet, tyypillisesti nuoremmat poikamiehet, kokivat, että heidän etujaan ei oltu huomioitu riittävästi sodan jälkeen (mm. asuntoasiat). Monet kokivat, että Suomen Sotaveteraaniliitto ajaa enemmän perheellisten ja myös liikaa niiden etuja, jotka eivät olleet taistelleet etulinjassa. Rintamaveteraaniliitto edusti rajatummin nimenomaan sotarintamalla taistelleita ns. ”monttumiehiä”.

⁵ Säättöjen mukaan liiton tarkoituksena on valvoa jäsenten yleisiä ja yhteiskunnallisia ja oikeudellisia etuja, toimia rintamaveteraaneja koskevan lainsäädännön kehittämiseksi terveydenhoidon ja kuntoutuksen, eläke-etujen ja asunto-olojen parantamiseksi sekä suorittaa toimialaansa koskevaa tutkimustyötä ja jäsenistön etuja palvelevaa neuvonta- ja tiedotustoimintaa, edustaa jäsenjärjestöjä sekä toimia niiden puolesta ja olla yhteistyössä muiden samansuuntaista työtä tekevien yhteisöjen kanssa kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Liiton kokonaisjäsenmäärä vuoden 2018 lopussa oli 5587 joista 1844 oli tunnuksen omaavia jäseniä ja 3743 kannattajia (joista suuri osa oli puolisoita ja leskiä). Liitolla on 14 piiriyhdistystä ja 110 toimivaa paikallisosastoa.

Päätösvaltaa liitossa käyttää kahden vuoden välein kokoontuva liittokokous sekä näiden välillä liittovaltuusto sekä liittohallitus. Liiton puheenjohtajana toimii Matti Louekoski. Liitto on sitoutumaton eikä se osallistu poliittiseen tai sotilaalliseen toimintaan.

Liiton yhteydessä toimii myös Rintamaveteraaniliiton Kannatus- ja Perinnesäätiö. Sen tarkoituksena on tukea rintamaveteraanien ja heidän puolisoitensa ja leskiensä itsenäistä kotona selviytymistä. Tuki ohjataan piiriyhdistysten kautta jäsenistölle. Säätiö voi tukea myös rintamaveteraaneille suunnattua tiedotusta ja veteraaniperinteen tutkimusta ja säilyttämistä. Säätiö on toimintansa aikana tukenut kaikkiaan noin 5000 veteraania ja heidän puolisoaan.

STEA-avustuksia myönnettiin Rintamaveteraaniliitolle vuonna 2018 yleisavustuksena 160 000 euroa liiton yleishyödylliseen toimintaan sekä 40 000 euroa kohdennettua jäsenjärjestöavustusta edelleen piirijärjestöille jaettavaksi.

4.1.2 Toiminta 2010-luvun lopulla

Rintamaveteraaniliiton omat toimintaresurssit ovat pienet ja toimintastrategiaksi onkin muotoutunut liittoutuminen ja erilainen yhteistoiminta sekä muiden veteraanijärjestöjen että samalla toimijakentällä toimivien muiden järjestöjen kanssa. Eräänlaista strategista kumppanuutta toteutetaan Suomen Sotaveteraaniliiton kanssa. 7.9.2018 laadittuun yhteistyöpöytäkirjan mukaan keskeisinä tavoitteina on järjestöjen keskinäisen yhteistyön lisääminen seuraavasti:

- Edunvalvontaa tehdään yhteisillä tavoitteilla ja niitä yhteisesti edistäen.
- Liittojen piirin, paikallisosastojen ja yhdistysten purkaessa toimintansa näiden jäljelle jäävät veteraanijäsenet voivat liittyä sellaisen paikallisosaston tai yhdistyksen jäseniksi, joka parhaiten kykenee huolehtimaan heidän paikallisesta edunvalvonnastaan.
- Perustetaan yhteisiä asiantuntijatoimikuntia; hengellinen toimikunta, sosiaali- ja terveyspalvelutoimikunta, viestintätoimikunta ja perinnetyön toimikunta.
- Tiedotustoimintaa tehostetaan yhdistämällä liittojen jäsenlehdet yhteiseksi lehdeksi ja tekemällä yhteistyötä mm. sähköisessä viestinnässä ja sosiaalisessa mediassa.
- Siirryttäessä perinneaikaan yhteistyötä tehdään maankattavan alueorganisaation luomisessa ja Tammenlehvän Perinneliiton tavoitteiden edistämässä.

Rintamaveteraaniliitolla on myös sopimus Parasta Lapsille ry:n kanssa. Yhteistyön puitteissa järjestetään rintamaveteraanien paikallisyhdistysten vierailuja lasten leiri- ja viikonlopputoimintaan.

Edunvalvonta

Edunvalvontaa on toteutettu yhdessä Suomen Sotaveteraaniliiton kanssa. Viime vuosien tärkeimpänä tavoitteena on ollut turvata vammautumattomille veteraaneille samat kotipalvelut kuin sotilasvammalain mukaan taataan sotainvalideille. Lisäksi tavoitteena on ollut turvata valtion määrärahat kotiin vietäviin palveluihin sekä kuntoutusmäärärahan tason säilyttäminen sellaisena, että se riittäisi vuosittaiseen kuntoutukseen.

Vuoden 2017 kevättalvella järjestöt valmistelivat yhdessä luonnoksen laiksi, joilla nämä oikeudet turvataan. Useiden vaiheiden jälkeen kesällä 2018 budjettiriihessä maan hallitus ja oppositio sopivat, että laki säädetään ja rahoitus veteraanipalveluihin turvataan. Eduskunta hyväksyi loppuvuodesta 2018 lain päivityksestä ”Laki rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta (54/18.1.2019, Veteraanietuudet)”. Laki astuu voimaan 1.11.2019, ja laskennallisesti se kuusinkertaistaa kotiin vietävien palveluiden tuen veteraania kohti. Vuodelle 2019 varattiin vammautumattomien veteraanien palveluihin enemmän varoja kuin koskaan aiemmin, yhteensä 77,9 miljoonaa euroa. Kevään 2019 aikana liitto kouluttaa yhteistyössä Sotaveteraaniliiton ja Valtiokonttorin kanssa kuntien ja kuntayhtymien työntekijöitä uuden lain toimeenpanoon. Tavoitteena on kouluttaa yli 1000 ihmistä 21 tilaisuudessa eri puolilla Suomea.

Viime vuosina järjestöt ovat vaikuttaneet kuntiin ja kuntayhtymiin, jotta ne hakisivat Valtiokonttorilta tarjottua lisärahoitusta veteraanien kuntoutukseen ja kotipalveluihin. Järjestöt kirjelmöivät asiasta 190 kunnan ja kuntayhtymän päättäjille ja vuonna 2018 Valtiokonttorille tuli noin 20 miljoonan euron (12 Meur v. 2017) lisähakemukset.

Liitto toimii aktiivisesti valtioneuvoston asettaman Rintamaveteraaniain neuvottelukunnassa ja tuo tätä kautta esille sotainvalidien ja heidän puolisoidensa ja leskiensä yhteiskunnan tukea edellyttäviä tarpeita ja uudistusesityksiä.

Viestintä

Rintamaveteraaniliiton keskeinen viestintäkanava on ollut Veteraani-lehti, joka ilmestyi vuosittain neljä kertaa. Vuoden 2019 alusta alkaen liiton Veteraani-lehti ja Suomen Sotaveteraaniliiton Sotaveteraani-lehti yhdistyivät yhteiseksi Kenttäpostia-lehdeksi. Lehti ilmestyy vuonna 2019 kuusi kertaa. Lehteä kuvataan veteraaniasioiden ja sotahistorian ammattilehdeksi, jonka tehtävänä on välittää liittojen jäsenille kiinnostavaa

tietoa ja suurelle yleisölle ja viranomaisille liittojen kannanottoja veteraanasioista. Lehdessä käsitellään järjestötoiminnan lisäksi erilaisia kulttuuri-, historia-, matkailu- ja virkistysaiheisia teemoja sekä lisäksi välitetään tietoa eläke- ja kuntoutusasioista.

Liitto pitää yhteyttä piiri- ja paikallistasolle paitsi kirjeillä, myös vieraillemalla erilaisissa tilaisuuksissa. Syksyllä 2018 järjestettiin ensimmäisen kerran Suomen Sotaveteraaniliiton kanssa yhteiset neuvottelupäivät, joille osallistui liittojen hallintojen ja piirien edustajat.

Avustukset veteraaneille

Rintamaveteraaniliitto jakaa tukea liiton jäsenille muutamilta säätiöiltä saaduilla lahjoitusvaroilla. Eileen Starckjohann ja Thelma Starckjohann-Bruun säätiön lahjoittamaa avustusta (v. 2018 20 000 euroa) sai 42 veteraania, puolisoa tai leskeä ja Sotavahinkosäätiö 10 000 euron tukea jaettiin 19 avustettavalle vuonna 2018. Myös Me-säätiön veteraaneille suunnattua tukea jaettiin liiton kautta.

Sotiemme veteraanit -keräyksen alueellisten keräysten tuotto menee suoraan osastoille/piireille edelleen veteraanien käytettäväksi lupaehtojen mukaisesti.

Toiminta yhteistyöjärjestöjen kautta

Rintamaveteraaniliitto toteuttaa erilaista toimintaa jäsenistölleen muiden järjestöjen kautta.

- Rintamaveteraanien kotona asumista tuetaan asuntojen korjausneuvonnalla, jota koordinoi Vanhustyön keskusliitto. Sotaveteraanikohteiden kustannusarvioiden yhteissumma oli vuonna 2018 1,03 miljoonaa euroa, (muiden vanhusten 8,40 miljoonaa).
- Sotainvalidien Veljesliiton koordinoiman kotivastajaprojektin kautta 141 rintamaveteraanin ja 218 rintamaveteraanin lesken jäsentaloutta sai apua kotiin vuonna 2018 (kaikkiaan hankkeella 3037 asiakastaloutta).
- Yleishyödyllisen Veteraanivastuu ry:n kautta toteutetaan liittojen yhteistä varainhankintaa, hengellistä työtä ja kansainvälistä toimintaa.
- Tammenlehvän Perinneliiton ja Suomen Sotaveteraaniliiton kanssa on käynnistetty veteraanien perinnetyötä koskevan alueellisen organisaation muodostaminen.
- Liitto on osallistunut Sotavainajien muiston vaalimisyhdistyksen matkoille tavoitteena huolehtia rajan takaisista sodan muistomerkeistä ja kenttähautausmaista sekä suomalaisten sotilaiden jäänteiden etsinnästä ja kotiin kuljetuksesta.

- Rintamaveteraaniliiton jäseniä on osallistunut tuetuille lomille, kuitenkin huomattavasti vähemmän kuin aiempina vuosina.
- Parasta Lapsille -leirijärjestön kanssa tavoitteena on luoda tilaisuuksia sukupolvien väliseen kohtaamiseen. Yhteistyötä on jatkettu, vaikka toimintaa ei ole saatu kunnolla käyntiin.

4.1.3 Toiminta piiri- ja paikallistasolla

Rintamaveteraaniliiton piirien ja osastojen toimintaa selvitettiin piireille tehdyllä sähköisellä kyselyllä sekä piirien avainhenkilöitä haastatteleamalla (n=3).

Sähköisessä kyselyssä Rintaveteraaniliiton jäsenten kannalta kaikkein tarpeellisimmaksi toiminnaksi mainittiin seuraavat:

- Veteraanien kotona asumisen tukeminen (10)
- Kuntoutus (5)
- Yksinäisyydestä selviytyminen (2)
- Virkistystoiminta (2)
- Puolisoiden ja leskien tukeminen (2)
- Edunvalvonta (2)

Kuten edellä esitelty lista ja alla oleva taulukko kuvaavat, Rintamaveteraaniliiton piirien ja osastojen toiminta vaihtelee jonkin verran eri puolilla maata. Yleisimpiä toimintamuotoja ovat kuitenkin virkistystapahtumat, veteraanien neuvonta, alueellinen edunvalvonta ja kotona selviytymisen tuki taloudellisena tukena.

Rintamaveteraaniliitto, piirien ja paikallisyhdistysten toteuttama toiminta 2018, vastauksia 11/14

Haastatteluissa korostettiin kotiin annettavan tuen ja edunvalvonnan merkitystä veteraaneille. Lisäksi haastatteluissa nousivat esiin virkistystoiminta yksinäisyyden vastapainona. Erilaiset virkistystapahtumat, kuten konsertit, ovat myös kotiin annettavaa apua mahdollistavaa varainhankintaa. Rintamaveteraaniliiton piireissä huomio on kiinnittynyt viimeaikoina leskien asemaan. Veteraanien menehtyessä leskien taloudellinen asema heikkenee usein huomattavasti. Rintamamiespiirien näkökulmasta kunnat toimivat kovin eri tavoin anoessaan valtiolta resursseja rintamamiesten avustamiseen. Joissain kunnissa tuet pyritään maksimoimaan ja toisaalla resursseja jää sekä käyttämättä että anomatta. Kyselyssä vaikuttavimmaksi tuen muodoksi arvioitiin taloudellisen tuen tarjoaminen. Tämä piirien toiminta mahdollistuu erilaisten keräysten ja muun varainhankinnan tuottojen avulla.

*Vaikuttavuutta arvioitiin pyytämällä vastaajia laittamaan toimintamuodot tärkeysjärjestykseen (5 tärkeintä) ja pisteyttämällä vastaukset (1. Tärkein = 5 pistettä, 2. Tärkein= 4 pistettä jne.) Eniten pisteitä saanut vaihtoehto on koko kyselyn vaikuttavin vaihtoehto. Vastauksia 11/14.

Paljonko erilaiset toimintamuodot tavoittivat piirin alueella eri kohderyhmiä vuonna 2018?

Ryhmä	Kohtaamisia	Keskimääräinen osuus kohtaamisista
Veteraani-/rintamaveteraani/sotainvalidi jäsenet	1938	29,3 %
Puolisot tai lesket	1949	29,5 %
Kannatus-/tukijäsenet tms.	2717	41,1 %
Muut	684	
Yhteensä	7288	

Rintamaveteraaniliitto, arvio kohtaamisten määrästä 2018 (kohtaamisten määrää on arvioitu laskemalla tapahtumien osallistuneiden määrä yhteen)

Rintamaveteraanien osalta käsite kannatus-/tukijäsen on historiallisista syistä hämähämpi kuin muissa veteraanijärjestöissä. Koska naiset pääsivät Rintaveteraanien jäseniksi vasta 1999, heitä on pidetty kannattajajäseninä. Rintamaveteraanipiirit eroavat toisistaan suuresti sen perusteella, mikä on kannatusjäsenten osuus toimintamuotoihin osallistumisesta. Pienimmillään osuus on 20% ja suurimmillaan 80% keskiarvon ollessa 41,1%. Luonnollisesti kannatusjäsenten suuri määrä tukee piirin varainhankintaa ja mahdollistaa toimintaa.

4.1.4 Järjestön taloudellinen tilanne ja riippuvuus avustuksista

Toiminnallinen tulos

Rintamaveteraaniliiton vuotuinen toiminnallinen tulos on vaihdellut niin, että vuosina 2008-2013 toiminnan ylijäämää kertyi yhteensä 327,9 t€ ja vuosina 2014-2018 vastaavasti tappiota yhteensä -311,3 t€.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Tulos	4,5	46,2	61,5	10,4	721,4	-516,1	-46,5	-49,0	-186,1	-33,5	3,8

Varallisuuden vähentyessä liiton taloudellinen tilanne on ollut viime vuosina haastava ja talouteen on kiinnitetty erityistä huomiota. Vuoden 2018 tilinpäätös on vähän ylijäämäinen.

Liiton varsinaisen toiminnan kulujäämä (tuotot – kulut) on ollut viimeisen kolmen vuoden aikana seuraava:

Varsinainen toiminta	2016	2017	2018
Veteraanilehti	4,5	14,2	14,1
Muu tiedotus	-16,7	0,5	-10,7
Hengellinen toiminta	-0,2	25,4	-0,7
Kansainvälinen toiminta	-3,3	-1,7	-2,7
Välitystoiminta	2,7	7,3	14,9
Yleiset toimintakulut	-21,4	-19,7	-13,4
Hallinnon kokoukset	-33,0	-57,6	-21,8
Henkilöstökulut	-164,5	-189,0	-181,3
Toimitila- ja toimistokulut (ei vuokr.)	-43,1	-26,6	-21,7
Poistot	-0,9	-0,7	-0,5
Yhteensä	-275,8	-247,7	-223,8

Liiton palveluksessa oli vuonna 2018 kolme henkilöä, toiminnanjohtaja, toimistopäällikkö ja johdon sihteeri.

Varallisuus

Rintamaveteraaniliitolla ei ole perinteisesti ollut suurta varallisuutta. Viimeiset suuremmat varallisuuserät purettiin vuosina 2013 ja 2016. Vuonna 2013 suuremman testamenttiasunnon osakkeiden myynnistä saatiin tuottoa 527 500 €. Tästä siirrettiin

380 000 € Rintamaveteraaniliiton Kannatus- ja perinnesäätiölle ja 100 000 € piireille ja osastoille. Toinen pienempi testamenttiasunto realisoitiin (254 000 euroa) vuonna 2016 ja myös tästä tuotosta suurin osa siirrettiin Kannatussäätiölle. Liitolla ei ole muuta sijoitusomaisuutta eikä sillä ole lainoja.

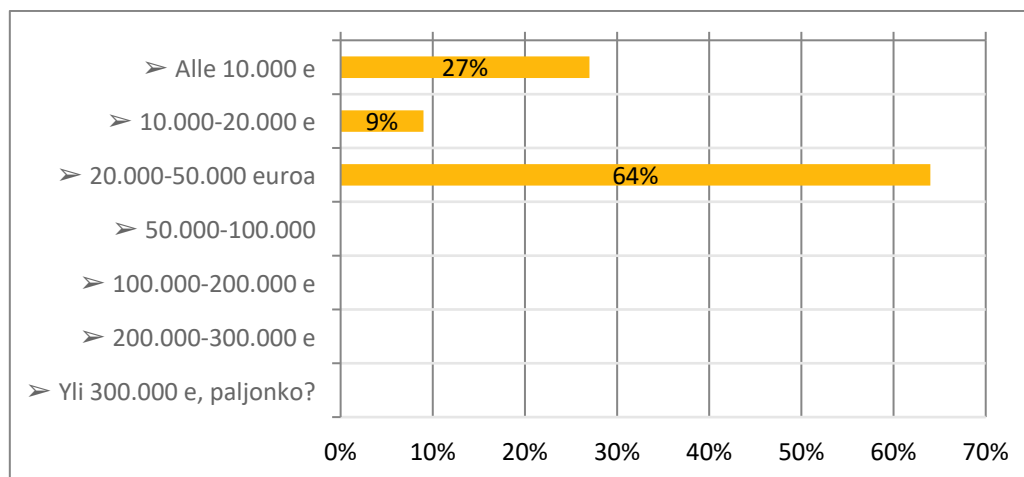
Liiton oma pääoma on kehittynyt viimeisten vuosien aikana seuraavasti:

	2014	2015	2016	2017	2018
Oma pääoma	237,9	188,9	2,8	-30,7	-26,9

Suunnitelmien mukaan Rintamaveteraaniliitto ry:n Kannatus- ja Perinnesäätiö jakaa tukea 75 000 euroa vuonna 2019, 60 000 euroa vuonna 2020 ja 40 000 euroa vuonna 2021 piireille edelleen jaettavaksi rintamaveteraanijäsenille ja heidän puolisoilleen ja leskille. Mikäli uusia lahjoituksia ei saada, tämän jälkeen säätiön varallisuus on käytetty ja säätiö lakkautuu.

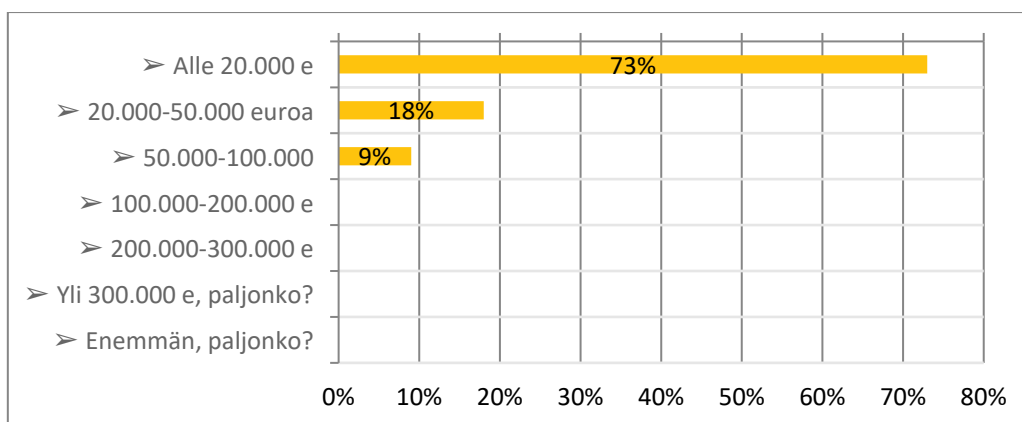
Rintamaveteraanipiirien ja osastojen taloudellinen tilanne

Rintamaveteraanipiirien vuotuisen talouden kokonaismäärä on pieni, arviolta 275 000 euroa ja keskimäärin 25 000 euroa/piiri vaihteluvälin ollessa alle 10 000 eurosta 35 000 euroon.

Rintamaveteraaniliitto, arvio piirien ja osastojen talouden kokonaismäärästä, vastauksia 11/14

Rintamaveteraanipiirien varallisuuden kokonaismäärä on sekin varsin pieni, arviolta 225 000 euroa ja keskimäärin 20 000 euroa/piiri vaihteluvälin ollessa alle 20 000 eurosta 100 000 euroon.

Rintamaveteraaniliitto, arvio piirien ja osastojen varallisuuden kokonaismäärästä, vastauksia 11/14

Riippuvuus avustuksista

Yleisavustus liitolle vuonna 2018 oli 162 000 euroa. Lisäksi kohdennettua avustusta oli 40 000 euroa, joka jaettiin liittohallituksen päätöksellä hakemuksien perusteella piirien käyttöön edelleen osastoille jaettavaksi.

Yleisavustuksella katetaan Rintamaveteraaniliiton yleishallinnosta aiheutuvia kuluja, kuten edunvalvontatoiminta, organisaation hallinto, sisäinen ja ulkoinen tiedotustoiminta ja viestintä sekä kansainvälinen toiminta. Liiton palveluksessa oli vuonna 2018 kolme henkilöä.

Avustus Rintamaveteraaniliitolle kattoi oman toiminnan kulujäämästä 72,6%. Tuen merkitys liiton toiminnalle on elintärkeä. Liitolla ei ole varallisuutta käytännössä lainkaan ja vuosittainen toiminta on pitkälti avustuksen varassa. Pääosa omaisuuden myynnistä tulleista varoista siirretään tukiyhdistykselle edelleen jaettavaksi rintamaveteraanijäsenille. Varsinainen toiminta oli vuonna 2018 223 755 euroa alijäämäinen ja STEA-avustus 162 000 euroa ei kata tätä kokonaisuudessaan. Muita tuottoja saadaan lähinnä jäsenmaksuista (netto 40 637 euroa).

On todennäköistä, että ilman STEA-avustuksia liitto joutuisi purkamaan valtakunnallisen rakenteensa käytännössä hyvin pian. Piireille ja paikallisyhdistyksille suunnattu kohdennettu järjestöavustus on tärkeässä roolissa vapaaehtoisuuteen perustuvan paikallisen toiminnan ylläpitämiseksi.

4.1.5 Avustusten mahdollinen siirtyminen paikallisille tai muille tahoille ja perusteet tälle

STEA-avustuksia myönnettiin Rintamaveteraaniliitolle kohdennettua järjestöavustuksena 40 000 euroa, joka jaettiin liittohallituksen päätöksellä piirien käyttöön edelleen osastoille jaettavaksi. Jakoperusteena on jo vuosia ollut tarveperuste tai ns. ”mukanapitämisperuste”. Avustukset jaetaan vuosittain liiton hallituksen päätöksellä piirien hakemusten ja tarveharkinnan perusteella.

Piirit raportoivat omasta varojen käytöstä sekä toiminnasta eri tavoin. Piirit ovat jakaneet STEA-avustuksia edelleen paikallisille osastoille. Näitä varoja koskevat piirien toimintaraportit ovat muodoltaan ja laadultaan epäyhtenäisiä. Piireissä ei ole palkattuja toimihenkilöitä ja avustusten käytön seuranta ja raportointi tapahtuu vapaaehtoisten toimesta.

Case-esimerkki Pohjanmaan piirin toiminta-avustuksen käytön raportoinnista vuosina 2017-2018

Pohjanmaan Rintamaveteraanit ry (piirijärjestö) on jakanut STEA-avustusta edelleen osastoille vuonna 2017 2200 euroa ja vuonna 2018 3000 euroa. Piirijärjestö on jakanut avustusta 300-400 euron vuosittaisina tukina sen alueella toimiville paikallisyhdistyksille (9). Tukea saaneilta paikallisyhdistyksiltä on pyydetty raportti siitä, mitä ne ovat saamallaan tuella saaneet aikaiseksi ja mihin tuki on käytetty.

Raportit ovat hyvin lyhyitä ja kuvailevia ja osin käsin kirjoitettuja. Esim.

Pietarsaaren Rintamaveteraanit: ”Varoja on käytetty tupapäivien järjestämiseen sekä juhlien ja muiden isänmaallisten tilaisuuksien kuluihin sekä Veteraanien ja heidän puolisoitten ja leskien kuljetuksiin em. tilaisuuksiin. Osallistumiskertoja on vuoden aikana syntynyt yhteensä 225.”

Nurmon Rintamaveteraanit ry: ”Osasto on saanut ko. vuosina (2017-2018) avustusta yhteensä 800 €. Näistä varoista on esim. kustannettu kolme linja-automattaka Hämäläisen kuntokeskuksessa järjestettyihin Veteraanien virkistyspäiville ja rosvopaistitapahtumiin. Jäseniämme on ollut mukana 1-3 veteraania saattajineen ja kannattajajäseninä toistakymmentä jokaisena kertana. Avustuksen avulla on myös järjestetty kumpanakin vuotena joulujuhla tarjoiluineen. Juhliin on osallistunut yhteensä 40 jäsentä, joista 3 veteraania.

40 000 euron tuki jakautuu siis 14 piirin ja noin sadan paikallisyhdistyksen käyttöön muutaman sadan euron vuosittaisina tukina. Tämä raha käytetään osastojen perustointiin kuten erilaisiin tapahtumiin ja matkoihin. Kohderyhmänä ovat edelleen veteraanit ja heidän puolisonsa ja lesket, mutta heidän ikääntyessään toimintaan osallistuu myös erilaisia saattajia. Raportoinnin mukaan tyypillistä näyttää olevan, että veteraaneja saattaa olla mukana 3-4 ja muita, esim. kannatusjäseniä 20-30 henkilöä. Saattajat ovat tyypillisesti veteraanien puolisoita, leskiä, muita sukulaisia, ystäviä tai vapaaehtoisia kannatusjäseniä.

4.1.6 Toiminnan vaikuttavuuteen liittyvän seurantatiedon laatu ja hyödyntäminen

Tavoitteiden asettaminen

Liiton toiminnan tavoitteet määritellään vuosittain laadittavassa toimintasuunnitelmassa. Toiminta on hyvin vakiintunutta ja vuosittaisia toimintokohtaisia tavoitteita ei määritellä kovinkaan konkreettisesti.

Vuoden 2019 toimintasuunnitelmassa liitto kiteyttää toimintansa neljään pääkohtaan ja tavoitteeseen.

1. Liiton edunvalvonnan tavoitteena on saada vammautumattomille veteraaneille samat edut kuin sotainvalideilla on sotilasvammalain mukaan.
2. Liitto pitää yhteyttä veteraanipalveluita tuottaviin kuntiin, kuntayhtymiin sekä sote-alueisiin ja varmistaa, että veteraanien palveluihin tarkoitetut varat tulevat oikein käytetyiksi.
3. Liitto piireineen ja paikallisosastoineen pitää toiminnallaan huolta siitä, että veteraanit eivät jää yksin.
4. Liitto on aktiivisesti mukana luomassa perinneorganisaatioita, jolla taataan, ettei veteraanien henkinen ja fyysinen perintö jää unohduksiin vaan sitä siirretään aktiivisesti tuleville sukupolville.

Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi liitto tekee yhteistyötä muiden veteraanijärjestöjen kanssa ja erityisesti Sotaveteraaniliiton kanssa yhteistyötä on tarkoitus tiivistää edelleen.

Tulosten ja vaikutusten seuranta ja raportointi

Liiton, piirien ja osastojen raportointi toimintansa vaikuttavuudesta tapahtuu lähinnä vuosittaisen toimintakertomuksen kautta. Jäsenistöltä, vapaaehtoisilta tai yhteistyö-

kumppaneilta ei kerätä vuosittain systemaattista vaikuttavuustietoa kyselyillä tai haastatteluilla. Piireiltä ja osastoilta kootaan tietoa niiden toiminnasta avustuksen raportointia varten. Laadullisen arviointitiedon kokoaminen tapahtuu ensi sijassa vuorovaiikutuksen kautta tapaamisissa sekä erilaisesta tiedotustoiminnasta saatavan palautteen kautta.

Rintamaveteraanipiirit seuraavat osastojen toimintaa pääasiassa piirihallituksen kautta. Ne osastot, joilla on edustaja hallituksessa raportoivat toiminnastaan. Sen lisäksi toimintaa seurataan toimintakertomusten ja tilinpäätösten avulla. STEA-avustusten käytöstä raportoidaan kuvailevilla yhteenvedoilla. Osastojen määrän pienentyessä seuranta on muuttunut epämuodolliseksi. Osastovierailuja kauempana oleviin osastoihin ei juuri tehdä. Kerätyn tiedon avulla ei juuri voi ottaa kantaa toiminnan vaikuttavuuteen.

Varsinaisia toiminnan tavoitteita, seurattavia indikaattoreita tai määriteltyjä mittareita ei ole systemaattisesti asetettu. STEAlle on viime vuosina toimitettu kaksi selvitystä; 1. Tuloksellisuus- ja vaikutus selvitys kohdennetusta Ak -avustuksesta jäsenjärjestöille 2016 ja 2. Tuloksellisuus- ja vaikutus selvitys liiton yleisavustettavasta toiminnasta 2016-2017.

Tarkasteltaessa näitä selvityksiä voidaan todeta, että arviointitieto on ylimalkaista eikä se perustu selkeästi toiminnalle asetettujen tavoitteiden tai indikaattoreiden systemaattiseen seurantaan. Esimerkiksi jäsenjärjestöavustuksen TVS:ssä kysymyksessä *”Mitä mieltä vapaaehtoiset ovat olleet toiminnasta?”* vastauksena on *”Vapaaehtoiset ovat olleet tyytyväisiä siihen, että myös heidän työpanoksensa ja osallistumisensa tulee huomioitua”*. Samoin kysyttäessä *”Mitä mieltä kohderyhmät ovat toiminnasta?”* vastauksena on *”Veteraanit, heidän puolisonsa, leskensä ja vapaaehtoiset piirien ja osastojen toimihenkilöt kiittävät”*. Yhteistyökumppaneilta ei ole kerätty tietoa.

Rintamaveteraaniliiton paikallinen toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen ja monin paikoin hyvin iäkkäiden ihmisten toimintaan. Taloudellinen tuki tähän pääosin hyvin pienimuotoiseen toimintaan on lähtökohdiltaan varmastikin perusteltu ja oikeutettu. Liiton koordinoitu järjestö rakenne ja sen puitteissa tapahtuva rintamaveteraaneja tukeva toiminta on omiaan ennaltaehkäisemään (mahdollisia) väärinkäytöksiä ja siten toimintaa ei kannattane rasittaa raskailla ja vapaaehtoisia kuormittavilla seuranta- ja raportointikäytännöillä. Liiton keskustoimisto voisi sen sijaan luoda hieman systemaattisemman toiminnan arviointimallin, joka perustuisi suunniteltuun toiminnan tavoitteiden sekä tulosten ja vaikutusten vuosittaiseen arviointiin ja niiden raportointiin.

4.1.7 Järjestön toiminnan tulevaisuuden suunnitelmat

Rintamaveteraaniliiton oman arvion mukaan liitto jatkaa toimintaansa kattojärjestönä ehkä vuoteen 2023 tai 2024 asti. Asiasta ei ole tehty virallisia päätöksiä, mutta valmis-televat toimenpiteet on aloitettu.

Liiton tuleekin lähivuosina ratkaista se, miten sen piiriorganisaatio kykenee toiminnallisesti ja taloudellisesti vastaamaan paikallisen tason tarpeisiin kun osastot vähitellen lopettavat toimintansa. Keskeinen kysymys on, millä tavoin jäljellä olevien veteraanien, heidän puolisoitensa ja leskiensä huoltotyö ja edunvalvonta paikallisesti turvataan. Tavoitteena on, että jokaisella veteraanilla on mahdollisuus oman paikkakunnan osaston toiminnan purkautuessa siirtyä jäseneksi johonkin naapuriosastoon tai piirin henkilöjäseneksi. Yhteistyö myös muiden veteraanijärjestöjen paikallisosastojen kanssa on tässä tilanteessa mahdollista.

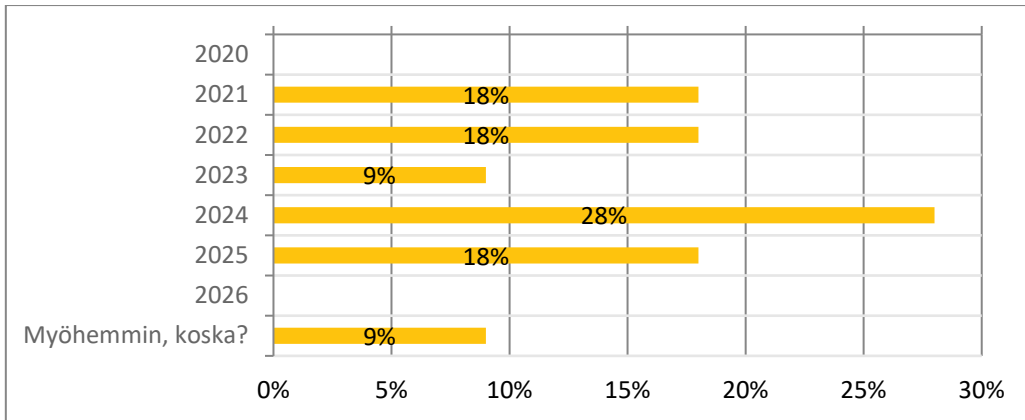
Järjestön tarkoituksena on, että veteraanitoiminta muuttuu vähitellen, veteraanien ja heidän puolisoitensa vähetessä, perinnetoiminnaksi. Rintamaveteraaniliitto on aktiivisesti mukana perinneaikaan valmistautumisessa. Veteraanijärjestöt ovat yhdessä perustaneet Tammenlehvän Perinneliiton vaalimaan vuosien 1939-45 sotien perinnettä. Perinnetyötä tehdään Tammenlehvän tavoitteiden pohjalta.

Tammenlehvän Perinneliitolla ei ole sääntöjensä mukaa paikallista tai alueellista organisaatiota. Tällaista perinneorganisaatiota on nyt valmisteltu Sotaveteraaniliiton organisaation pohjalle. Tarkoituksena on luoda 35-50 perinneyhdistyksen koko maan kattava verkosto. Rintamaveteraaniliitto on ollut aktiivisesti mukana luomassa perinneyhdistysten verkostoa.

Rintamaveteraanitoiminnan alueellinen tulevaisuus

Perinneaikaan siirtyminen alkaa nopeimmillaan Rintamamiespiirien osalta vuonna 2021 ja arvioilta 87% piireistä on siirtynyt perinneaikaan 2025 mennessä. Suunnittelu perinneaikaan siirtymisestä on käynnistetty viidessä piirissä. Perinneyhdistykset on jo perustettu kolmessa piirissä. Kaksi rintamaveteraanipiiriä ilmoittaa jatkavansa veteraanien, puolisoitensa ja leskien tukena niin kauan kuin palveluita tarvitaan. Muissa piireissä tilanne on vielä epäselvä.

Perinneaikaan siirtymistä määrittävät paikallisten osastojen purkautuminen kannatusjäsenten ikääntyessä ja väsyessä, elossa olevien veteraanien määrän pieneneminen sekä piirin taloudellisten voimavarojen kuluminen loppuun.

Rintamaveteraanipiirien paikallisyhdistysten purkautuminen, vastauksia 11/14

Piirien toiminta saattaa jatkua epämääräiseen tulevaisuuteen tai nopeimmillaan loppua nykymuodossa parin vuoden sisällä. Haastatteluissa ja sähköisessä kyselyssä voitiin erottaa kolme näkökulmaa toiminnan tulevaisuuteen:

- A. Rintamaveteraanipiiri lakkaa osastojen toiminnan hiipuessa ja tukijäsen-ten väsyessä. Huoltotoiminta jää vahvimpien osastojen tai perinneyhdistyksen vastuulle. Jäljelle jääneet jäsenet ohjataan perinneyhdistyksen jäseniksi.
- B. Suunnitelmat ovat vielä epäselviä. Toimijat ovat kuulolla. Perinnetoiminnan organisoituminen Sotaveteraaniliiton organisaation pohjalle ja Sotainvalidien Veljesliiton perustama oma perinneyhdistys hämmentävät toimijoita.
- C. Rintamaveteraanipiiri jatkaa veteraanien, puolisoitten ja leskien avustustyötä niin kauan kuin avustettavia riittää. Rintamamiespiirin toiminnan ei haluta muuttuvan perinnetyöksi eikä "torvisoittomusiikiksi". Perinnetyö organisoituu piiristä riippumatta.

4.2 Sotainvalidien Veljesliitto ry

4.2.1 Järjestön perustehtävä ja organisaatio

Sotainvalidien Veljesliitto – Krigsinvalidernas Brödraförbund ry on sotainvalidien 18.8.1940 perustama sotavammaisten huolto-, etu- ja veljesjärjestö. Vuosien 1939–1945 sodissa vammautui yli 200 000 suomalaista, joista pysyvästi noin 96 000. Siviileinä vammautuneita heistä oli neljä prosenttia⁶. Vuoden 2019 alussa sotainvalidijäseniä on elossa noin 1 500 ja heidän keski-ikänsä lähestyy 95 vuotta. Heistä huomattava osa asuu edelleen kotona.

Liiton sääntöjen 2 §:n mukaan ”liiton tarkoituksena on ylläpitää sotainvalidien keskuudessa isänmaallista yhteishenkeä ja luottamusta tulevaisuuteen sekä luoda edellytykset heidän menetystensä oikeudenmukaiselle korvaamiselle ja heidän sekä heidän puolisoitensa ja leskiensä tarkoituksenmukaiselle huollolle, erityisesti huomioon ottaen sotainvalidien sekä heidän puolisoitensa ja leskiensä vanhuudenhuollon lisääntyvät tarpeet.”

Liiton varsinaisia jäseniä ovat Suomen kansalaisten muodostamat rekisteröidyt yhdistykset (osastot), niiden muodostamat piiriyhdistykset sekä erikoisjäsenyhdistykset. Lisäksi liiton jäsenenä on Ruotsissa toimiva piirijärjestö. Osastojen ja piirien varsinaisia jäseniä ovat henkilöt, joille sodan tai sotatoimien aiheuttaman vamman tai sairauden johdosta on vahvistettu sotilasvammalain mukainen työkyvyttömyysaste riippumatta sen suuruudesta. Puolisojäseniä ovat varsinaisten jäsenten puoliso ja lesket, joiden tulee olla sotilasvammalaissa tarkoitettu puoliso tai leski. Liiton oman arvion mukaan noin 98% kaikista sotainvalideista on ollut liiton jäsen.

Vuoden 2019 alussa liitolla oli noin 1500 sotainvalidi- ja 6278 puolisojäsentä (476 puolisoa ja 5802 leskeä). Sotainvalidien vähetessä paikallisia osastoja purkautuu koko ajan (noin 120 vuoden 2019 alussa) ja jäsenet siirtyvät pääasiassa suoraan alueen piirijärjestöjen jäseniksi. Piirejä liitolla oli vuoden 2019 alussa 18 sekä lisäksi Ruotsissa toimiva piirijärjestö. Osastoissa ja piireissä oli vuoden 2018 lopulla lisäksi 3216 tukijäsentä, joiden tehtävänä on osastojen käytännön työn hoitaminen sekä sotainvalidien, puolisoitensa ja leskien auttaminen. Lisäksi liitolla on kaksi erikoisjäsenyhdistystä, Aivoinvalidit ry ja Sotasokeat ry.

⁶ Liiton jäsenenä ovat rintamalla haavoittuneet, ilmapommituksissa vammautuneet, partisaaniisukujen uhrit ja rajakylästä talvisodassa sotavankeuteen joutuneet lapset ja muut siviilit sekä muita sodan johdosta ammuksista tai miinoista vahingoittuneita.

Päätösvaltaa liitossa käyttää kahden vuoden välein kokoontuva liittokokous sekä näiden välillä liittovaltuusto sekä liittohallitus. Liiton puheenjohtajana toimii Marja-Liisa Taipale.

Sotainvalidien Veljesliitolle myönnettiin vuonna 2018 yleisavustusta 152 000 euroa liiton yleishyödylliseen toimintaan.

4.2.2 Toiminta 2010-luvun lopulla

Sääntöjensä mukaan Sotainvalidien Veljesliitto toimii ”erityisesti sotainvalidien sekä heidän puolisoitensa ja leskiensä lääkinnällistä ja sosiaalista huoltoa koskevan lainsäädännön sekä yleisen sosiaalilainsäädännön kehittämiseksi vastaamaan heidän vanhuudenhuoltonsa tarpeita”. Säännöissä mainitaan edelleen liiton rooli edistää jäsenten sairaanhoitoa ja kuntoutusta ylläpitämällä sairaanhoito- ja kuntoutuslaitoksia, mutta tämän toiminnan rooli on vähentynyt viime vuosina merkittävästi. Liitto pyrkii myös parantamaan jäsentensä elinolosuhteita vapaaehtoisen huoltotyön avulla sekä ajamalla jäsentensä etuja ja oikeuksia. Liitto ei osallistu puoluepoliittiseen toimintaan.

Liitto on perinteisesti toiminut paitsi veteraanijärjestönä, myös vammaisjärjestönä. Liitto oli alun perin vaikeavammaisten järjestö ja tämä määritteli sen toimintaa hyvin paljon.

Huoltotoiminta ja arjen tuki

Ensisijainen vastuu sotainvalideista on valtiolla. Sotainvalidien Veljesliiton osastot ja piirit tukevat alueidensa sotainvalideja, puolisoita ja leskiä ja pyrkivät paikkaamaan ja täydentämään mahdollisia kunnallisten palvelujen puutteita.

Liiton omaisuutta on käytetty vuodesta 2008 lähtien etupainotteisesti tukeen jäsenkunnalle. Tukea on jaettu sotainvalidipiirien kautta niiden jäsenmäärän ja varallisuuden mukaan. Sitä on voitu käyttää puolisoitensa ja leskien kuntoutukseen, apuun jäsenten arjessa selviytymiseen, yksinäisyyden ehkäisyyn, viriketoimintaan ja muuhun henkiseen huoltoon sekä kuljetuspalveluihin. Liitto käytti vuonna 2018 jäsenten huoltotoimintaan 1 047 314 euroa (vuonna 2017 2 134 393 euroa ja vuonna 2016 3 285 897 euroa). Vuonna 2017 tukea kentälle supistettiin noin kolmanneksella ja vuonna 2018 tukea leikattiin jälleen puoleen.

Sotainvalidien ja puolisojäsenten kotona asumista tukevat lisäksi muun muassa avustajatoiminta-, asuntojen korjausneuvonta- ja Palvelu-tv-hankkeet. Sotainvalidipiirit ja osastot myönsivät keräys- ja lahjoitusvarojen sekä liiton tuen turvin edelleen myös avustuksia taloudellisesti heikoimmassa asemassa oleville sotainvalidiperheille muun

muassa sairaus- ja lääkekulujen sekä kotiavun kustannuksiin. Tukirahoja on saatu myös eri säätiöiltä (mm. uusimpana Me-säätiö) ja veteraanikeräysten tuotoista.

Avustajatoiminta

Sotainvalidien avustajatoimintaa on toteutettu työvoimapolitiittisena hankkeena vuodesta 1998 lähtien. Työ- ja elinkeinoministeriön projektituen loputtua valtakunnalliselta tukihankkeelta vuonna 2013 toimintaa jatkettiin Sotainvalidien Veljesliiton omalla rahoituksella. Osa aluehankkeista on joutunut lopettamaan TE-toimistojen myöntämän tuen päätyttyä ja joillakin paikkakunnilla myös asiakaskunnan vähentyminen on vienyt taloudelliset edellytykset toiminnalta.

Kunnallisia palveluja täydentävään avustajatoimintaan kuuluu päivittäiseen kodinhoitoon liittyviä tehtäviä, piha- ja ulkotöitä sekä asiointia. Kiireetön, sosiaalinen vuorovaikeutus on oleellinen osa toimintaa. Avustajatoimintaa järjestettiin vuonna 2018 ympäri Suomea 10 aluehankkeen kautta. Hankkeita on organisoitu sotainvalidi- ja sotaveteraanipiirien, veljes- ja sairaskotien sekä yleishyödyllisen yhdistyksen kautta.

Liiton avustajatoimintahankkeen kautta järjestettiin vuonna 2018 apua kaikkiaan 3037 (4077 v. 2017) asiakastalouteen, joista 102 (196 v. 2017) oli sotainvaliditaloutta ja 1103 (1 427 v. 2017) sotainvalidien lesken tai puolison taloutta. Muita sota- ja rintamaveteraanien tai heidän puolisojensa asiakastalouksia oli 1736 ja muiksi asiakastalouksiksi kirjattiin 96. Kaiken kaikkiaan avustajatoimintaa tehtiin asiakastalouksissa vuonna 2018 yhteensä noin 107 000 tuntia. Avustajiksi palkataan alasta kiinnostuneita pitkäaikaistyöttömiä, joilla on mahdollisuus työn ohessa kouluttautua alalle ja siirtyä vapaille työmarkkinoille.

Vuonna 2019 toimivia aluehankkeita tuetaan Veteraanivastuu ry:n keräysvaroilla ja muualta saatavilla avustuksilla. Avustajatoiminnan päättyessä on tavoitteena, että kullakin alueella haetaan vaihtoehtoja avun saamiseksi jäsenille.

Asuntojen korjausneuvonta

Sotainvalidien kotona asumista tuetaan asuntojen korjausneuvonnalla. Korjausneuvonta käynnistyi 1990-luvun alkupuolella Sotainvalidien Veljesliiton hankkeena, jota RAY rahoitti. Vuonna 2000 toiminta siirtyi Vanhustyön keskusliitolle. Sotainvalidit ja veteraanit sekä heidän puolisonsa ja leskensä voivat korvauksetta käyttää 15 alueellisen korjausneuvojan palveluita. Korjausneuvojat auttavat korjausten suunnittelussa ja asuntojen korjaustoimintaan tarkoitettujen yhteiskunnan eri tukimuotojen hakemisessa sekä rakennusalan ammattilaisten löytämisessä. Vuonna 2017 sotainvalideille tehtiin 119 remonttia joiden kustannukset olivat yhteensä 0,76 milj. euroa.

Sotainvalidien hoito, kuntoutus ja muut palvelut hoitolaitoksissa

Sotainvalidien Veljesliiton tavoitteena on varmistaa entisten omien kuntoutuslaitosten sekä sairaas- ja veljeskotien asema tulevaisuudessa. Tavoitteena on, että sotainvalidit ja muut veteraanit ovat niissä edelleen ensisijaisia potilaita ja asiakkaita niin kauan kuin he näiden laitosten palveluja tarvitsevat. Liitto pyrkii vaikuttamaan asiaan ensisijaisesti Hoito- ja kuntoutuslaitosten liiton kautta sekä seuraamalla eri veljeskotien tulevaisuuden suunnitelmia ja sote-ratkaisun ja kuntoutuslain mahdollisten uudistusten vaikutuksia.

Sotainvalidien alun perin omistama Kaunialan sotavammassairaala jatkaa toimintaansa edelleen yhteistyössä Vantaan kaupungin kanssa. Sairaalan kiinteistö myytiin kaupungille jo vuonna 2005 ja vuodesta 2019 Vantaan kaupunki omistaa Kaunialan Sairaala Oy:n osake-enemmistön. Liitto omistaa yhtiöstä vielä tällä hetkellä 15% ja tarkoitus on, että Veljesliiton omistus yhtiössä pienenee edelleen vuoden 2019 aikana ja vuonna 2020 omistus on siirtynyt kokonaan Vantaan kaupungille. Erilaiset näkemykset yhtiön arvosta ovat lykanneet prosessia. Vantaan kaupungin edustajilla tulee myös olemaan enemmistö yhtiön hallituksessa. Hoitopaikkoja luovutetaan niiden vapautuessa sotainvalidiasiakkailta sopimuksen mukaisesti Vantaan kaupungin käyttöön.

Kyyhkylän kuntoutussairaalan tulevalle toiminnalle etsitään ratkaisuja, joilla alueen sotainvalidien hoito turvataan. Veljesliiton ja Mikkelin kaupungin yhdessä perustama Kyyhkylä-säätiö jatkaa toimintaansa tukisäätiönä. Säätiö omistaa Kyyhkylä Oy:n, joka vastaa sairaalan toiminnasta. Liiton nimeämällä edustajilla on säätiön hallituksessa enemmistö kesään 2020 saakka. Säätiön sääntöjen mukaan sen ensisijaisena tarkoituksena on edistää sotainvalidien, sotiemme veteraanien, heidän puolisoitensa ja leskiensä terveyttä, hyvinvointia ja itsenäisen asumisen edellytyksiä.

Edunvalvonta

Edunvalvonnassa Sotainvalidien Veljesliiton päämääränä on jäseniensä vanhuudenhuollon turvaaminen. Liitto pyrkii myös edistämään sotainvalidien puolisojen kuntoutusmahdollisuuksia. Sotainvalidien huoltoa koskee oma lainsäädäntö, sotilasvammalaki, jonka kehittämisessä Veljesliitto on ollut aktiivisesti mukana. Lakia on muutettu yhteensä 60 kertaa sen jälkeen kun se astui voimaan vuonna 1948.

Liiton pitkäaikaisena tavoitteena on ollut, että kaikilla sotainvalideilla ja tulevaisuudessa myös muilla veteraaneilla olisi mahdollisuus päästä tarvittaessa hoitoon heitä varten rakennettuihin sotainvalidien sairaas- ja veljeskoteihin. Sotilasvammalaki on

sulkenut 10 ja 15 prosentin haitta-asteen sotainvalideilta pääsyn veljeskoteihin jaksoittaiseen ja pitkäaikaiseen hoitoon. Sotainvalidien puolisoiden ja leskien kohdalla ensisijainen tavoite on kuntoutukseen oikeutettujen piirin laajentaminen.

Liiton pitkäaikainen tavoite kaikkien vähintään 10 %:n sotainvalidien saamiseksi sotilasvammalain nojalla korvattavien avo- ja kotipalvelujen piiriin toteutui vuosina 2015 ja 2017 ensin 15 %:n ja sitten 10 %:n sotainvalidien osalta. Vuoden 2018 lopussa laitoshoitoon oikeuttavaa prosenttirajaa laskettiin 20 %:sta 10 %:iin (laki astui voimaan 1.1.2019) ja sen tuloksena n. 600 sotainvalidia saa mahdollisuuden päästä jaksottaiseen tai pitkäaikaiseen laitoshoitoon.

Liitto toimii aktiivisesti valtioneuvoston asettaman Rintamaveteraaniain neuvottelukunnassa ja tuo tätä kautta esille sotainvalidien ja heidän puolisoitensa ja leskiensä yhteiskunnan tukea edellyttäviä tarpeita ja uudistusesityksiä.

Viestintä

Liiton viestintää hoitaa päätoimisesti viestintäpäällikkö. Viestinnän tärkeimpinä teemoina ovat edunvalvontaan liittyvät aiheet. Omalle järjestökentälle painotetaan Sotainvalidien Perinnejärjestöön liittyvää viestintää. Toiminnan supistuessa tukijäsenten sekä perinneyhdistyksissä toimivien vapaaehtoisten työn merkitys korostuu. Viestintää hoidetaan kohderyhmän mukaan mm. piirikäynneillä, kentän neuvottelupäivillä ja Sotainvalidi-lehden välityksellä sekä piireille ja osastoille menevillä viesteillä.

Sotainvalidi-lehti on liiton merkittävin tiedotuskanava jäsenille, heidän omaisilleen sekä vapaaehtoisille ja muille sotainvalidien asioista kiinnostuneille sekä yhteistyötaidoille. Vuonna 2019 lehti ilmestyy neljästi (aiemmin viisi kertaa vuodessa). Lehti ilmestyy myös näköisversiona liiton nettisivuilla. Lehti on profiililtaan ennen kaikkea järjestölehti, jossa mm. esitellään jäsenistön parissa tehtävää työtä. Lisäksi lehdessä käsitellään jäsenille kuuluvia korvauksia ja palveluita ja tuetaan heidän arjessa jaksamistaan mm. hyvinvointiin liittyvillä aiheilla. Lehdessä on pääsääntöisesti neljä ruotsinkielistä sivua ja jokaiselle piirille on varattu yksi sivu oman alueen ajankohtaisten asioiden uutisoimiseen.

Liitto tekee yhteistyötä viestinnässä Sotiemme veteraanit -keräyksen kanssa. Tuotetut sisällöt keräyksen uutiskirjeeseen lisäävät osaltaan tietoisuutta sotainvalideista, puolisoista ja leskistä sekä heidän tarpeistaan. Viestinnässä on viime vuosina pyritty lisäämään sosiaalisen median kanavia ja aktivoimaan niiden seuraajia.

Vertaistuki ja hengellinen työ

Yksi liiton keskeinen toiminta-alue, veljestoiminta, perustuu vertaistukeen. Liiton perinteessä on elänyt veljeshenki-käsite, joka on tarkoittanut huolehtimista toisista sotainvalideista ja heidän omaisistaan. Tämä toiminta painottuu sotainvalidiosastoihin ja -piireihin, joissa se jatkuu nuorempien tukijäsenten tukemana. Virkistys- ja muiden tilaisuuksien, matkojen ja retkien suunnittelusta ja toteutuksesta vastaavat tukijäsenet. Liitto edistää myös sotainvalidien ja heidän läheistensä henkistä ja hengellistä työtä, jonka perustana ovat piireittäin nimetyt luottamuspapit. Liitto on edustettuna Veteraanivastuu ry:n alaisessa veteraanijärjestöjen yhteisessä hengellisen työn toimikunnassa.

4.2.3 Toiminta piiri- ja paikallistasolla

Sotainvalidien Veljesliiton piirien ja osastojen toimintaa selvitettiin piireille tehdyllä sähköisellä kyselyllä sekä piirien avainhenkilöitä haastatteleamalla (n=3).

Veljespiirien tärkein tehtävä on valvoa, että jokaisesta piirin alueella asuvasta sotainvalidi- ja puolisojäsenestä pidetään huolta ja että jokainen jäsen saa hänelle lainsäädännön turvaamat etuudet ja palvelut. Sotainvalidien veljesliiton jäsenten kannalta kaikkein tarpeellisimmaksi toiminnaksi mainittiin seuraavat:

- Kotiin annettavat palvelut (9)
- Yksinäisyyden ehkäisy (8)
- Kuntoutus (2)

Monet piirit ylläpitävät tai tukevat taloudellisesti kotiaavustajatoimintaa. Sotainvalidien Veljesliiton piirit näyttävät luoneen alueilleen kattavan verkostomaisen organisaation. Paikkakunnilla on yhdyshenkilöt ja tarkoituksena on, että jokaisella sotainvalidilla on tukihenkilö. Etuisuuksien hakemisen kannalta henkilökohtaisilla kohtaamisilla on iso merkitys. Sotainvalidien ikääntyessä puhelimitse ei aina pystytä arvioimaan sotainvalidin kuntoa ja kykyä hahmottaa tukien ja kuntoutuksen hakemiseen liittyviä asioita.

Sotainvalidien Veljesliiton piirien alueellaan järjestämä toiminta, vastauksia 17/19

Sotainvalidien Veljesliiton jäsenten kannalta vaikuttavinta toimintaa on kotona asumisen tuki ja siihen liittyen erilaiset kotipalvelut. Useat piirit ylläpitävät avustajatoimintaa, josta hyötyvät muutkin veteraanit. Edunvalvonta on haastattelujen mukaan pitkälti neuvontaa. Ikääntyviä sotainvalideja ja heidän omaisiaan autetaan hakemusten tekemisessä. Samalla varmistetaan, että kaikilla sotainvalideilla on heille kuuluvat tuet.

Aineistossa nousi esiin vastaajien huoli sotainvalidien puolisoista ja leskistä sekä heidän taloudellisesta asemastaan. Sotainvalidien päästessä veljeskoteihin heidän puolisonsa jäivät tämän laitoshoidon ulkopuolelle. Invalidien menehtyessä leskien taloudellinen asema heikkenee merkittävästi.

Erilaiset virkistystapahtumat ovat olleet sotainvalideille tärkeitä tapoja ylläpitää sosiaalista toimintakykyä. Kun ikääntymisen myötä jäsenistön kyky liikkua heikkenee, on yksinäisyydestä tullut kasvava haaste veteraanityölle.

*Vaikutavuutta arvioitiin pyytämällä vastaajia laittamaan toimintamuodot tärkeysjärjestykseen (5 tärkeintä) ja pisteyttämällä vastaukset (1. Tärkein = 5 pistettä, 2. Tärkein = 4 pistettä jne.) Eniten pisteitä saanut vaihtoehto on koko kyselyn vaikuttavin vaihtoehto). Vastauksia 16/19.

Kyselyn perusteella voidaan arvioida, että Veljespiirien järjestämässä toiminnassa tapahtuu vuositasolla n. 15.500 kohtaamista. Puolisoiden ja leskien osuus kohtaamisista on lähes 60%, mikä on veteraanijärjestön piirissä korkea osuus.

Kuinka paljon erilaiset toimintamuodot tavoittivat piirin alueella eri kohderyhmiä vuonna 2018?

Ryhmä	Kohtaamisia	Keskimääräinen osuus kohtaamisista
Veteraani-/rintamaveteraani/sotainvalidi jäsenet	3002	20,5 %
Puolisot tai lesket	8580	58,6 %
Kannatus-/tukijäsenet tms.	3055	20,9 %
Muut	905	
Yhteensä	15552	

Kohtaamisten määrää on arvioitu laskemalla tapahtumin osallistuneiden määrä yhteen.

Sotainvalidien veljesliiton piirien toiminnassa puolisoiden ja leskien osuus on muihin veteraanijärjestöihin verrattuna korkea, lähes 60%. Samalla tukijäsenten osuus on suhteellisen pieni vaihdellen 13%:sta 36%:n keskiarvon ollessa 20,9%.

4.2.4 Järjestön taloudellinen tilanne ja riippuvuus avustuksista

Toiminnallinen tulos

Sotainvalidien Veljesliiton toiminnallinen tulos on ainakin viimeisten kymmenen vuoden ajan ollut selvästi negatiivinen. Kumulatiivista toiminnan alijäämää vuosilta 2008–2013 kertyi yhteensä - 9 945,5 t€ ja vuosina 2014-2018 yhteensä -7 008,9 t€. Yhteensä siis lähes 17 miljoonaa euroa.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Tulos	-1 468,1	-1 276,1	-2 213,3	-1 422,6	-1 672,5	-1 892,9	-2 485,3	-2 173,0	-1 434,9	-873,9	-41,7

Liiton varsinaisen toiminnan kulujäämä (tuotot – kulut) on ollut viimeisen kolmen vuoden aikana seuraava:

Varsinainen toiminta	2016	2017	2018
Huoltotoiminta	-3 285,9	-2 134,4	-547,3*
Yhdistystoiminta	-333,1	-290,5	-203,6
Keskustoimisto	-517,1	-436,3	-317,8
Yhteensä	-4 136,1	-2 861,3	-1 068,8

* Vuonna 2018 tukea jaettiin 1 047,3 t€. Liitto rahastoi Kyyhkylä-säätiöstä saatua rahaa 500 000 ja se päätettiin sijoittaa Huolto- ja tukirahastoon.

Liiton varallisuuden pienentyessä toimintaa on jouduttu supistamaan merkittävästi. Vuonna 2017 tukea kentälle supistettiin noin kolmanneksella ja vuonna 2018 tukea leikattiin jälleen puoleen. Vuonna 2018 liiton kokonaistuki jäsenten huoltotoimintaan oli 1 047 314 euroa (vuonna 2017 2 134 393 euroa ja vuonna 2016 3 285 897 euroa). Merkittävä osa tästä tuesta oli liiton piirien toiminnanjohtajien palkkoja. Liiton palveluksessa olevaa henkilöstöä on vähennetty merkittävästi. Vuonna 2014 tehdyssä Ray:n tarkastusraportissa todettiin, että liiton palveluksessa oli 14 toimihenkilöä (ei sisällä piirien toiminnanjohtajia). Vuonna 2019 liiton toimihenkilöitä on 4 (pääsihteeri, viestintäpäällikkö, johdon sihteeri ja kirjanpitäjä) sekä 2 työntekijää liiton kunniamerkipalvelussa. Piirien toiminnanjohtajia on liiton palkkalistoilla 11.

Varallisuus

Liitto on käyttänyt tietoisesti rahojaan etupainotteisesti sotainvalidien vielä eläessä ja tavoite on, että varallisuus olisi käytetty viimeistään 2020-luvun puolivälissä. Liiton omaa pääomaa on käytetty viime vuosina merkittävästi sekä jäsenistön huoltotoimintaan, että kattamaan liiton yhdistystoiminnan ja keskustoimiston kulujäämää. Liiton oma pääoma on kehittynyt viimeisten vuosien aikana seuraavasti:

	2014	2015	2016	2017	2018
Oma pääoma	7 281,4	4 370,2	2 517,4	1 457,8	1 909,5

Sotainvalidien Veljesliitto myi Kaunialan sotavammassairaalan kiinteistön vuonna 2005 Vantaan kaupungille 22 miljoonan euron hintaan. Liiton ja RAY:n tekemän sopimuksen mukaan liiton ei tarvinnut palauttaa RAY:n maksamaa investointiavustusta mikäli kiinteistöstä saadut varat jaetaan sotainvalideille huoltotukena. Tämän rahaston arvo oli 0,00 euroa vuoden 2017 tilinpäätöksessä, mutta sinne siirrettiin vuoden 2018 tilinpäätöksen yhteydessä 500 000 euroa ja samalla rahaston nimi muutettiin Huolto- ja tukirahasto 2005-2025:ksi (ennen Huolto- ja tukirahasto 2005-2020).

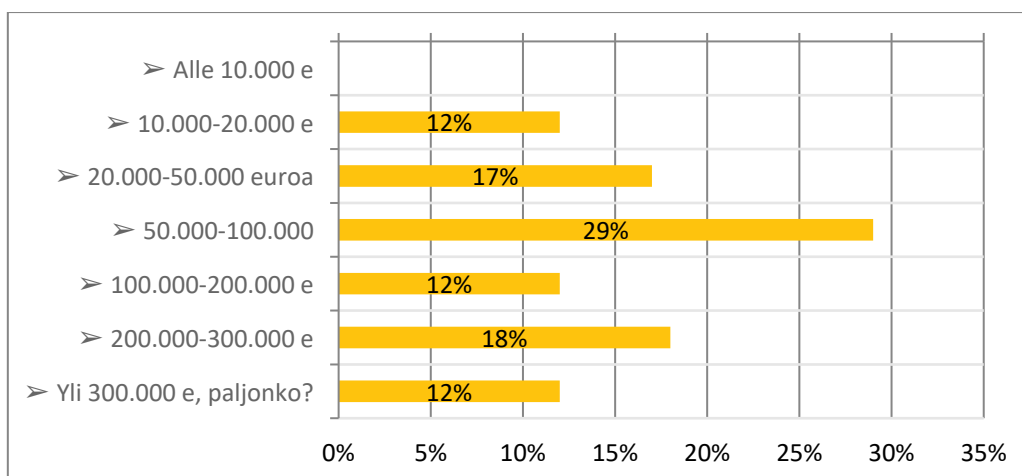
Liitolla ei ole pitkäaikaisia velkoja ja melko suuri pakollinen varaus, vuokravastuu Kaunialan sairaalalle, 465 000 euroa purettiin vuoden 2017 tilinpäätöksessä. Liitto myönsi vuonna 2013 Kaunialan sairaala Oy:lle osakeyhtiölain mukaista oman pääoman ehtoista korotonta lainaa 492 000 euroa. Tästä summasta oli 31.12.2018 jäljellä 184 551 euroa. Pääsihteerin arvion mukaan on mahdollista, että Kaunialan tehdessä jatkuvasti tappiota loput jäävät saamatta ja siten summa kirjautuu liiton tulokseen tappiona.

Kyyhkylä-säätiössä on varallisuutta arvioiden mukaan vielä noin 3 miljoonan euron arvosta. Säätiön sääntöjä muutettiin jokin aika sitten niin, että säätiö on myös tukisäätiö. Liiton edustajilla on enemmistö säätiön hallituksessa ja liitto voi saada säätiöstä itselleen sen varallisuutta, mutta tätä on säädelty sopimuksilla. Sairaalan toimintaa pyörittävä, säätiön omistama Kyyhkylä Oy tuottaa tappiota (vuonna 2018 noin 400 000) ja mm. tämä pitää ottaa huomioon varallisuutta jaettaessa. Vuonna 2018 säätiö lahjoitti liitolle 500 000 euroa, joka siirrettiin liiton Huolto- ja tukirahastoon. Liiton pääsihteerin mukaan on mahdollista, että tulevina vuosina liitto voi saada säätiöltä vielä reilut miljoona euroa tai enemmänkin.

Liittoa lähellä oleva (liiton hallitus nimeää säätiön hallituksen) Sotainvalidien Veljesliiton Tuki- ja Perinnesäätiö on käyttänyt pääosan varallisuudestaan sotainvalidien avustajatoiminnan tukemiseen. Viime vuosina se on myöntänyt vuosittain 10 000 euron avustuksen Sotainvalidien Perinnejärjestölle. Säätiöllä ei ole ollut viime vuosina juurikaan tuloja pois lukien vuonna 2018 saatu 100 000 euron lahjoitus Kaunialan Toverikunnalta. Säätiön oma pääoma on noin 245 000 euroa.

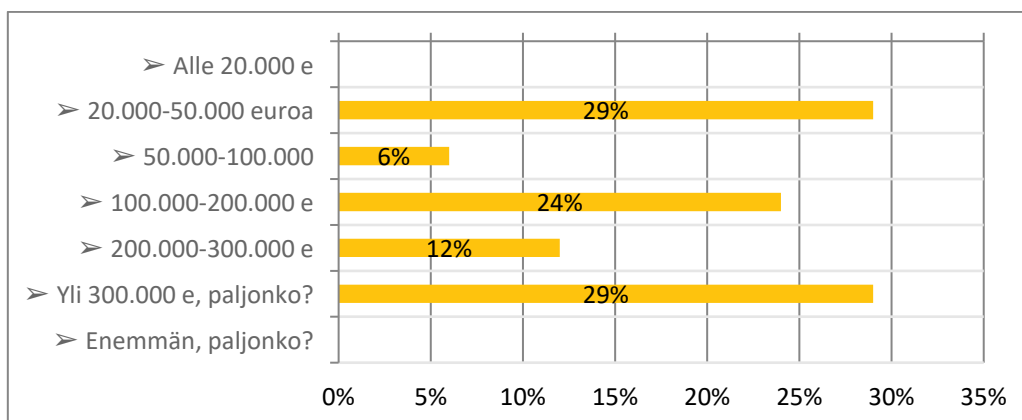
Sotainvalidien Veljesliiton piirien ja osastojen taloudellinen tilanne

Sotainvalidien Veljesliiton piirien liikevaihto on keskimäärin 142 000 euroa/vuosi. Piirien yhteenlaskettu liikevaihto on arvioilta 2 420 000 euroa. Suurimpien piirien liikevaihto on n. 400 000 euroa/vuosi.

Sotainvalidien Veljesliiton piirien ja osastojen toimintaan käyttämät rahat 2018, vastauksia17/19

Sotainvalidien Veljesliiton piirien ja yhdistysten varallisuus on keskimäärin 180 000 €. Piirien ja yhdistysten yhteenlaskettu varallisuus on arvioilta 3 000 000 €. Suurimpien piirien varallisuuden arvo on n. 400 000-500 000 €.

Sotainvalidien veljesliiton piirien ja osastojen varallisuus 2018, vastauksia17/19

Riippuvuus avustuksista

Sotainvalidien Veljesliitto sai vuonna 2018 Ay 1 -avustusta yleisavustuksena liiton toimintaan 152 000 euroa. Suhteutettuna liiton koko kulujäämään STEA-avustuksen merkitys on pieni, 14,2 %. Jos STEA-avustus suhteutetaan liiton keskustoimiston ja yleishallinnon kulujäämään, sen merkitys on suurempi 47,9%. Yleisavustus kattaa Sotainvalidien Veljesliitto ry:n yleishallinnosta aiheutuvia kuluja, kuten edunvalvontatoiminnan, organisaation hallinnon, sisäisen sekä ulkoisen tiedotustoiminnan ja viestinnän sekä kansainvälisen toiminnan. Juuri nyt STEA-avustuksen suhteellinen merkitys on pieni. Seuraavina vuosina liiton pääomien hvetessa ja toiminnan volyyymien pienentyessä sen suhteellinen osuus kuitenkin kasvaa.

Yleisavustuksesta 15 000 euroa ohjattiin Ruotsin piirin toimintaan. Perusteena Ruotsin piirin tukemiselle on ollut se, että Ruotsissa on vaikeampaa kerätä avustus- ym. tukirahoitusta Suomen sotainvalideille kuin Suomessa. Lisäksi liiton toimintaa tuettiin kohdentamalla Tammenlehvän Perinneliiton kautta STEA-avustusta kattamaan liiton toimitilojen vuokrat kokonaisuudessaan.

Vuonna 2014 tehdyssä Raha-automaattiyhdistyksen tarkastuskertomuksessa todettiin, että liiton ”toiminnan tuottojen ja varallisuuden riittävyyden perusteella on tarkoituksenmukaista vähentää Sotainvalidien veljesliitto ry:n yleisavustusta vuosittain 50 000 euroa vuodesta 2014 alkaen siten, että yleisavustus lakkaa kokonaan vuonna 2018”. Vuonna 2013 liitto sai RAY:n tukea 326 000 euroa ja liiton tukea leikattiin heti seuraavana vuonna 126 000 eurolla 200 000 euroon. Vuonna 2015 tukea leikattiin vielä 50 000 euroa ja tämän jälkeen tuki on pysynyt 150 000 euron tasossa.

Liiton toiminnan riippuvuutta STEAn yleisavustuksesta voidaan arvioida eri näkökulmista. Liiton näkökulmasta tuki on tärkeä, joskaan ei ratkaiseva. Se mahdollistaa järjestörakenteen ylläpidon (keskustoimiston hallinto- ja palkkakulut) ja siten sotainvalidien ja heidän puolisoitensa tuen loppuun asti. Keräysvaroja ei voida käyttää liiton hallintoon. Toisesta näkökulmasta voidaan arvioida myös niin, että ilman STEA-avustusta liitto joutuisi ylläpitämään hallintoa omalla varallisuudella ja näin vastaava rahamäärä olisi pois sotainvalideille kohdennetusta toiminnasta. On todennäköistä, että ilman STEA-avustusta liitto joutuisi lopettamaan valtakunnallisen rakenteensa muutama vuotta aikaisemmin 2020-luvulla.

4.2.5 Avustusten mahdollinen siirtyminen paikallisille tai muille tahoille ja perusteet tälle

Sotainvalidien Veljesliiton yleisavustuksesta vuonna 2018 15 000 euroa (17 500 euroa vuosina 2016 ja 2017 ja esim. vuonna 2013 26 000 euroa) ohjattiin Ruotsin piirin toimintaan kattamaan toimiston yleishallinnon kuluja. Perusteena Ruotsin piirin tukemiselle on ollut se, että Ruotsissa on vaikeampaa kerätä avustus- ym. tukirahoitusta Suomen sotainvalideille kuin Suomessa.

Ruotsin piirin jäsenmäärä oli vuoden 2018 lopussa yhteensä 157, joista sotainvalideja oli 48, puolisoita 29 ja leskiä 80. Piirin alueella ei ole osastoja vaan kaikki ovat jäseniä suoraan piirissä. Toimintaan osallistuu jäsenten lisäksi vapaaehtoisia yhteyshenkilöitä, jotka avustavat jäseniä tiedon saannissa sekä tiedottaa piiriä jäsenen tilanteesta. Toiminnan kohderyhmiä ovat jäsenten kotikuntien sosiaali- ja terveyspalveluja (esim. kotipalvelu) tuottavat työntekijät. Yhteistyötä tehdään myös mm. Sotaveteraaniliiton Ruotsin piirin kanssa.

Piirin keskeisiä toimintamuotoja ovat mm. jäsenten tiedottaminen heille kuuluvista etuuksista. Piirin työntekijä tekee kotikäyntejä jäsenten luona ja tiedottaa asioista puhelimitse tai kirjeitse. Piiri ylläpitää jäsenten neuvontapalvelua, johon se saa Valtiokonttorin maksamaa ja Kaunialan Sotavammassairaalan kautta edelleen maksettua tukea 50 000 euroa vuosittain (henkilökunnan palkkakuluihin). Valtiokonttorin kautta tulee veteraanien ns. lounasraha, jonka piiri jakaa edelleen jäsenilleen lounaskortteina (noin 9,80 euroa päivässä/sotainvalidi), yhteensä vuosittain noin 180 000 euroa vuonna 2017.

Piirin talous on toiminnan volyyymiin nähden melko vakaalla pohjalla. Tuottoja vuonna 2017 oli noin 358 000 euroa ja kuluja vastaavasti siten, että varsinaisen toiminnan alijäämä oli noin -1900 euroa. Läpilaskutettavaa lounasrahaa tästä summasta oli noin 180 000 euroa. Piirin oma pääoma vuonna 2017 oli noin 110 000 euroa.

Toimintaa suunnitellaan ja sitä raportoidaan ja arvioidaan lähinnä toimintasuunnitelmien ja -kertomusten kautta. Toiminnan arvioinnille ei ole määritelty seurattavia indikaattoreita tai mittareita. STEA-avustuksen käytöstä raportoidaan Sotainvalidien Veljesliitolle.

Ruotsin piirin toiminta on tarkoitus lopettaa vähitellen toiminnan hiipuesssa. Vuonna 2019 toimistolla työskentelee enää yksi työntekijä ja hänenkin työpanostaan on tarkoitus vähentää portaittain. Riskinä on, että Ruotsiin ei toiminnan lakkaututtua jää mitään tahoja, joka huolehtisi jäljelle jääneistä sotainvalideista. Suomen Sotaveteraaniliiton Ruotsin piiri on ilmeisesti myös purkautumassa eikä toimintaa voida hoitaa Suomesta käsin tehokkaasti. Varsinaista perinneyhdistystä Ruotsiin ei ole tarkoituksenmukaista perustaa.

4.2.6 Toiminnan vaikuttavuuteen liittyvän seurantatiedon laatu ja hyödyntäminen.

Tavoitteiden asettaminen

Liiton toiminnan tavoitteet määritellään vuosittain laadittavassa toimintasuunnitelmassa ja kahden vuoden välein hyväksyttävässä toiminnan ja talouden suuntaviivat -asiakirjassa. Toiminta on hyvin vakiintunutta ja vuosittaisia tavoitteita ei määritellä kovinkaan konkreettisesti ("toimintaa jatketaan ...", "tuen määrä säilytetään edellisen vuoden tasolla ...", "piireille toimitetaan informaatiota ..." jne.).

Poikkeuksen muodostaa edunvalvonta, jonka keskeinen tavoite on määritelty tarkasti. Sotilasvammalaki on sulkenut 10 ja 15 prosentin haitta-asteen sotainvalideilta pääsyn

veljeskoteihin jaksoittaiseen ja pitkäaikaiseen hoitoon. Liiton pitkäaikaisena tavoitteena on ollut, että kaikilla sotainvalideilla ja tulevaisuudessa myös muilla veteraaneilla olisi mahdollisuus päästä tarvittaessa hoitoon heitä varten rakennettuihin sotainvalidien sairas- ja veljeskoteihin. Lievemmin vammautuneiden pääsy laitoshoitoon turvattiin lailla, joka astui voimaan 1.1.2019. Vastaava uudistus avopalveluiden osalta toteutui vuonna 2017. Sotainvalidien puolisojen ja leskien kohdalla ensisijainen tavoite on osa- ja pitkäaikaiseen laitoshoitoon oikeutettujen piirin laajentaminen.

Tulosten ja vaikutusten seuranta ja raportointi

Liitto raportointi toimintansa vaikuttavuudesta tapahtuu lähinnä vuosittaisen toimintakertomuksen kautta. Jäsenistöltä, vapaaehtoisilta tai yhteistyökumppaneilta ei kerätä vuosittain systemaattista vaikuttavuustietoa kyselyillä tai haastatteluilla. Liiton hallitus ja valtuusto arvioi toiminnan tuloksia säännöllisesti. Piireiltä ja osastoilta kootaan tietoa niiden toteuttamasta toiminnasta, yhteistyöstä, taloudesta ja varallisuudesta. Laadullisen arviointitiedon kokoaminen tapahtuu ensi sijassa vuorovaikutuksen kautta tapaamisissa sekä erilaisesta tiedotustoiminnasta saatavan palautteen kautta.

Varsinaisia toiminnan tavoitteita, seurattavia indikaattoreita tai määriteltyjä mittareita ei ole kovinkaan systemaattisesti asetettu. STEAlle toimitetussa selvityksessä (Tuloksellisuus- ja vaikutus selvitys liiton yleisavustettavasta toiminnasta 2016-2017) esitetään esimerkiksi seurattavina edunvalvonnan indikaattoreina toteutuneiden yhteiskunnallisten uudistusten vaikutuksia (sotainvalidien avopalvelut) sekä asuntojen korjausneuvonnan toteutuneita remontteja. Ensin mainitut tiedot on koottu kunnilta ja kuntayhtymiltä ja korjausneuvonnan osalta Vanhustyön keskusliiton tilastoista.

Piirit seuraavat osastojen toimintaa henkilökohtaisten kontaktien, osastovierailujen, toimintakertomusten ja tilinpäätösten avulla. Seuranta ei systemaattisesti kohdistu sotainvalidien saaman tuen vaikuttavuuteen. Kun sotainvalideja on paikkakunnittain jäljellä suhteellisen vähän, heidän tilanteestaan näytetään olevan selvillä henkilökohtaisten kontaktien perusteella. Haastattelujen perusteella sotainvalidien saaman tuen ja tilanteen kannalta merkittävin indikaattori on paikallisen yhdyshenkilön aktiivisuus. Mitä aktiivisempi yhdyshenkilö, sitä todennäköisemmin paikallisen osaston toiminta on merikityksellistä, sotainvalidien saama tuki kohdentuu vaikuttavasti ja alueellinen edunvalvonta on tuloksellista.

4.2.7 Järjestön toiminnan tulevaisuuden suunnitelmat

Sotainvalidien Veljesliiton oman arvion mukaan liitto jatkaa toimintaansa kattojärjestönä vuoteen 2025 asti. Tällöin liitolla olisi sotainvalidi- ja puolisojäseniä arviolta noin

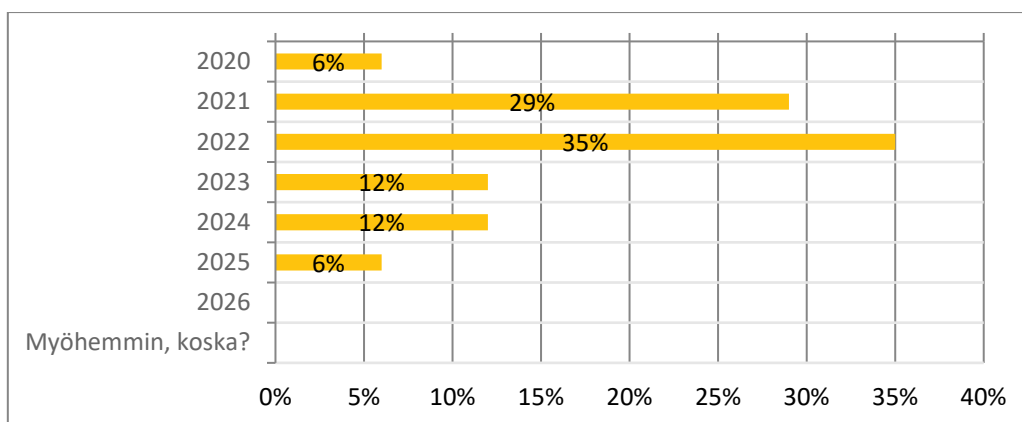
3850. Asiasta ei ole tehty virallisia päätöksiä, mutta valmistelevat toimenpiteet on aloitettu. Kuten edellä on todettu, liitto on käyttänyt varojaan etupainotteisesti sotainvalidien tukemiseksi. Samalla on tehty suunnitelmia järjestörakenteen uudistamiseksi.

Sotainvalidien poistuman seurauksena osastojen määrä tulee olennaisesti vähemmään. Sotainvalidiosaston purkautuessa henkilöjäsenet siirtyvät suoraan sotainvalidipiiriin tai naapuriosaston jäseniksi. Tukijäsenten avulla järjestetään jäsentilaisuuksia ja muuta toimintaa myös purkautuneiden osastojen alueilla. Henkilöjäsenyyden myötä piirihallitusten ja -toimistojen vastuut ja työmäärä lisääntyvät.

Sotainvalidien Veljesliiton paikallistoiminnan tulevaisuus

Kaikista veteraanijärjestöistä perinneaikaan siirtyminen on nopeinta Sotainvalidien Veljesliitossa. Järjestöä edustavat vastaajat arvioivat, että 70% paikallisyhdistyksistä purkautuu jo vuoteen 2022 mennessä. Viisi piiriä on suunnitellut tekevänsä päätökset toiminnan lopettamisesta vuonna 2021. Yhdessätoista piirissä on selvät suunnitelmat toiminnan siirtymisestä perinneyhdistykseen. Osassa näistä odotellaan liitolta tarkempia ohjeita.

Sotainvalidien Veljesliiton piirien toiminnanjohtajista valtaosa on osa-aikaisia ja kaksi heistä hoitaa rinnakkain kahden piiriyhdistyksen toiminnanjohtajan tehtäviä. Haastattelujen mukaan osastojen määrä on vähentynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana merkittävästi. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla on toiminnassa enää 19 osastoa 30:sta. Valtaosassa muita piirejä osastot on laskettavissa yhden käden sormin. Tällä hetkellä suuntauksena on, että osastot purkautuvat ja jäsenet siirtyvät piiriin henkilöjäseniksi. Viidessä piirissä kaikki henkilöjäsenet kuuluvat piiriin. Osastojen aktiivit jatkavat toimintaa alueellaan yhdyshenkilöinä ja sotainvalidien tukihenkilöinä. Kuten muissakin veteraanijärjestöissä, vapaaehtoisten keski-ikä osastoissa on korkea. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla vapaaehtoisten keski-ikä on 75 vuotta ja nuorin osastoaktiivi 60-vuotias. Sotainvalidien määrän vähentyessä ei aktiivejakaan tarvita niin paljon kuin ennen.

Paikallisosastojen toiminnan purkautuminen Sotainvalidien Veljesliiton piireissä, vastauksia 17/19

Liiton lopettaessa toimintansa viimeisistä elossa olevista jäsenistä huolehtii vapaaehtoisuuteen perustuva Sotainvalidien Perinnejärjestö ry, joka tehtävänä on tulevaisuudessa vastata sotainvalidien perinnetyöstä. Sotainvalidien Perinnejärjestön alueelliset yhdistykset ottavat sotainvalidipiirin toiminnan päätyttyä vastuun viimeisistä sotainvalidi- ja puolisojäsenistä. Tällä hetkellä Sotainvalidien Perinnejärjestö ry:llä on 18 alueellista Perinneyhdistystä.

4.3 Suomen Sotaveteraaniliitto ry

4.3.1 Järjestön perustehtävä ja organisaatio

Suomen Sotaveteraaniliitto on suomalaisten sotaveteraanien valtakunnallinen etu-, tuki- ja aatteellinen järjestö. Se on Suomen suurin veteraanijärjestö, jossa on enemmän jäseniä kuin muissa veteraanijärjestöissä yhteensä. Sen edeltäjä oli Suomen Aseveljien Liitto, joka perustettiin talvisodan jälkeen elokuussa 1940. Se kuitenkin lakkautettiin vuoden 1944 välirauhansopimuksen perusteella tammikuussa 1945. Tämän jälkeen suomalaiset sotaveteraanit olivat ilman omaa valtakunnallista yhdistystä vuoteen 1957 asti, jolloin perustettiin Rintamamiesten Asuntoliitto. Vuonna 1964 liitto sai nykyisen nimensä Suomen Sotaveteraaniliitto.

Liiton sääntöjen mukaan sen tarkoituksena⁷ on tehdä valtakunnallista ja paikallista edunvalvontaa, kehittää veteraanien toimeentuloturvaa, asumisolaja ja kuntoutusta sekä edistää veteraaniperinteen säilymistä.

Liitossa on 22 jäsenpiiriä. Näistä 20 on Suomessa sekä yksi Ruotsissa ja Kanadassa. Piireissä oli vuoden 2018 lopussa 327 yhdistystä, joista 311 toimii Suomessa, kahdeksan Ruotsissa, kuusi Kanadassa, yksi USA:ssa ja yksi Australiassa. Jäsenyhdistyksiin kuului 7618 varsinaista veteraanijäsentä ja 9 074 puoliso- ja leskijäsentä. Kannattajajäseniä oli 27 466 (vuoden aikana uusia 645 ja eronneita tai kuolleita 1752).

Päätösvaltaa liitossa käyttää kahden vuoden välein kokoontuva liittokokous sekä näiden välillä valtuusto sekä hallitus. Liiton puheenjohtajana toimii Erkki Heikkinen.

Suomen Sotaveteraaniliitolle myönnettiin vuonna 2018 yleisavustusta 311 000 euroa liiton yleishyödylliseen toimintaan. Tästä 18 000 euroa ohjattiin Ruotsin piirille.

4.3.2 Toiminta 2010-luvun lopulla

Sääntöjensä mukaan Sotaveteraaniliitto tarkoituksensa toteuttamiseksi mm.

- tekee aloitteita ja esityksiä veteraanien elinolojen turvaamiseksi ja kehittämiseksi
- antaa henkistä ja aineellista tukea vaikeuksissa oleville veteraaneille, heidän puolisoilleen ja leskille
- ohjaa ja koordinoi perinnetyötä sekä
- harjoittaa tutkimus-, neuvonta- ja tiedotustoimintaa.

Liitto ei osallistu puoluepoliittiseen eikä sotilaalliseen toimintaan.

7 2§ Liiton tarkoituksena on sotaveteraanien sekä heidän puolisoidensa, leskiensä ja kannattajiensa muodostamien yhdistysten keskusjärjestönä valvoa ja edistää Suomen sotien 1939–1945 veteraanien sekä heidän puolisoidensa ja leskiensä yhteiskunnallisia etuja, toimia erityisesti toimeentuloturvan ja sosiaalisen huollon kehittämiseksi, asumisolajen parantamiseksi ja kuntoutuksen edistämiseksi, edistää veteraaniperinteen keruuta, tallentamista ja ylläpitämistä sekä ylläpitää veteraanien keskuudessa yhteenkuuluvuutta ja isänmaallista henkeä. Sotaveteraanilla tarkoitetaan säännöissä liiton jäsenyhdistyksen jäsentä, joka palvelukseen kutsuttuna, määrättynä tai vapaaehtoisena on osallistunut 1939–1945 käytyihin Suomen sotiin.

Sotaveteraaniliiton ja sen jäsenyhdistysten keskeisimpinä tehtävinä mainitaan sotaveteraanien, heidän puolisoidensa ja leskiensä tukeminen sekä edunvalvonta. Sotaveteraaniliiton toimintalinjaukset 2025 määrittää niitä asioita, mitä liitto tekee tulevina vuosina.

Suomen Sotaveteraaniliiton toimintalinjaukset vuoteen 2025

1. Sotaveteraaniliitto ja sen jäsenyhdistykset varmistavat veteraaneille, puolisoille ja leskille yhteiskunnan palvelut ja tuet jatkuvalla yhteydenpidolla tuen saajiin sekä palvelujen järjestäjiin ja tuottajiin. Työtä tehdään yhdessä muiden veteraanijärjestöjen kanssa.
2. Sotaveteraaniihteisöt vahvistavat tuki- ja perinnetyön edellyttämää yhteydenpitoaan kuntiin ja kuntayhtymiin sekä tuleviin maakuntahallintoihin.
3. Sotaveteraaniliitto ja sen jäsenyhdistykset tekevät alueellista ja paikallista perinnetyötä Tammenlehvän Perinneliiton, sen jäsenyhteisöjen ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.
4. Sotaveteraaniliiton ja sen jäsenyhteisöjen tuki- ja perinnetyöllä vahvistetaan sodat kokeneen veteraanisukupolven arvostusta, kansalaisten maanpuolustustahtoa ja tietoisuutta sotiemme merkityksestä.

Liitto tekee tiivistä yhteistyötä monien järjestöjen kanssa esimerkiksi Suomen Veteraaniliittojen valtuuskunnan kautta muiden veteraanijärjestöjen kanssa. Eräänlaista strategista kumppanuutta toteutetaan Rintamaveteraaniliiton kanssa. 7.9.2018 laaditun yhteistyöpöytäkirjan mukaan keskeisinä tavoitteina on järjestöjen keskinäisen yhteistyön lisääminen seuraavasti:

- Edunvalvontaa tehdään yhteisillä tavoitteilla ja niitä yhteisesti edistäen.
- Liittojen piirin, paikallisosastojen ja yhdistysten purkaessa toimintansa näiden jäljelle jäävät veteraanijäsenet voivat liittyä sellaisen paikallisosaston tai yhdistyksen jäseniksi, joka parhaiten kykenee huolehtimaan heidän paikallisesta edunvalvonnastaan.
- Perustetaan yhteisiä asiantuntijatoimikuntia; hengellinen toimikunta, sosiaali- ja terveyspalvelutoimikunta, viestintätoimikunta ja perinnetyön toimikunta.
- Tiedotustoimintaa tehostetaan yhdistämällä liittojen jäsenlehdet yhteiseksi lehdeksi ja tekemällä yhteistyötä mm. sähköisessä viestinnässä ja sosiaalisessa mediassa.
- Siirryttäessä perinneaikaan yhteistyötä tehdään maankattavan alueorganisaation luomisessa ja Tammenlehvän Perinneliiton tavoitteiden edistämässä.

Edunvalvonta

Sotaveteraaniliiton historian ”merkittävin edunvalvontatyön saavutus” toteutui vuonna 2018. Liitto oli aktiivisesti mukana Suomen veteraaniliittojen valtuuskunnan kautta jättämässä rintamaveteraaniain neuvottelukunnalle ehdotusta valtion vuoden 2019 talousarviota varten. Ehdotuksessa korostuivat kaikille veteraaneille kunnalliset avopalvelut samoin periaattein kuin lievävammaisilla sotainvalideilla ja kuntoutusmäärärahan pysyminen vuoden 2018 tasolla.

Useiden vaiheiden jälkeen kesällä 2018 budjettiriihessä maan hallitus ja oppositio sopivat, että laki säädetään ja rahoitus veteraanipalveluihin turvataan. Eduskunta hyväksyi loppuvuodesta 2018 lain päivityksestä ”Laki rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta (54/18.1.2019, Veteraanietuudet)”. Laki astuu voimaan 1.11.2019, ja laskennallisesti se kuusinkertaistaa kotiin vietävien palveluiden tuen veteraania kohti. Vuodelle 2019 varattiin vammautumattomien veteraanien palveluihin enemmän varoja kuin koskaan aiemmin, yhteensä 77,9 miljoonaa euroa.

Vuoden 2019 toimintasuunnitelmassa on esitetty konkreettiset etuustavoitteet vuodelle 2020. Näitä ovat

- Rintamaveteraanien kotipalvelut toimivat samantasoisesti kuin sotainvalideilla
- Kuntoutukseen kohdistettu määräraha pidetään vähintään vuoden 2019 tasolla
- Valmistaudutaan veteraanien tukiasioissa mahdolliseen uuteen Sote-aikaan
- Varmistetaan vanhuspalvelulain toteutuminen puolisoille ja leskille.

Liitto toimii aktiivisesti valtioneuvoston asettaman Rintamaveteraaniain neuvottelukunnassa ja tuo tätä kautta esille sotainvalidien ja heidän puolisoitensa ja leskiensä yhteiskunnan tukea edellyttäviä tarpeita ja uudistusesityksiä.

Veteraanien, heidän puolisoitensa ja leskien arjen tuki

Suomen Sotaveteraaniliitto tukee veteraanien, heidän puolisoitensa ja leskiensä kotona selviytymistä joko taloudellisena tukena tai järjestämällä heille kodinhoidollisia sekä kuntoutus- tai virkistyspalveluja. Liiton oman myyntitoiminnan, varainhankinnan sekä sijoitus- ja rahoitustoiminnan nettotuotoilla rahoitettiin avustuksia jäsenille vuonna 2018 yhteensä noin 700 000 euroa. Tuet ovat pysyneet samalla tasolla koko 2010-luvun. Sotaveteraaniliitto käsittelee tukianomuksia myös muiden veteraanijärjestöjen puolesta (säätiöiden tuki), koska sillä on ainoa palkattu sosiaalisihiteeri.

Vuonna 2018 Sotaveteraaniliitto järjesti sotaveteraanien leskille ja omaishoitajina toimiville puolisoille seitsemän virkistys- ja kuntoviikkoa (150 osallistujaa), kymmenen viikon laitoskuntoutusjaksoa rintamatunnuksen omaaville veteraaneille, joissa toinen on omaishoitajana (yhdessä Kaatuneiden Muistosäätiön kanssa, 72 osallistujaa) sekä leskeytyneille sotaveteraanimiehille ”Hetki yhdessä” jakson (yhdessä Lahden seurakunnan kanssa, 3 osallistujaa). Liiton järjestämä suora tukitoiminta tavoittaa siis melko pienen joukon suhteessa liiton jäsenmäärään.

Liitto aloitti vuonna sotaveteraanien 2004 neuvonta- ja ohjaustoiminnan. Vuoden loppussa 17 sotaveteraanipiirissä työskenteli vapaaehtoinen sosiaalineuvoja. Suuremmissa sotaveteraaniyhdistyksissä oli nimetty veteraaniyhdyshenkilö tai on nimetty henkilö hoitamassa tukiasioita.

Sotainvalidien Veljesliiton koordinoiman kotiavustajaprojektin kautta 418 sotaveteraanin ja 959 sotaveteraanin lesken jäsentaloutta sai apua kotiin vuonna 2018 (kaikkiaan hankkeella 3037 asiakastaloutta). Kunnallisia palveluja täydentävään avustajatoimintaan kuuluu päivittäiseen kodinhoitoon liittyviä tehtäviä, piha- ja ulkotöitä sekä asiointia. Kiireetön, sosiaalinen vuorovaikutus on oleellinen osa toimintaa.

Viestintä

Sotaveteraaniliitto palkkasi loppuvuodesta 2017 tiedottajan, jonka työn myötä liiton oman arvion mukaan sen näkyvyys, jäsenistön ja suuren yleisön tavoitettavuus sekä vaikuttavuus on kohentunut merkittävästi.

Sotaveteraaniliiton keskeinen viestintäkanava on ollut Sotaveteraani—Krigsveteranen -lehti, jota on julkaistu vuosittain kuusi numeroa (levikki 40 000). Lehdessä on käsitelty veteraanietuuksia, viime sotia, sotaveteraaniyhteisöjen toimintaa, sotakirjallisuutta, veteraaniperinteen vaalimista sekä yhdistysten järjestämiä tapahtumia. Lehti on ollut liitolle merkittävä varainhankinnan kanava (ilmoitusmyynti v. 2018 oli 322 000 €). Vuoden 2019 alusta alkaen Sotaveteraani-lehti ja Rintamaveteraaniliiton Veteraani-lehti yhdistyivät yhteiseksi Kenttäpostia-lehdeksi. Lehti ilmestyy vuonna 2019 kuusi kertaa ja sen levikki tulee olemaan 50 000. Lehteä kuvataan veteraaniasioden ja sotahistorian ammattilehdeksi, jonka tehtävänä on välittää liittojen jäsenille kiinnostavaa tietoa ja suurelle yleisölle ja viranomaisille liittojen kannanottoja veteraaniasioista. Lehdessä käsitellään järjestötoiminnan lisäksi erilaisia kulttuuri-, historia-, matkailu- ja virkistysaiheisia teemoja sekä lisäksi välitetään tietoa eläke- ja kuntoutusasioista. Sotaveteraaniliitto toimii lehden kustantajana.

Liitto pyrkii olemaan aktiivisesti esillä perinteisten medioiden lisäksi sähköisessä- ja sosiaalisessa mediassa. Liiton internet-sivujen sisällöntuotantoa on aktivoitu ja uutta

sisältöä julkaistaan 2-3 kertaa viikossa. Liiton Facebook-sivulla oli vuonna 2018 22630 seuraajaa, missä on 24% kasvua edellisen vuoden tilanteeseen. Sivusto on noussut Facebookissa maanpuolustus-, sotahistoria- ja perinneasian järjestökentän seuratuimmaksi toimijaksi. Keskimäärin liitto tavoitti viikossa 60 000 ihmistä. Twitterissä liitto oli niin ikään alansa suurin toimija. Seuraajissa kasvua on ollut 54% (vuoden 2017 lopussa n. 1200 seuraajasta vuoden 2018 lopussa n. 1850 seuraajaan). Twiittien näyttökerrat ovat nousseet vuoden 2017 keskimääräisestä 20 000/kk 246 750 näyttöön/kk. Jatko-twiittauksineen keskimääräinen kokonaistavuttavuus on viikoittain 250 000 käyttäjää.

Hengellinen työ

Sotaveteraaniliitto toteuttaa hengellistä työtä pääasiassa Veteraanivastuu ry:n hengellisen työn toimikunnan koordinoiman veteraanijärjestöjen yhteisen työn kautta. Esimerkiksi seutukunnallisia kirkkopäiviä järjestettiin vuonna 2018 24 paikkakunnalla ja niihin osallistui 5 012 henkilöä.

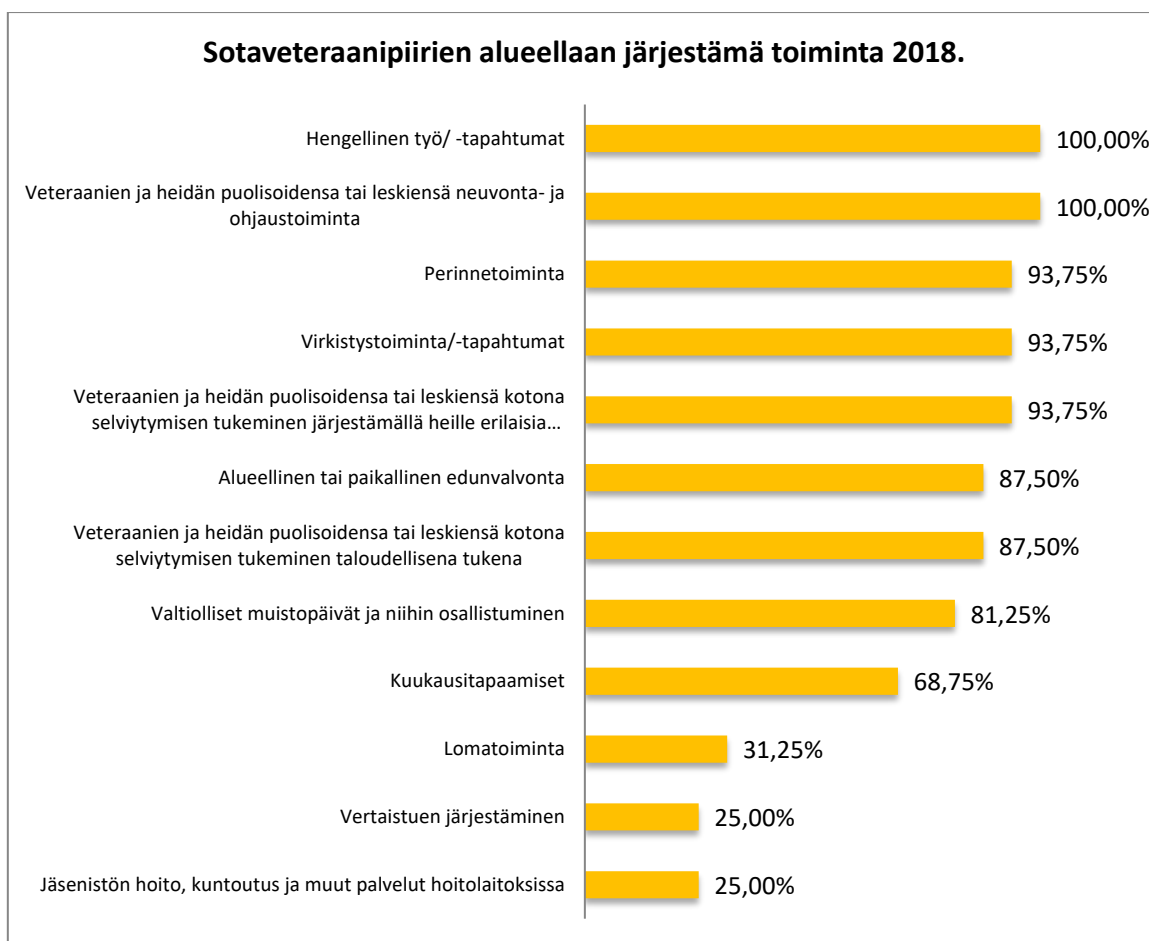
4.3.3 Toiminta piiri- ja paikallistasolla

Sotaveteraanipiirien ja osastojen toimintaa selvitettiin piireille tehdyllä sähköisellä kyselyllä sekä piirien avainhenkilöitä haastattelemalla (n=3).

Sotaveteraaniliiton jäsenten kannalta kaikkein tarpeellisimmaksi toiminnaksi mainittiin seuraavat:

- Kotipalvelujen järjestäminen yleensä tukemalla veteraaneja taloudellisesti (12)
- Virkistystoiminta (6)
- Vapaaehtoisen rekrytointi (6)
- Edunvalvonta (4)

Haastatteluissa korostettiin huoltotoiminnan keskeisyyttä. Huoltotoiminta viittaa käsitteenä puolustusvoimien huoltoon ja sillä tarkoitetaan veteraanien, puolisoitten ja leskien fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tukemista sekä taloudellista tukea. Sotaveteraanien tarjoamassa huollossa, esim. kotiapuvissa, kaikki tuen muodot ovat samanaikaisesti läsnä. Kodinhoitaja sekä siivoaa, huolehtii kuntoilusta, kuljettaa veteraanin kauppaan jne. Näin yksittäisen huollon muotojen vaikuttavuutta on vaikea arvioida.

Sotaveteraanipiirien alueellaan järjestämä toiminta, vastauksia 16/20

Kaikkein vaikuttavimpana piirien ja osastojen toimintamuotona pidettiin kotiin vietävien palveluiden taloudellista tukemista. Tuella mahdollistetaan hyvin monenlaisia toimintoja: kotia-apua, kuten siivoamista, ulkoiluttamista, keskustelua, kodin muutostöiden suunnittelussa ja toteuttamisessa avustamista, taloudellista tukea silmälaseihin ja lääkkeisiin jne. Kotiin vietävissä palveluissa yhdistyvät fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen tuki.

Haastattelussa todettiin, että etuisuuksien hakemiseen liittyvän neuvonnan ja edunvalvonnan merkitys on kasvanut ja kasvamassa. Veteraanit itsessään ovat haluttomia hakemaan avustuksia. Ikääntymisen myötä heidän toimintakykynsä (kyky käyttää sähköisiä palveluita, hahmotuskyky, muistisairaudet jne.) on alentunut. Kaikissa haastattelussa tuotiin esille esimerkkejä kunnista, joissa viranomaiset ovat jättäneet hake-matta veteraaneille tarkoitettuja avustuksia ja veteraaneja kohdellaan osana muuta vanhusväestöä huomioimatta heidän erityisasemaansa. Sosiaali- ja terveydenhuollon alueellinen organisoituminen on omalta osaltaan johtanut veteraanien ajautumiseen marginaaliin julkisia palveluita järjestettäessä. Pienenä kohderyhmänä veteraanien

erityistarpeet saattavat unohtua viranomaisten keskittyessä palveluiden järjestämisen peruskysymyksiin. Sotaveteraanipiirien mukaan Rintamaveteraanien kuntoutuksista annetun lain muutoksen 1.11.2019 tullessa voimaan etuisuuksista tiedottamisen siihen liittyvän neuvonta korostuu entisestään.

*Vaikuttavuutta arvioitiin pyytämällä vastaajia laittamaan toimintamuodot tärkeysjärjestykseen (5 tärkeintä) ja pisteyttämällä vastaukset (1. Tärkein = 5 pistettä, 2. Tärkein= 4 pistettä jne.) Eniten pisteitä saanut vaihtoehto on koko kyselyn vaikuttavin vaihtoehto). Vastauksia 16/20, 80%.

Organisoitumisen tasolla Sotaveteraanipiirien ja -osastojen toimintaa määrittävät vapaaehtoisuus, niin veteraanien kuin kannatusjäsentenkin ikääntyminen sekä osastojen toiminnan loppuminen pienissä kunnissa. Niissä piireissä, jotka ovat kytkeytyneet vahvasti reserviläistoimintaan, vireitä kannattajajäseniä on suhteellisen paljon. Osastojen ja piirin toimivan vapaaehtoisjoukon muodostavat sotaveteraanien lapset ja lähisukulaiset ja toimijoiden keski-ikä on yli 70 v. Varsinkin pienissä kunnissa toiminta on loppunut ja loppumassa aktiivien ikääntymiseen ja väsymiseen.

Sotaveteraanipiirien tilanteesta saa kuvan, kun tarkastellaan eri tapahtumiin osallistuneiden kokonaismäärää vuonna 2018

Paljonko erilaiset toimintamuodot tavoittivat piirin alueella eri kohderyhmiä 2018?

Ryhmä	Kohtaamisia	Keskimääräinen osuus kohtaamisista
Veteraani-/rintamaveteraani/sotainvalidi jäsenet	5 582	23,4 %
Puolisot tai lesket	9 089	38,1 %
Kannatus-/tukijäsenet tms.	9 154	38,4 %
Muut lkm	2 340	
	26 165	

Kohtaamisten määrää on arvioitu laskemalla tapahtumin osallistuneiden määrä yhteen. Vastauksia 16/20.

Sotaveteraanipiirit eroavat toisistaan suuresti sen perusteella, mikä on kannatusjäsen-
ten osuus toimintamuotoihin osallistumisesta. Pienimmillään osuus on 12,5% ja suu-
rimmillaan 65,8% keskiarvon ollessa 38,4%.

4.3.4 Järjestön taloudellinen tilanne ja riippuvuus avustuksista

Toiminnallinen tulos

Sotaveteraaniliiton toiminnallinen tulos on viimeisten vuosien aikana ollut pääsääntöi-
sesti negatiivinen. Kumulatiivista toiminnan alijäämää vuosilta 2008–2013 kertyi yh-
teensä -210,9 t€ ja vuosina 2014-2017, yhteensä -313,1 t€, kymmenen vuoden aikana
yhteensä siis -524 t€ euroa. Vuosi 2018 oli 620 t€ positiivinen johtuen liiton vanhan
toimitilan myynnistä Helsingin keskustassa loppuvuodesta (776 t€ myyntivoittoa).
Saatua rahaa ei sijoitettu vielä edelleen.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Tulos	-22,4	-2,5	-8,8	-22,2	-90,8	-64,1	-77,2	-75,0	-82,1	-78,7	619,5

Liiton varsinaisen toiminnan kulujäämä (tuotot – kulut) on ollut viimeisen kolmen vuo-
den aikana seuraava:

Varsinainen toiminta	2016	2017	2018
Tuotot	722,0	757,0	664,7
Henkilöstökulut	-357,2	-329,7	-422,8
Poistot	-2,2	-2,2	-2,2
Toimitilat (ei vuokr.)	-6,0	-5,5	-7,0
Muut kulut	-670,2	-779,1	-570,9
Annetut avustukset	-584,6	-685,7	-863,2
Kulut yhteensä	-1 620,3	-1 802,2	-1 866,1
Kulujäämä	-898,3	-1 045,1	-1 201,4

Annettujen avustusten määrä jakautui vuonna 2018 seuraavasti:

Säätöiden avustukset	281 885,86
Piirien toimintatuki	62 000,00
Leskien virkistyskurssit	73 636,42
Avustukset heimoveteraaneille	3 500,00
Hengellisen työn avustukset	7 300,00
Sotiemme Veteraanit keräyksestä avustukset	356 032,00
Sosiaalineuvojatoiminnan avustus	24 750,00
Ruotsin Sotaveteraanipiirin avustus	18 000,00
Muut avustukset	36 105,30
Annetut avustukset	863 209,58

Säätiöiden ja keräysten avustukset jaettiin edelleen sotaveteraaneille tai heidän puolisoilleen ja leskille säätiöiden ja tai keräyslupien määrittämällä ehdoilla.

Vuonna 2019 liitossa työskentelee neljä toimihenkilöä (toiminnanjohtaja, tiedottaja/verkkotuottaja, sosiaalisihiteeri ja toimistosihiteeri). Lisäksi Sotaveteraanilehden ilmoitusmyyntiä tekee kaksi työntekijää, jotka ovat liiton palkkalistoilla.

Varallisuus

Sotaveteraaniliiton talous on vakaalla pohjalla, mutta esimerkiksi laskevista keräystuotoista johtuva tulovirran heikkeneminen on johtanut liitossa tiukkaan kulukuriin ja sopeuttamistoimiin. Toiminnan ja varainhankinnan tuotot sekä sijoitusomaisuuden tuotot yhdessä yleisavustuksen kanssa eivät ole riittäneet kattamaan kokonaan koko toiminnan kertyvää alijäämää, minkä vuoksi omaisuutta on myyty. Varojen käyttö on ollut liiton tarkoituksenakin avustettavien veteraanien määrän vähentyessä vuosittain.

Liiton oma pääoma on kehittynyt viimeisten vuosien aikana seuraavasti:

	2014	2015	2016	2017	2018
Oma pääoma	681,2	616,1	551,3	473,3	900,2

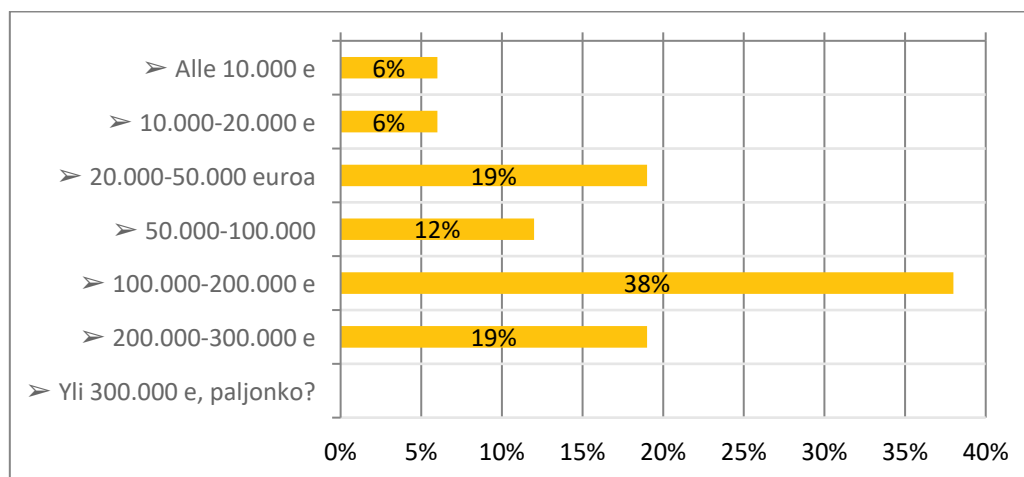
Vuonna 2018 oman pääoman suhteellisen suuri kasvu selittyy Helsingissä Korkea-vuorenkatu 41:ssä sijainneen liiton entisen toimistotilan myynnillä alkusyksystä 2018. Liitolla ei ole enää realisoitavaa kiinteää omaisuutta. Sen omistamien pörssiosakkeiden ja muiden rahoitusarvopapereiden markkina-arvo vuoden 2018 lopussa oli noin 300 000 euroa. Liitolla ei ole pitkäaikaisia velkoja.

Sotaveteraanien tuki- ja perinnesäätiö on liittoa lähellä oleva, mutta kuitenkin itsenäistä määräysvaltaa käyttävä säätiö. Sääntöjensä mukaisesti sen tuotto ohjataan veteraanien tukeen. Vuonna 2019 sen pääoma on noin 450 000 euroa ja sen tuotosta jaettiin liiton kautta esim. vuonna 2018 yhteensä 23 000 euroa tukea. Säätiötä ei näillä näkymin ole tarkoitus lakkauttaa vaan sen tuottoja tultaneen käyttämään myös perinneaikaan siirryttyä.

Sotaveteraanipiirien ja -yhdistysten taloudellinen tilanne

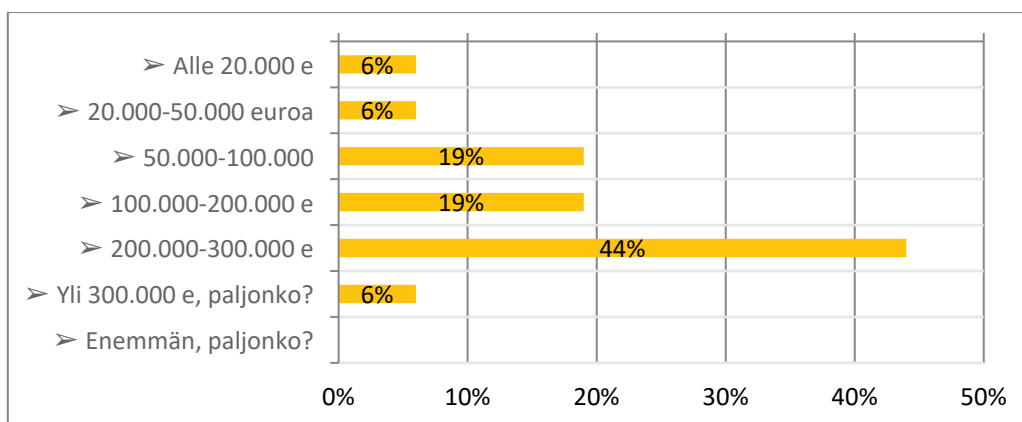
Sotaveteraaniliiton piirien ja osastojen liikevaihto on keskimäärin 115 000 €/vuosi vaihteluvälin ollessa alle 10 000 eurosta 250 000 euroon. Piirien ja osastojen yhteenlaskettu liikevaihto on arvioilta 1 850 000 euroa. Suurimpien piirien liikevaihto on noin 250 000 €/vuosi. Piirit ja osastot elävät tällä hetkellä kädestä suuhun. Osastot saavat

veteraanikeräyksistä toimintaansa varoja, joiden määrä riippuu varuskuntien sijainnista ja paikallisesta keräysaktiivisuudesta. Mahdolliset liiton avustukset ohjataan suoraan yhdistyksille, jotka käyttävät ne suoraan jäsenten hyväksi esim. virkistystapahtumiin.

Sotaveteraaniliiton piirien ja osastojen talouden kokonaismäärä, vastauksia16/20

Sotaveteraaniliiton piirien ja osastojen varallisuus on keskimäärin 180 000 euroa. Piirien ja yhdistysten yhteenlaskettu varallisuus on arviolta 3 milj. euroa. Suurimpien piirien varallisuus on noin 400 000 €. Vaihteluväli varattomien ja varakkaimpien piirien välillä on suuri. Piireillä ei ole omaa varainhankintaa tai ne saavat suhteelliset pieniä avustuksia paikallisilta säätiöiltä ja hyväntekijöiltä. Ne piirit, joilla on varallisuutta, ovat purkaneet säätiönsä ja realisoineet kiinteän omaisuutensa. Nämä varat tullaan käyttämään loppuun 2-3 vuoden kuluessa. Tätä rahaa on käytetty veteraanien hyväksi ja viimeisenkin varallisuuden arvioidaan loppuvan parin vuoden sisällä. Esimerkiksi Varsinais-Suomen veteraanien tukisäätiö on myynyt omistamansa 102 veteraaniasuntoa ja käyttänyt 3,4 miljoonaa euroa veteraanien avustamiseen. Ensi vuonna veteraaneja voidaan tukea Varsinais-Suomessa 50.000 eurolla ja tämän jälkeen 20.000 eurolla vuodessa. Piirin toiminta ollaan valmiit lopettamaan nykymuodossa 2021 ja se muuttuu sääntömuutoksella perinneyhdistykseksi.

Sotaveteraaniliiton piirien ja osastojen varallisuuden kokonaismäärä, vastauksia16/20

Riippuvuus avustuksista

Suomen Sotaveteraaniliitto sai vuonna 2018 Ay 1 -avustusta yleisavustuksena liiton toimintaan 311 000 euroa. Yleisavustuksella katetaan liiton varsinaisesta toiminnasta aiheutuvia kuluja.

Yleisavustuksesta 18 000 euroa ohjattiin Ruotsin piirin toimintaan. Perusteena Ruotsin piirin tukemiselle on ollut se, että Ruotsissa on vaikeampaa kerätä avustus- ym. tukirahoitusta Suomen sotainvalideille kuin Suomessa. Lisäksi liiton toimintaa tuettiin kohdentamalla Tammenlehvän Perinneliiton kautta STEA-avustusta kattamaan liiton toimiltojen vuokrat kokonaisuudessaan.

Vuosittainen STEA-avustus kattoi vuonna 2018 liiton varsinaisen toiminnan kulujäämästä 31%. Huomioiden liiton taloudellisen kokonaistilanteen STEA-avustusta voidaan pitää tärkeänä, mutta ei ratkaisevana liiton toiminnan kannalta. Viimeisimmän ylijäämäsien tilinpäätöksen ansiosta (osakehuoneiston myyntivoitto) liitto voinee taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna jatkaa toimintaansa vastaavalla tasolla (noin 70-80 000 euron alijäämäinen tulos) vielä noin kymmenen vuotta.

4.3.5 Avustusten mahdollinen siirtyminen paikallisille tai muille tahoille ja perusteet tälle

Suomen Sotaveteraaniliiton yleisavustuksesta vuonna 2018 ohjattiin Ruotsin piirin toimintaan 18 000 euroa kattamaan toimiston yleishallinnon kuluja. Perusteena Ruotsin piirin tukemiselle on ollut se, että Ruotsissa on vaikeampaa kerätä avustus- ym. tukirahoitusta Suomen sotaveteraaneille kuin Suomessa. Ruotsin piirissä oli vuoden 2018 lopussa yhteensä 78 varsinaista jäsentä.

Ruotsin piirin varsinaisesta toiminnasta ei saatu tähän raporttiin tietoja ja arvio perustuu tilinpäätöstietoihin. Piirin tilinpäätös vuodelta 2018 osoittaa noin 500 euron ylijäämää kokonaiskulujen ollessa noin 30 000 euroa. STEA-avustuksen lisäksi piiri saa Sotaveteraaniliitolta vajaat 10 000 euroa toimintatukea. Pienimuotoiset lahjoitukset (n. 1400 euroa) ja jäsenmaksut (noin 1500 euroa) kattavat loput tulopuolesta. Myös menot ovat pienimuotoisia; henkilöstökulut ovat reilut 9000 euroa ja muut hallinnon kulut (vuokrat, posti- ja pankkikulut, matkat jne.) reilut 11 000 euroa. Veteraanitoiminnan kuluihin (jalkahoidot, silmälasivastukset, seppeleet ja Sotaveteraanilehden vuosimaksut) käytettiin noin 9000 euroa. Piirin oma pääoma vuonna 2018 oli noin 13 000 euroa.

4.3.6 Toiminnan vaikuttavuuteen liittyvän seurantatiedon laatu ja hyödyntäminen

Tavoitteiden asettaminen

Liiton toiminnan tavoitteet määritellään vuosittain laadittavassa toimintasuunnitelmassa ja kahden vuoden välein hyväksyttävässä Yleinen toimintasuunnitelma -asiakirjassa. Lisäksi Sotaveteraaniliitto on linjannut toimintaansa vuoteen 2025 omalla asiakirjallaan (Suomen Sotaveteraaniliiton toimintalinjaukset vuoteen 2025) sekä Tulevaisuussuunnitelma -nimisellä asiakirjalla.

Toimintasuunnitelmissa vuosittaiset tavoitteet on asetettu konkreettisella tasolla. Esimerkiksi vuoden 2019 painopistealueiksi on asetettu seuraavat tavoitteet:

1. Jokainen veteraani saa tarvitsemansa kuntoutuksen ja palvelut
2. Puoliso- ja leskijäsenten tukitoiminnan laajentaminen yhteistyössä veteraanijärjestöjen kanssa
3. Liitto tukee piirejä ja yhdistyksiä jäsenistössä sekä erityisesti sosiaali- ja terveystalvissa tapahtuvissa muutoksissa
4. Sotien 1939-1945 alueellinen perinneyhdistysverkosto on kattava
5. Veteraanijärjestöjen yhteistyön laajentaminen kaikille tasoille

Jokaiselle viidelle painopistealueelle on lisäksi asetettu omat tavoitteensa, esimerkiksi:

1. Jokainen veteraani saa tarvitsemansa kuntoutuksen ja palvelut
 - a. Kenttäverkosto on tietoinen uuden lain mukanaan tuomista eduista veteraaneille
 - b. Veteraanit ovat tietoisia heille kuuluvista eduista

- c. Lain voimassaoloon valmistauduttu yhteistyössä kuntien ja kuntayhtymien kanssa
- d. Varmistetaan palvelumäärärahojen käyttö ennen lain voimaantuloa
- e. Yhteistyön tiivistäminen kaikilla tasoilla muiden veteraanijärjestöjen kanssa

Pidemmän aikavälin asiakirjat, esim. toimintalinjaukset 2025, määrittävät niitä asioita, mitä liitto tekee tulevina vuosina.

Tulosten ja vaikutusten seuranta ja raportointi

Liiton raportointi toimintansa vaikuttavuudesta tapahtuu lähinnä vuosittaisen toimintakertomuksen kautta. Jäsenistöltä, vapaaehtoisilta tai yhteistyökumppaneilta ei kerätä vuosittain systemaattista vaikuttavuustietoa kyselyillä tai haastatteluilla. Piireiltä kootaan vuosittain tilinpäätökset. Hengelliseen työhön osallistuneista kootaan määrälliset raportit rahanjaon perusteeksi.

Sotaveteraanipiirit seuraavat osastojen toimintaa henkilökohtaisten kontaktien, osastovierailujen, toimintakertomusten ja tilinpäätösten avulla. Eri säätiöiden avustusten käytöstä raportoidaan rahoittajan toiveiden mukaisesti. Alueetasolla huomio kohdistuu yhdistysten aktiivien määrään ja jaksamiseen. Seuranta ei kohdistu sotaveteraanien saaman tuen vaikuttavuuteen. Alueellisesti sotaveteraanipiireissä ollaan kiinnostuneita kuntien ja sote-alueiden kyvystä ohjata veteraaneille heille kuuluvia tukia.

Vaikka Sotaveteraaniliiton toimintasuunnitelmassa tavoitteet on asetettu hyvin selkeästi ja konkreettisesti, niiden toteutumista ei kuitenkaan raportoinnin kautta seurata systemaattisesti. Laadullisen arviointitiedon kokoaminen tapahtuu ensi sijassa vuoro-vaikutuksen kautta tapaamisissa sekä erilaisesta tiedotustoiminnasta saatavan palautteen kautta. Varsinaisia seurattavia indikaattoreita tai määriteltyjä mittareita ei ole systemaattisesti asetettu.

STEAlle toimitetussa Tuloksellisuus- ja vaikutus selvityksessä vuosilta 2016-2017 kuvataan palautetiedon kokoamista seuraavasti: *”Olemme kenttäverkostomme kanssa erityisen tiiviissä kansakäymisessä. Tapaamme kaksi kertaa vuodessa, lähetimme vuonna 2017 sotaveteraanipiireille 45 tiedotetta, sotaveteraaniyhdistyksille seitsemän ja piirit lähettivät lisäksi omia tiedotteitaan. Näissä kaikissa saamme runsaasti palautetta.”* Selvityksessä kuvataan myös edunvalvonnan tuloksia ja vaikutuksia kohde-ryhmän näkökulmasta: *”Veteraanien saama kuntoutus ja kotipalvelut ovat merkittävästi lisääntyneet. Se on vähentänyt raskaan laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarvetta.”* Väite pitää varmastikin paikkansa (palvelut ovat lisääntyneet),

mutta liiton edunvalvontatyön vaikuttavuudesta arviointitiedon ja toiminnan seurannan näkökulmasta väitteen tueksi ei liitolla ole faktatietoa.

Tavoitteiden ja seurattavien indikaattoreiden suhdetta tulisi pohtia. Tuloksellisuus- ja vaikutus selvityksessä viestinnän tavoitteiksi on asetettu *1. Tavoittaa päättäjiä, kansanedustajia ja virkamiehiä ja 2. Vaikuttaa sotaveteraaneihin, puolisoihin ja leskiin.* Seurattavina indikaattoreina on kuitenkin *1. Somessa tykkääjien ja seuraajien määrän kasvu ja 2. Nettisivuilla ja lehdessä saatu palaute.* Näin määriteltyinä tavoitteiden, seurattavien ja mitattavien asioiden välille ei synny loogista yhteyttä.

4.3.7 Järjestön toiminnan tulevaisuuden suunnitelmat

Sotaveteraaniliiton oman arvion mukaan liitto jatkaa toimintaansa nykymuotoisena vuoteen 2025 asti. Arvion mukaan liitolla olisi tuolloin vielä noin 6000 varsinaista jäsentä ja noin 28 000 kannattajajäsentä.

Liiton purkautumisesta ei ole tehty virallisia päätöksiä, mutta valmistelevat toimenpiteet on aloitettu. Liitto on käyttänyt varojaan etupainotteisesti ja järjestörakenteen uudistamiseksi on tehty suunnitelmat.

Sotaveteraanien vähentyessä paikallisyhdistysten määrä tulee olennaisesti vähenemään. Liitto on antanut suosituksen, että yhdistyksessä tulee olla jäsenenä ainakin yksi sotaveteraani, jotta se voi olla sotaveteraaniyhdistys. Paikallisyhdistyksen purkautuessa sen jäsenet siirtyvät alueen tulevaisuussuunnitelman mukaisesti emoyhdistyksenä toimivaan sotaveteraaniyhdistykseen tai -piiriin.

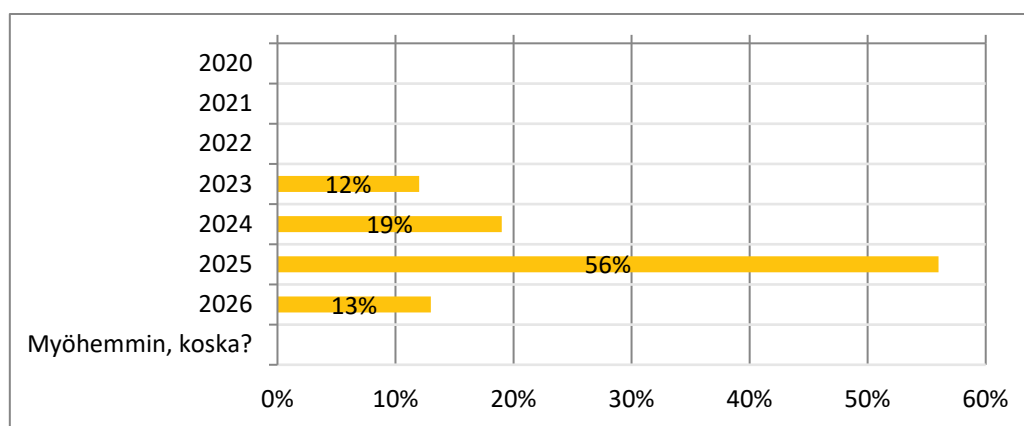
Aluellisen sotaveteraanitoiminnan tulevaisuus

Perinneaikaan siirtyminen alkaa sotaveteraanipiirien osalta vuonna 2023 ja arvioilta 87% piireistä on siirtynyt perinneaikaan 2025 mennessä. Valmiit suunnitelmat siirtymisestä on olemassa yhdeksällä sotaveteraanipiirillä. Kaksi piiriä ilmoitti perinneyhdistysten toiminnan käynnistyvän, mutta sotaveteraanipiirin jatkavan toimintaa kunnes viimeinenkin sotaveteraani on kuollut. Viiden vastaajan mukaan suunnitelmia perinneaikaan siirtymisestä laaditaan, mutta päätöksiä asiasta ei vielä ole tehty.

Perinneaikaan siirtymistä määrittävät paikallisten osastojen purkautuminen kannatusjäsenten ikääntyessä ja väsyessä, elossa olevien veteraanien määrän pienentyminen sekä piirin taloudellisten voimavarojen kulumisen loppuun.

Sotaveteraanipiireistä 87 % arvioi paikallisyhdistysten purkautuvan vuoteen 2025 mennessä. Haastatteluissa ja sähköisessä kyselyssä voitiin erottaa kaksi näkökulmaa toiminnan tulevaisuuteen:

- A. Sotaveteraanipiiri muuttuu sääntömuutoksella perinneyhdistykseksi, kun piirin varallisuus on käytetty loppuun nopeimmillaan vuonna 2021. Perinneyhdistykset huolehtivat viimeisten veteraanien ja heidän omaistensa huoltotoiminnasta.
- B. Sotaveteraanipiiri jatkaa huoltotoimintaa perinneyhdistyksen, kuntien, seurakuntien ja erityisesti reserviläisjärjestöjen tuella. Piirin mahdollista purkautumista ei ole suunniteltu.

Paikallisyhdistysten purkautuminen sotaveteraanipiirin alueella, vastauksia 16/20

Liitto on aloittanut järjestörakenteen valmistelun siirtymisessä kohti perinneaikaa. Tavoitteena on, että alueelliset perinneyhdistykset toimivat maan kattavasti 2020-luvulla. Perinneyhdistykset toteuttavat Tammenlehvän Perinneliiton tavoitteita ja tarkoitus on, että Sotaveteraaniliiton perinneyhdistysten alueverkostosta tulisi jatkossa Tammenlehvän Perinneliiton alueorganisaatio.

Tavoitteena on, että perustettavat perinneyhdistykset tarjoavat avoimen foorumin kaikille Tammenlehvän Perinneliiton jäsenjärjestöille perinnetoiminnan yhteistyöhön, jossa olisi mahdollisuus saada kaikkien järjestöjen ääni kuuluville alueellisessa perinetyössä.

Sotaveteraaniliiton tekemien alueellisen perinneyhdistyksen mallisääntöjen mukaan yhdistys on Sotaveteraaniliiton alueellinen jäsenyhdistys ja sen tarkoituksena on

1. edistää ja valvoa Suomen sotien 1939-1945 veteraanien, heidän puolisoitensa ja leskiensä yhteiskunnallisia etuja, toimia toimeentuloturvan ja asumisolojen parantamiseksi ja kotipalvelujen ja kuntoutuksen edistämiseksi,

2. hoitaa ja vaalia sotien 1939-1945 ja sotasukupolven perinteitä ja arvoja yhteistoiminnassa Tammenlehvän Perinneliiton kanssa, toimia alueellisen perinnetyön koordinoijana ja toteuttajana sekä ylläpitää yhteenkuuluvuutta ja isänmaallista henkeä.

Näin ollen vastuu viimeisten veteraanien huolehtimisesta siirtyy perinneyhdistykselle veteraaniyhdistysten purkautuessa. Mikäli veteraaniyhdistysten varsinaisia jäseniä siirtyy perinneyhdistyksen jäseniksi, heistä tulee yhdistyksen kunniajäseniä.

Suomen Sotaveteraaniliiton sääntöjen mukaan liiton purkautuessa sen jäljelle jääneet varat luovutetaan Sotaveteraanien tuki- ja perinnesäätiölle tai, ellei sitä enää ole, viimeisen liittokokouksen päättämälle muulle liiton tarkoitusperiä lähellä olevalle säätiölle tai yhdistykselle.

4.4 Tammenlehvän Perinneliitto ry

4.4.1 Järjestön perustehtävä ja organisaatio

Sotiemme veteraanien valtakunnalliset liitot perustivat Tammenlehvän Perinneliiton huhtikuussa 2003 varmistamaan sotien 1939–1945 veteraanien keskeisten muistojen ja arvojen säilymisen. Liiton perustajajäseniä ovat Sotainvalidien Veljesliitto, Suomen Sotaveteraaniliitto, Rintamaveteraaniliitto ja Rintamanaisten Liitto. Liiton jäsenenä on tällä hetkellä 23 veteraani-, maanpuolustus- ja perinnetyötä tekevää yhteisöä.

Liiton tarkoituksena on hoitaa ja vaalia Suomen vuosina 1939–1945 käymien sotien veteraanien perinteitä ja arvoja ja tavoitteena on aikaansaada hyvin suunniteltu, oikein kohdistettu ja resursseiltaan kattava toimintakokonaisuus ohjaamaan, kokoamaan ja kannustamaan perinnetyötä valtakunnallisesti. Liiton toiminta-ajatuksena on koota yhteen yhteisöjä, jotka ovat kiinnostuneita, halukkaita ja kykeneviä osallistumaan liiton tarkoitusta edistävään perinnetyöhön. Liiton toiminnan painopiste on valtakunnallisesti merkittävän perinneaineiston ja veteraanisukupolven arvojen vaalimisessa. Kentällä liitto toimii jäsenjärjestöjensä ja yhteistyökumppaniensa organisaatioiden kautta.

Päätösvaltaa liitossa käyttää vuosittain kokoontuva liittokokous sekä hallitus. Liiton puheenjohtajana toimii Jukka Viinanen. Liiton toimistossa työskentelee toiminnanjohtaja.

Tammenlehvän Perinneliitolle myönnettiin vuonna 2018 STEA-avustusta veteraanijärjestöjen yhteisten toimitilojen vuokratuluihin 289 000 euroa. Tammenlehvän Perinneliiton varsinainen toiminta ei kuulu STEA-avustuksilla rahoitettavaan toimintaan. Järjestö saa opetus- ja kulttuuriministeriön avustusta toimintaan 63 000 €. Tässä raportissa selvitetään nimenomaan STEA-avustusten käyttöä, joten Tammenlehvän Perinneliiton osalta varsinaisen toiminnan kuvaus ei ole pääroolissa. Seuraavassa luodaan toimintaan tiivis katsaus kuitenkin siksi, että se edustaa laadultaan muiden veteraanijärjestöjen toimintaa tulevaisuudessa (perinnetoiminta).

4.4.2 Toiminta 2010-luvun lopulla

Tammenlehvän Perinneliiton toimintamuotoja ovat erilaisten veteraaniperinnettä ylläpitävien tilaisuuksien järjestäminen ja symbolien esillä pitäminen. Liitto järjestää vuosittain mm. Veteraaniperinteen seminaarin, jonka teemana esim. vuonna 2018 oli ”Perinnetyö nuorten silmin: voimavara vai painolasti?”. Liitto jakaa Veteraaniperinteen

vaalija -kilpeä, joka on tunnus ”veteraaniperinnettä arvokkaalla ja esimerkillisellä tavalla hoitaville kohteille” ja jonka tavoitteena on olla eräänlainen perinnetyön auktorisointi. Ensimmäinen kilpi luovutettiin vuonna 2010 Sotamuseolle ja Kansallisarkistolle. Tähän mennessä on luovutettu 22 kilpeä.

Marraskuussa 2017 liitto istutti Itsenäisyyden veteraanitammen ja paljasti muistokiven Finlandia-talon ja Töölönlahden väliselle uudelle puistoalueelle Karamzininrannan varrella. Paikalla järjestetään vuosittain pienimuotoinen muistotilaisuus, jossa lasketaan kukkalaite muistokivelle. Liitolla on meneillään hanke, jonka tarkoituksena on kartoittaa viime sodista ja niiden veteraaneista kertovat muistomerkit ja muistolaatat kaikissa Suomen kunnissa. Hankkeen tavoitteena on kartoittaa muistomerkkien kunto, niihin liittyvät perinnetavat ja tiedon kokoaminen liiton perinneportaaliin. Tavoitteena on lisätä perinnetyön tunnettuutta.

Vuodesta 2016 lähtien on liitto järjestänyt vuosittain historian ja yhteiskuntaopin opettajille opintomatkan Kannaksen taistelupaikoille. Matkalle on osallistunut keskimäärin 35 opettajaa ja ne on rahoittanut Kaatuneiden Muistosäätiö. Osallistujat on valittu alueellisen edustavuuden mukaan. Toimintaa on tarkoitus jatkaa edelleen ja se laajenee vuonna 2019 muutaman taide- ja viestinnän lukion abiturienttien matkoihin.

Liiton viestinnän keskeisin tavoite on pitää suomalainen yhteiskunta tietoisena sotiemme veteraanien perinnöstä sekä maanpuolustustahdon tärkeydestä. Viestintää tehdään liiton kotisivujen, veteraaniperinteen portaalin, jäsenliittojen ja kumppanien lehtien, sosiaalisen median ja mediatiedotteiden kautta.

Veteraanitalo

Tammenlehvän Perinneliiton kautta koordinoidaan Veteraanitalon toiminta. Talo on Senaatti-kiinteistöt Oy:n omaisuutta ja liiton hallinnoimissa tiloissa on vuokralla yhteensä kahdeksan veteraani- ja muuta järjestöä; Tammenlehvän Perinneliitto, Sotainvalidien Veljesliitto, Suomen Sotaveteraaniliitto, Rintamaveteraaniliitto, Suomen Rauhanturvaajien liitto, Kaatuneiden Omaisten Liitto, Sotavainajien Muiston vaalimisyhdistys ja Veteraanivastuu ry. Talosta on vuokrattuna kaksi kerrosta ja näissä työskenteli vuoden 2018 lopussa yhteensä 26 työntekijää. Tilan vuokrat katetaan keskitetysti Tammenlehvän Perinneliiton saamalla STEA-avustuksilla.

- Toimitilojen laajuus on 1400 m² (2. krs 500 m² ja 3. krs 500 m², yhteiset tilat 400 m²)
- Työhuoneiden (vast.) lukumäärä on 35 (2. krs 14 ja 3. krs 21)
- Neuvottelutiloja on molemmissa kerroksissa 2.

Liiton arvion mukaan, liittojen henkilöstömäärien vähentyessä ja lukuisten uudelleenjärjestelyjen seurauksena huonetilat ovat tällä hetkellä osin epätarkoituksenmukaisia, koska niitä on esimerkiksi jaettu kevyin väliseinärakentein.

4.4.3 Järjestön taloudellinen tilanne ja riippuvuus avustuksista

Toiminnallinen tulos

Tammenlehvän Perinneliiton toiminnallinen tulos on viime vuosien aikana ollut pääsääntöisesti positiivinen. Kumulatiivista toiminnan ylijäämää vuosilta 2014-2018 on kertynyt yhteensä 44,8 t€ .

	2014	2015	2016	2017	2018
Tulos	35,3	3,8	-15,4	15,7	5,4

Liiton tulot kertyvät OKM:n kautta tulevasta yleisavustuksesta (63 000 euroa), eri säätiöiltä saaduista lahjoituksista (vuonna 2018 n. 66 500 euroa) ja jäsenmaksuista. STEA-avustus käytetään Veteraanitalon vuokravastikkeisiin ja tällä katetaan paitsi liiton omat vuokratulot, myös seitsemän muun järjestön vuokrat. Tilojen ylläpito (sähköt, varastot, tietoliikenne, kopiointi ym.) kustannukset kulkevat liiton kirjanpidon kautta ja nämä kulut laskutetaan järjestöiltä tietyn jyvitysperusteen mukaisesti.

Varallisuus

Tammenlehvän Perinneliiton talous on melko vakaalla pohjalla. Liitolla ei ole kiinteää omaisuutta eikä sijoitusvarallisuutta. Oma pääoma on kertynyt vuosien aikana pienistä voitollisista tuloksista.

Liiton oma pääoma on kehittynyt viimeisten vuosien aikana seuraavasti:

	2014	2015	2016	2017	2018
Oma pääoma	192,6	196,4	181,0	196,7	202,1

Riippuvuus avustuksista

STEA-avustus käytetään Veteraanitalon vuokravastikkeisiin ja tällä katetaan liiton omat vuokratulot. Tammenlehvän Perinneliiton osuus vuokratuloista on tällä hetkellä

20 566 euroa vuodessa. Avustus on noin 15% järjestön kokonaismenoista (ilman läpikulkevaa muiden järjestöjen vuokraosuutta) ja noin 30% liiton muista yleisavustuksista (OKM 63 000 euroa). Liiton oman arvion mukaan toiminta on riippuvainen STEA-avustuksesta.

4.4.4 Avustusten mahdollinen siirtyminen paikallisille tai muille tahoille ja perusteet tälle

Tammenlehvän Perinneliitolle myönnettiin vuonna 2018 veteraanijärjestöjen yhteisten toimitilojen vuokrakuluihin STEA-avustusta 289 000 euroa. Avustus ei täysin riittänyt kattamaan veloitettuja vastikkeita (291 000€).

STEA-avustus käytetään Veteraanitalon vuokravastikkeisiin ja tällä katetaan paitsi liiton omat vuokrakulut, myös seitsemän muun järjestön vuokrat. Muut tiloissa olevat järjestöt ovat: Sotainvalidien Veljesliitto, Suomen Sotaveteraaniliitto, Rintamaveteraaniliitto, Suomen Rauhanturvaajaliitto, Kaatuneiden Omaisten Liitto, Sotavainajien Muiston vaalimisyhdistys ja Veteraanivastuu ry. Tiloissa toimivissa järjestöissä työskenteli vuoden 2018 lopussa työntekijöitä yhteensä 26 seuraavasti:

Sotainvalidien Veljesliitto	7+1 (piirijärjestö)
Suomen Sotaveteraaniliitto	4
Rintamaveteraaniliitto	3 + 2 (piirijärjestö)
Suomen Rauhanturvaajaliitto	1
Kaatuneiden Omaisten Liitto	3
Sotavainajien Muiston vaalimisyhd.	2
Veteraanivastuu ry	2
Tammenlehvän Perinneliitto	1
Yhteensä	26

4.4.5 Toiminnan vaikuttavuuteen liittyvän seurantatiedon laatu ja hyödyntäminen.

STEA-avustuksella rahoitettavan toiminnan laatua ja vaikuttavuutta on tässä tapauksessa melko vaikea arvioida. Vuokrien maksuun tarkoitettulla avustuksella luodaan edellytyksiä kahdeksan järjestön toiminnalle, mutta vaikutusarviointia ei ole tarkoituksenmukaista ulottaa näiden toimintaan. Aineistossa on indikaatioita samoissa tiloissa toimimisen tuomista synergioista varainkeräyksessä, huoltotoiminnassa, viestinnässä ja edunvalvonnassa. Arviointiasetelma ei kuitenkaan mahdollista johtopäätöstä, että synergia olisi yksinomaan tai edes suurelta osin seurausta samoissa tiloissa toimimisesta. Näin ollen arvioinnin kohteeksi jää tilojen käyttöön liittyvien indikaattoreiden

hahmottaminen. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi tilojen saavutettavuus, esteettömyys, tarkoituksenmukaisuus suhteessa toimintaan, tehokkuus (vastaako tarvetta / volyyimia) jne. Tällaisia selkeitä indikaattoreita tai mittareita ei ole asetettu eikä niitä seurata. Järjestöt seuraavat tilojen käyttökuluja (ei STEA-avustuksella rahoitettua) kuten siivous-, sähkö-, kopiointi- jne. kuluja ja nämä jyvitetään ja laskutetaan omakustannushintaan järjestöiltä käytön mukaan.

4.4.6 Järjestön toiminnan tulevaisuuden suunnitelmat

Tilat

Järjestöjen yhteisen suunnitelman mukaan vuoden 2020 aikana tavoitteena on tehostaa tilojen käyttöä mahdollisesti niin, että 2. kerroksen tiloista voitaisiin luopua kokonaan. Tämä tarkoittaisi tilavolyymin pienenemistä lähes puolella ja siten vähentäisi avustustarvetta merkittävästi. Muutoksesta ei ole vielä keväällä 2019 tehty konkreettisempaa suunnitelmaa tai tarkempia laskelmia.

Perinnetyö

Tammenlehvän Perinneliitto liittyy merkittäväällä tavalla sotaveteraanijärjestöjen tulevaisuuden suunnitelmiin. Liiton toiminnan tulevaisuuden suunnitelmissa on, että se ei olisi vain erilaisten sotatapahtumien muisteluja vaan laajemmin kokonaisen sotasukupolven elämäntyön vaalimista. Veteraanien arvoperinne 2020-luvulla on suunnitelmissa kiteytetty seuraavasti: ”Vastuu – velvollisuus – välittäminen”. Suunniteltu tulevaisuuden käytännön perinnetyö voisi olla esim. seuraavanlaista:

- Kansallisen veteraanipäivän tilaisuudet
- Muistomerkkien hoitaminen
- Perinnetilojen hoitaminen
- Kunniakäynnit eri kansallisiin merkkipäiviin liittyen
- Julkaisut ja tallenteet
- Tapahtumat (alueellisten ja paikallisten tilaisuuksien yhteydessä)
- Tilaisuudet kouluissa ja oppilaitoksissa
- Joukko- ja kotirintamaperinteen vaaliminen.

Liitto on kehittänyt alueellisen perinnetyön toimintamallia yhdessä Suomen Sotaveteraaniliiton kanssa sekä valtakunnallisesti että eri puolilla maata pidetyissä alueellisen perinnetyön suunnittelukokouksissa. Suunnittelun ja yhteistyön pohjaksi on laadittu liiton perinnetyön visio 2020. Tammenlehvän Perinneliiton ja Sotaveteraaniliiton alueellisen työn suunnittelutyössä on kaksi toimintalinjaa:

1. Perinneliiton alueellisen toiminnan suunnittelu, jossa lähtökohtana on perinnetyön avoimuus, kaikki taustaryhmät kattava ”järjestöneutraalisuus” ja kaikkien perinnetyön tekijöiden mukaan saaminen sekä
2. Sotaveteraaniliiton sisäinen kenttäorganisaation muuntautuminen alueellisten toimijoiden verkostoksi.

Olennaista on huomata, että perinneyhdistysten tehtäväksi tulee huolehtia viimeisistä elossa olevista sotaveteraaneista, kun varsinaiset sotaveteraanijärjestöt ovat purkautuneet. Sotaveteraaniliiton tekemien alueellisen perinneyhdistyksen mallisääntöjen mukaan yhdistys on Sotaveteraaniliiton (myöhemmin Tammenlehvän Perinneliiton) alueellinen jäsenyhdistys ja sen tarkoituksena on

1. edistää ja valvoa Suomen sotien 1939—1945 veteraanien, heidän puolisoitensa ja leskiensä yhteiskunnallisia etuja, toimia toimeentuloturvan ja asumisolojen parantamiseksi ja kotipalvelujen ja kuntoutuksen edistämiseksi,
2. hoitaa ja vaalia sotien 1939—1945 ja sotasukupolven perinteitä ja arvoja yhteistoiminnassa Tammenlehvän Perinneliiton kanssa, toimia alueellisen perinnetyön koordinoijana ja toteuttajana sekä ylläpitää yhteenkuuluvuutta ja isänmaallista henkeä.

Ensimmäinen tehtävä edellyttää haastattelujen mukaan selkeää huoltovastuuta myös perinneliitolta vielä vuosia eteenpäin. Tämä edellyttää resursseja (esim. sosiaalisih-teerin työpanosta) ja siten STEAn tulee arvioida oma roolinsa tämän työn rahoittamisessa varsinaisten sotaveteraanijärjestöjen lakkaututtua.

Ajan myötä, kun viimeinenkin veteraani, puoliso tai leski on kuollut, ensimmäinen tehtävä lakkaa ja jäljelle jää perinnetoiminta.

Lähteet

Haastattelut

Selvityksen yhteydessä tehtiin seuraavat haastattelut:

Toiminnanjohtajien haastattelut; a) alustava haastattelu n=4 b) yhteinen ryhmähaastattelu n=4 ja c) haastattelu alustavan raporttiluonnoksen pohjalta n=4.

Suomen Sotaveteraaniliitto ry, toiminnanjohtaja Sakari Martimo

Rintamaveteraaniliitto ry, toiminnanjohtaja Heikki Karhu

Sotainvalidien veljesliitto ry, pääsihteeri Seppo Savolainen

Tammenlehvän Perinneliitto ry, toiminnanjohtaja Pekka Holopainen

Piirijärjestöjen vastuuhenkilöiden haastattelut:

Suomen Sotaveteraaniliitto ry:

Pohjois-Karjalan Sotaveteraanipiiri / Toiminnanjohtaja Jouni Mattila

Varsinais-Suomen Sotaveteraanipiiri / Toiminnanjohtaja Osmo Suominen

Lapin Sotaveteraanipiiri / Toiminnanjohtaja Yrjö Säkkinen

Rintamaveteraaniliitto ry:

Keski-Suomi / Pekka Toivonen

Oulu / Onni Toljamo

Helsinki / Kari T. Ahonen

Sotainvalidien veljesliitto ry:

Pirkka-Hämeen piiri / Toiminnanjohtaja Jouko Sipilä

Kymen piiri / Toiminnanjohtaja Tiia Sihvola

Etelä-Pohjanmaan piiri / Toiminnanjohtaja Marko Hakala

Ruotsin piiri / Toiminnanjohtaja Juha Joki

Järjestöjen tuottamat aineistot

Raportin lähteinä on käytetty laajasti selvitystyön kohteena olevien järjestöjen tuottamia virallisia toimintakertomuksia, tilinpäätöksiä, toimintasuunnitelmia ja tulevaisuus-suunnitelmia sekä erilaisia hakemuksia ja selvityksiä STEAlle.

Verkkolähteet

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/05/31/viimeisen-veteraanin-jalkeen> 15.4.2019

<http://tieteentermipankki.fi/wiki/Ymparistotieteet:vaihettumisvyohyke> 15.4.2019

<https://www.stea.fi/stea-avustukset> 7.4.2019

<https://sotaveteraanit.fi/2019/02/28/sotaveteraaneja-keskuudessamme-viela-10-000-katso-mika-on-oman-kuntasi-tilanne/> 28.2.2019

Veteraanit.fi 8.4.2019

Muut lähteet

RAY:n tarkastuskertomukset:

Sotainvalidien Veljesliitto ry 3.7.2014

Rintamaveteraaniliitto ry 12.6.2014

Suomen Sotaveteraaniliitto ry 25.4.2014

